

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Ы. АЛТЫНСАРИН АТЫНДАҒЫ ҰЛТТЫҚ БІЛІМ АКАДЕМИЯСЫ

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
НАЦИОНАЛЬНАЯ АКАДЕМИЯ ОБРАЗОВАНИЯ ИМ. И. АЛТЫНСАРИНА

12 жылдық білім беру -летнее образование

Республикалық ғылыми-әдістемелік және ақпараттық-талдамалық журнал
Республиканский научно-методический и информационно-аналитический журнал

4/2021

Нұр-Сұлтан
2021

**ҚР БҒМ Ұ.Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының
РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ӘДІСТЕМЕЛІК ЖӘНЕ
АҚПАРАТТЫҚ-ТАЛДАМАЛЫҚ ЖУРНАЛЫ**

Басылымның кезеңділігі - жылына 4 рет шығады

Ұ.Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының
президенті – **Бейсембаев Ғани Бектайұлы**

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫНЫҢ МҮШЕЛЕРІ

А.К. Мұхамедханова – т.ғ.к., қауымдастырылған профессор,
редакция алқасының төрағасы;
Ж.А. Қараев – п.ғ.д., профессор;
М.А. Алпысбес – т.ғ.д., профессор;
К.Н. Булатбаева – п.ғ.д., профессор;
Ә.Т. Дүйсебек – х.ғ.к., доцент;
Б.Қ. Игенбаева – п.ғ.д., доцент;
З.Ә. Жумагулова – п.ғ.к.
Н.В. Чекалева – п.ғ.д., профессор (Ресей);
О.А. Мельник – п.ғ.к., профессор (Белоруссия);
Н.П. Балкунова – ф.ғ.к., жауапты редактор;
А.Н. Мукушева – ф.ғ.к., корректор

Материалдардың анықтығына авторлар жауапты болады.
Редакция материалдарды қабылдамауға құқылы.

**РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКИЙ И
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
Национальной академии образования
имени И. АЛТЫНСАРИНА МОН РК**

Периодичность издания – 4 номера в год

Президент Национальной академии образования
имени И. Алтынсарина – **Бейсембаев Гани Бектаевич**

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Мухамедханова А.К. – к.и.н., доцент, председатель редколлегии;

Караев Ж.А. – д.п.н., профессор;

Алпысбес М.А. – д.и.н., профессор;

Булатбаева К.Н. – д.п.н., профессор;

Дуйсебек А.Т. – к.х.н., доцент;

Игенбаева Б.К. – д.п.н., доцент;

Жумагулова З.А. – к.п.н.

Чекалева Н.В. – д.п.н., профессор (Россия);

Мельник О.А. – к.п.н., профессор (Беларусь);

Балкунова Н.П. – к.п.н., ответственный редактор;

Мукушева А.Н. – к.ф.н., корректор

Ответственность за достоверность материалов несут авторы.
Редакция оставляет за собой право отклонять материалы.

REPUBLICAN NEWS, ANALISYS, THEORY
AND METHODOLOGY JOURNAL
National Academy of Education named after Y.Altynsarin, MES RK

Frequency of publication – 4 issues per year

President of the National Academy of Education
named after Y. Altynsarin – **Gani Beissembaev**

EDITORIAL BOARD

- A. Mukhamedkhanova** - PhD., Associate Professor,
Chairman of the Editorial Board;
Zh. Karayev - Doctor of Pedagogical Sciences, Professor;
M. Alpysbes - Doctor of Technical Sciences, Professor;
K. Bulatbaeva - Doctor of Pedagogical Sciences, Professor;
A. Duysebek - Candidate of Chemical Sciences, Professor;
B. Igenbayeva - Doctor of Pedagogical Sciences, Professor;
Z. Zhumagulova - PhD.
N. Chekaleva - Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Russia);
O. Melnik - Ph.D., professor (Belarus);
N. Balkunova - Ph.D., executive editor;
A. Mukusheva - corrector

The authors are responsible for the accuracy of the materials.
The editorial board reserves the right to reject the materials.

МАЗМҰНЫ – СОДЕРЖАНИЕ

БІЛІМ БЕРУ САЯСАТЫ – ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ПОЛИТИКА

М.Д. Баженова

Жаңартылған білім беру мазмұны жағдайында инновациялық технологияларды пайдаланудың педагогикалық аспектілері 6

И.И. Осадченко, А.Н. Коберник

Анализ перехода на 12-летнюю модель полного общего среднего образования в Украине: опыт и перспективы 11

ОҚЫТУДЫҢ ТЕОРИЯСЫ МЕН ТӘЖІРИБЕСІ – ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА ОБУЧЕНИЯ

И.Т. Әбдіқалықова

Білім берудегі критериалды бағалаудың тиімділігі мен ерекшелігі 22

О.Б. Мазбаев, Д.А. Аманжолов

Географиялық білім берудегі оқылықтардың орнын толтырудың педагогикалық тәсілдері 26

З.М. Убишева

Инновационные технологии обучения в начальной школе в системе непрерывного образования 34

ҒЫЛЫМИ ІЗДЕНІС – НАУЧНЫЙ ПОИСК

М.Б. Киязов

Мүмкіндігі шектеулі балаларға білім беру мен тәрбиелеуде инновациялық әдістерді тиімді пайдалану 39

ЖҰМЫС ТӘЖІРИБЕСІНЕН – ИЗ ОПЫТА РАБОТЫ

З.К. Баймуханова

Актуальные вопросы аккредитации, критериального оценивания и рейтинга Организации образования в условиях обновленного содержания образования 43

Н.О. Ержігітова

Қазақ тілі сабағында грамматикалық тапсырмалар арқылы бастауыш сынып оқушыларының тілдік құзыреттіліктерін арттыру 48

Г.К. Ерханова

Қазақ әдебиеті сабақтарында көркем шығармадағы кейіпкерлер болмысын ашудағы графикалық органайзерлердің тиімділігі 52

Ж.М. Бактигереева

Оқытудың тиімді тәсілдері мен инновациялық технологияларын сабақта қолдану 56

А.Ж. Курманова

Развитие функциональной грамотности учащихся на уроках русского языка и литературы 60

М.Б. Садуаалиева

Бастауыш сынып білім алушыларының оқу қызметінің нәтижелерін бағалаудың артықшылықтары 64

С.В. Руденко

Занятия по изобразительному искусству для обучающихся с ООП 68

С.А. Ботищева

Критериальное (формативное) оценивание – гарантия качества образования 71

Х.М. Мациева

Танец как язык общения 77

ТӘРБИЕНІҢ ТЕОРИЯСЫ МЕН ТӘЖІРИБЕСІ – ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА ВОСПИТАНИЯ

И.А. Яроцкая

Обучение детей эстраднему вокалу. Петя может каждый 80

Г.Н. Таласбаева, Р.О. Алдабергенов

Қосымша білім берудегі STEM технологияның маңызы 83

ҚАЗАҚСТАНДЫҚ БІЛІМ БЕРУ ТАРИХЫНАН – ИЗ ИСТОРИИ КАЗАХСТАНСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Атиркуль Егембердиевна Агманова: ученый, педагог. К 60-летию со дня рождения 88

PERSONALIA

Мазбаев Орденбек Блибекович 90

БІЗДІҢ АВТОРЛАР – НАШИ АВТОРЫ 91

АВТОРЛАРҒА АРНАЛҒАН ЕРЕЖЕ – ПРАВИЛА ДЛЯ АВТОРОВ 92

ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ БЕРУ МАЗМҰНЫ ЖАҒДАЙЫНДА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ПАЙДАЛАНУДЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ

М.Д. Баженова

І.Жансүгіров атындағы Жетісу университеті, Талдықорған қ
bazhenova.meruert@mail.ru

Аңдапта. Бұл мақалада жаңартылған білім беру мазмұны жағдайында инновациялық технологияларды қолданудың педагогикалық аспектілері - мәселелер талқыланады. Қазіргі кезеңде білім берудің ұлттық моделіне көшу оқыту мен тәрбиелеудің соңғы әдістеріне, инновациялық педагогикалық технологияларға, психологиялық-педагогикалық диагностикаға негізделген.

Аннотация. В данной статье рассматриваются педагогические аспекты использования инновационных технологий в контексте обновленного содержания образования. На современном этапе переход к национальной модели образования основывается на новейших методиках обучения и воспитания, инновационных педагогических технологиях, психолого-педагогической диагностике.

Abstract: This article discusses pedagogical aspects of the innovative technologies usage in the frame of the updated content of education. At the present stage, the transition to the national model of education is based on the latest teaching and upbringing methods, innovative pedagogical technologies, psychological and pedagogical diagnostics.

Түйін сөздер: инновациялық технологиялар, білім берудің жаңартылған мазмұны, мұғалім, педагогикалық зерттеулер, инновациялар, зерттеу әдістері.

Ключевые слова: инновационные технологии, обновленное содержание образования, педагог, педагогические исследования, инновация, методы исследования.

Key words: innovative technologies, updated content of education, teacher, pedagogical research, innovation, research methods.

Жаңа инновациялық оқыту технологиясы кәсіптік қызметтің ерекше түрі болып табылады. Инновациялық оқыту технологиясын меңгеру үшін педагогикалық аса зор тәжірибені жұмылдыру қажет. Бұл өз қызметіне шығармашылықпен қарайтын, жеке басының белгілі іскерлік қасиеті бар адамды қажет ететін жұмыс. Шындығында да әрбір педагог жаңа инновациялық технологияны меңгеру барысында өзін-өзі дамытады және өзін-өзі қалыптастырады. ХХІ ғасырда болашақ мамандарды даярлау, олардың кәсіби бейімделуін қалыптастыру мәселелері — кезек күттірмейтін өзекті қоғам талабы.

Әрбір педагогтің инновациялық іс-

әрекетін қалыптастырудың педагогикалық шарттары:

- инновация туралы білімі;
- инновацияны жан-жақты меңгеру;
- инновациялық іс-әрекет диагностикасын меңгеру;
- инновацияны тәжірибеге ендіру жұмыстары;
- инновацияны практикада дұрыс қолдану.

Ғылым мен техниканың жедел дамыған, ақпараттар ағыны толастаған ХХІ ғасырда жан-жақты дамыған шығармашыл жеке тұлғаны қалыптастыру мектептің басты міндеті болып отыр.

Педагогтар білім берудің тұлғалық-

бағыттылық жүйесін қолдауда. Тұлғалық-бағыттылық білім беру дегеніміз - педагогпен оқушының өзара ынтымақтастық, ізгілік қарым-қатынасы, оқушының тұлға ретінде дамуы болып табылады [1].

Педагогикалық білім беру жүйесінде мұғалімнің жеке тұлғасын қалыптастырудың теориялық әдіснамалық негіздерін А.М.Арсеньев, В.П.Беспалько, Г.Н.Волков, Г.С.Гершунский, В.И.Загвязинский, К.Х.Закирьянов, А.А.Калюжный, В.В.Краевский [2], Н.В.Кузьмина, Ф.Н.Гоноболін, Н.Д.Никандров, И.Т.Огородников, Ф.Г.Паначин, З.И.Равкин, С.И.Архангельский, В.А.Сластенин [3], К.С. Успанов, Г.Т. Хайруллин, Н.Д.Хмель [4], Ю.Н.Кулюткин, А.Е.Абылқасымова, А.К.Ахметов, Д.М.Джусубалиев, К.А.Дүйсебаев, М.Ж.Қозыбақов, М.А.Құдайқұлов, Б.К.Момынбаев, Қ.С.Мусин, М.Н.Сарыбеков, Ш.Т.Таубаева және т.б. өз зерттеулерінде қарастырды.

Білім берудің тұлғалық-бағыттылық жүйесінде мұғалімнің шығармашылыққа, ізденіске деген іс-әрекеті басымырақ болып, оның оқу-тәрбие үдерісіне жаңалық, жаңа өзгерістер алып келуіне жол ашылады. В.В. Давыдов тұлға ұғымдарының мағынасын жете ашады. Тұлға – бұл индивид, ал барлық индивид – тұлға емес. Сол сияқты тұлға субъект, ал барлық субъект өзін тұлға ретінде жетілдіре алмайды. Сондықтан өзінің біліктілігін жетілдірмейтін, инновациялық іс-әрекетпен шұғылданбайтын мұғалімнің жеке даралық қасиеттері бар және педагогикалық іс-әрекеттің субъектісі бола алады, бірақ тұлғалық қасиеті сөнеді.

Қазіргі кезеңде педагогикалық зерттеулерді жетілдірудің жалпы бағыттары қарастырылды. Ғылымға жаңа педагогикалық парадигманың енуі оқу-тәрбие үдерісін жаңаша құруды, ұйымдастыруды, талдауды қажет етеді. Педагогикалық зерттеулердің жалпы ғылымилық әдістеріне жататындар: анализ, синтез, индукция, дедукция, аксиоматикалық әдіс, қорытындылау, абстрактілеу, бақылау, эксперимент, модельдеу, гипотеза, экстраполяция,

кибернетикалық әдіс, сауалнама алу, интервью жүргізу, тест жүргізу, тренинг өткізу және т.б.

Жаңартылған білім беру мазмұны жағдайында ешбір сабақты инновациялық технологиясыз елестету мүмкін емес деп ойлаймыз. Себебі, инновациялық іс-әрекет – мұғалімнің дәстүрлі іс-әрекетінен ерекше айырмашылығы бар іс-әрекеттің негізгі түрі болып саналады. Инновациялық іс-әрекет жаңашылдықпен сипатталады.

Жаңашылдық – ғылыми идеялардың тууынан оның практикалық қолданысқа енуіне дейінгі барлық кезеңдерді қамтитын үрдіс. Осыған сай педагогикалық ортада өзгерістер орын алады.

Жаңашылдыққа ұмтылған мұғалім инновациялық іс-әрекетке даярлық дәрежесін қалыптастырудағы педагогикалық әдістерді білгені жөн.

Ғалымдар зерттеу әдістерін әртүрлі топтастырады. В.С.Смирнов педагогикалық зерттеу әдістерін: жалпы ғылыми және нақты ғылыми әдістер деп екі топқа бөліп қарастырды [5].

Жалпы ғылыми әдістер – жалпы теориялық (абстракция мен нақтылау, анализ және синтез, индукция және дедукция), социологиялық (анкета жүргізу, интервью алу, рейтинг), әлеуметтік-психологиялық (социометриялық, тест жүргізу, тренинг өткізу), математикалық (ранжирлеу, коррекциялау) болып ажыратылады.

Нақты ғылыми әдістердің өзі теориялық және эмпирикалық әдістерге бөлінеді.

Теориялық әдістерге модельдеу, жобалау, болжам жасау, ойша эксперимент жүргізу, мұғалімнің жеке құжаттарына талдау жүргізу (сабақ жоспары, күнтізбелік жоспар, әдістемелік жұмыстар, әдістемелік, оқу-дидактикалық материалдарға), мұғалімнің кәсіби біліктілік деңгейінің өсуіне диагностикалық талдау жасау жатады.

Ал эмпирикалық әдістер қатарын бақылау, өзін-өзі бақылау, әңгіме, педагогикалық консилиум, өз іс-тәжірибесін тарату, насихаттау; инновациялық іс-тәжірибені үйрену, зерттеу, талдау, өз

практикасына енгізу; педагогикалық эксперимент, ғылыми педагогикалық экспедиция, ғылыми-педагогикалық форум, педагогикалық ринг құрайды.

Ғалым М.М.Мұқаметқали мұғалімдердің инновациялық іс-әрекетіннің даярлығын жетілдірудің 3 дидактикалық шарттарын ажыратады.

а) Талаптар шарттары. Бұл мәліметтер басшылыққа алынып мұғалімдердің инновациялық даярлығын жетілдіруде ұйымдастыратын үдеріс болып табылады. Инновациялық даярлықты жетілдіру кезеңінде мұғалімдер берілген даярлығын жетілдіру үдерісіне жұмылдырылады, оң мотивтерге сипаттама беріледі, инновациялық іс-әрекетке даярлығын жетілдіру қажеттілігінен тұлғалық бағдары қалыптасады.

ә) Инновациялық іс-әрекетке даярлығының қарқындау үдерісі ықпал ететін жағдай шарттары. Оған қазіргі жалпы орта білім беру жүйесінің көкейкесті проблемаларын шешу, оқушылардың пәнаралық білімдер мен іскерліктерін қалыптастыру жатады.

б) Педагогикалық инновациялық іс-әрекетке даярлықты қарқындандыруға байланысты болатын жағдайлардың шарттары. Даярлықтың жағдайлары мұғалімнің ұстанымын анықтайды, психо-логиялық-педагогикалық жаңалықтарды табуға, оларды оқу-тәрбие үдерісіне енгізуге кәсіби бағытталуын қалыптастырады. Бұл бағытталушы инновациялық іс-әрекеттің педагогикалық мотивтерінің басымдылығында, оқушы тұлғасын өзгертуге, практиканың нақты мәліметтерін жаңаша шешуге мұғалімді бағдарлаудан білінеді [6].

Ғалым Қ.М.Нағымжанова кәсіби инновациялық іс-әрекетті қалыптастыру кезеңдерін 3 кезеңге бөліп қарастырады.

Бірінші кезең – жаңалықтың қажеттілігін анықтау: жаңалықты қажет етуді мойындау, жаңалыққа деген қызығушылықты көрсету, жаңалықтар бойынша ақпарат жинау.

Екінші кезең – жаңалықты таңдау,

жаңалықты қолданысқа енгізуге шешім қабылдау, жаңалықты құру, оны алдын-ала бағалау, оған баламаны іздеу.

Үшінші кезең – жаңалықты қолдану: іске асыру кезеңдерін зерттеп дайындау, жаңалықты іске асыру, жаңалықтың нәтижесін талдау.

Ғалым Қ.М.Нағымжанова мұғалімнің инновациялық іс-әрекетін қалыптастырудың педагогикалық шарттарын төмендегідей ретте анықтайды:

- а) инновациялық іс-әрекет жайлы білімі;
- ә) инновациялық іс-әрекетті тудырушы факторлар;
- б) инновациялық іс-әрекетті қалыптастыру принциптері;
- в) инновациялық іс-әрекетті қалыптастыру әдістері;
- г) инновациялық іс-әрекетті қалыптастыруды оқытуды және білім беруді ұйымдастыру формалары;
- ғ) жаңалықтың өмір сүру сатыларын меңгеру;
- д) инновациялық іс-әрекет диагностикасын меңгеруі.

Осы аталған педагогикалық шарттарға сәйкес мұғалімнің инновациялық іс-әрекетіне қажетті қасиеттерді ашып көрсетеміз:

- өзінің жеке қасиеттеріне сүйене отырып, басқалардың инновациялық тәжірибесін өзгерту, жетілдіру, қабылдау қабілеті;

- жаңа ғылыми идеялар мен басқалардың тәжірибесінен хабардар бола отырып, өз жұмысының нәтижесін ұғына алу;

- жаңа ғылыми зерттеулер, олардың әдістемелік тұрғыда жүзеге асуын үздіксіз тәжірибеге енгізе алу;

- педагогикалық инновация ретінде жаңа әдістер мен тәсілдерді өз бетінше жасау.

Сондай-ақ, Қ.М.Нағымжанова инновациялық іс-әрекетті инновациялық үдерістің белгілі кезеңдеріне байланысты қарастырады. Бірінші кезеңде мұғалім жаңалықтың қажеттілігін дәлелдеу арқылы, жаңалық туралы ақпарат жинайды, әртүрлі жаңалықтардың ішінен қажетті жаңалықты

таңдап алып, оны қолдану туралы шешім қабылдайды. Мұғалім инновациялық іс-әрекеттің екінші кезеңіне көшеді. Мұнда мұғалім зерттеу арқылы таңдап алған жаңалықты енгізу жоспарын құрып, оны іс жүзінде қолданады. Жаңалықты қолдану барысында мұғалім енгізуге кедергі жасап отырған факторларды ескере отырып, өз іс-әрекетіне қажетті өзгерістер енгізеді. Алғашқы кезеңде мұғалім өз іс-әрекетіне талдау жасау арқылы міндетті түрде оны бағалап және қажетті өзгерістер енгізіп отырады. Жаңалықты енгізу уақыты аяқталғаннан кейін инновациялық іс-әрекет үшінші кезеңіне көшеді.

Бұл кезеңде мұғалім жаңа тұрғыда ұйымдастырылған оқу-тәрбие жұмысына талдау жасайды, оның оқу-тәрбие жұмысының нәтижесін көтеруге арналған ықпалын анықтайды, жаңалықтың оқу-тәрбие үдерісіне нәтижелі енгізу шарттарын белгілеп оны таратуды ұсынады.

Инновациялық іс-әрекеттің жоғарыда көрсетілген үш кезеңіне сәйкес ғалым Қ.М.Нағымжанова мұғалімінің бойында болуға тиіс сапалардың қалыптасуының репродуктивті, эвристикалық, шығармашылық деңгейлер көрсеткіштерін анықтаған.

Репродуктивті деңгей – іс-әрекетті, білімді белгіленген межеге дейін қабылдай алу деңгейі, педагогикалық жаңалықтарға тұрақты көзқарас, педагогикалық іс-әрекетіне қанағаттанушылық танытады. Өндіруші іс-әрекет көлемінде ғана, бірақ стандартты жағдайда жаңа шешім іздеуге талпынады. Оқыту мен тәрбие беруде балама технологиялардың қажеттілігін түсінеді. Мұғалім қабілеті дайын әдістемелік ұсыныстарды аздаған өзгерістер енгізу арқылы өз жұмысында пайдаланумен сипатталады. Мұғалім өзін-өзі кәсіби жетілдіру қажеттілігін түсінеді.

Эвристикалық деңгей - инновациялық іс-әрекет жаңалықты жалпы түрде мақсаткерлікпен, тұрақты, саналы енгізуімен сипатталады. Мұғалім педагогикалық міндеттерді шешудің жаңа

тәсілдерін іздестірумен, ойлап табумен айналысады. Мұғалім іс-әрекетінде инновацияны енгізуді қамтамасыз етуде рефлексия, эмпатия басты орын алады.

Шығармашылық деңгей – жаңаны ойлап табуға бағытталған қабілеттер деңгейі, инновациялық іс-әрекет жоғары сатылы нәтижелігімен сипатталады. Мұғалімнің инновациялық іс-әрекетінде шығармашылық белсенділік, педагогикалық интуиция, білім беруде авторлық көз-қарастар пайда болады. Мұғалімде ғылыми және педагогикалық қажеттілік пен қызығушылық үйлесімділік табады.

Білім беру парадигмасының өзгеруіне сәйкес, соңғы кезеңде педагог кадрларды даярлаудың тұлғалық-бағыттылық позициясы қарастырылуда: педагогикалық білім беру, бірінші кезекте, болашақ педагог-тәрбиешінің жеке тұлғасын дамытуға бағытталуы қажет; білім беру оқушыға білім, білік, дағды берумен ғана шектелмей, оның білімді өзі іздеп меңгеретіндей бағытта құрылуы қажет.

Мұғалімнің инновациялық іс-әрекетке даярлығын қалыптастыру мұғалімнің педагогикалық іс-әрекет барысында жаңашылдық бағытын зерттеумен тығыз байланысты. Педагогикалық жаңашылдық ғылыми білімді алға жылжытып, практиканың өзгерісін, дамуын, жетілуін тікелей қамтамасыз етеді. Ғылыми білім педагогикалық жаңашылдықтың инновациялық әлеуеті ретінде қарастырылады.

XXI ғасырда қоғамның мұғалімнің шығармашылық әлеуетін арттыруға сұранысы заңды өсіп отыр: мұғалімді педагогикалық іс-әрекеттің субъектісі ретінде қалыптастыру үшін оның ғылыми негіздерін меңгеруге, өз бетінше ізденісін, шығармашылығын арттыруға толық жағдай жасауға тиіс.

Білім берудің жаңа парадигмасы жаңа ғасырдың жаңа мұғалімін қалыптастыруды қажет етіп отыр, сол себепті қазіргі кезеңде мұғалімнің инновациялық даярлығын қалыптастыру көкейкесті мәселе болып табылады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Таубаева Ш., Құдайбергенова К. Педагогикалық инноватиканың ғылым ретінде қалыптасуы // Қазақстан жоғары мектебі. -1996. -№5. - Б. 95-101.
2. Краевский В.В. Проблемы научного обоснования обучения (Методический анализ). - М.: Педагогика, 1977. - 264 с.
3. Сластенин В.А.Идея комплексного подхода к воспитанию и подготовке учителя /Формирование личности учителя в системе высшего образования. - М.: Изд-во МГПИ, 1979. -145с.
4. Хмель Н.Д. Теория и технология реализации целостного педагогического процесса. Учебное пособие. - Алматы: АГУ им. Абая, 2002. -90 с.
5. Смирнов В.И. Общая педагогика: Учебное пособие. Изд. второе, перераб; испр. и доп. - М.: Логос, 2003. -304 с.
6. Мұқаметқали М.М. Жалпы орта білім беретін мектептердің гуманитарлық пәндер мұғалімдерінің инновациялық іс-әрекетке даярлығын жетілдіру: пед. ғыл. канд. ... дисс. - Өскемен, 2005. - 184 б.

АНАЛИЗ ПЕРЕХОДА НА 12-ЛЕТНЮЮ МОДЕЛЬ ПОЛНОГО ОБЩЕГО СРЕДНЕГО ОБРАЗОВАНИЯ В УКРАИНЕ: ОПЫТ И ПЕРСПЕКТИВЫ

И.И. Осадченко¹, А.Н. Коберник²

¹доктор педагогических наук, профессор, Уманский государственный педагогический университета имени Павла Тычины, Украина

²доктор педагогических наук, профессор, Уманский государственный педагогический университета имени Павла Тычины, Украина

Аннотация. Анализ перехода на 12-летнюю модель полного общего среднего образования в Украине показал поэтапность ее разработки и внедрения, что представлено в хронологическом порядке. Указано, что новое обучение будет происходить по схеме: «четыре + пять + три». Определены позитивные моменты реализации перехода на 12-летнюю модель полного общего среднего образования в Украине: ориентир реформы на развитие ребенка, сохранение его здоровья, формирования жизненно необходимых компетентностей и удовлетворение образовательных запросов личности, общества и государства; возможность профильной подготовки в 10–12 классах, что поможет выпускникам объективно выбрать будущую профессию; сокращение объема обучения путем его распределения на дополнительный год обучения. Описаны проблемные моменты и способы их коррекции в реализации перехода на 12-летнюю модель полного общего среднего образования в Украине: усовершенствование нормативно-правой основы указанного перехода, в частности: четкое определение терминологического аппарата реформы; требований к лицам как отдельным учреждениям образования, их различия от школы предыдущего типа и ныне существующих колледжей/техникумов и др.

Abstract. Analysis of the transition to a 12-year model of secondary education in the Ukraine showed the phases of development and implementation presented in chronological order. The new training will follow the scheme: «four + five + three». The positive aspects of the transition to a 12-year education in the Ukraine are focus on the child development, healthcare, vital competencies formation and educational needs satisfaction of an individual, society and the state; specialized training in grades 10-12 will help school-leavers to objectively choose their future profession; volume of training will be reduced due to distributing academic load for an additional academic year. The problems and ways of their correction are described: a clear definition of the terminological apparatus; requirements for lyceums as separate educational institutions, their differences from the school and colleges, technical schools, etc.

Ключевые слова: реформа образования, 12-летняя модель обучения, полное общее среднее образование, Украина.

Key words: educational reform, 12-year model of education, secondary education, Ukraine.

Реформаторские тенденции в сфере образования каждой страны действительны лишь при условии конструктивной законодательной основы. К примеру, в Законе Украины «О полном общем среднем

образовании» (2020) [6], указано, что образовательный процесс организуется последующими циклами:

1. Первый цикл начального образования – адаптационно-игровое обучение. Это

первый и второй классы или первый и второй годы обучения. Обращаем внимание, что уже в Законе прописано конкретное, с точки зрения ведущего вида деятельности учащихся, название каждого этапа.

2. Второй цикл начального образования – основной: третий-четвертый классы.

3. Первый цикл базового среднего образования – адаптационный: пятый-шестой классы.

4. Второй цикл базового среднего образования – базовое предметное обучение: 7–9 классы.

5. Первый цикл профильного среднего образования – профильно-адаптационный этап: десятый класс.

6. Второй цикл профильного среднего образования – профильный: одиннадцатый-двенадцатый годы обучения или 11–12 классы.

Формулировка указанных этапов – длительный процесс работы многих теоретиков и практиков, обсуждений с 2018 г. общественными организациями, в СМИ [2; 7; 9; 10] и отдельными аналитиками [1; 3; 8; 11]. Произведен анализ вызовов и нововведений реформирования среднего образования (Беззуб И.) [1]; охарактеризованы дискуссионные вопросы 12-летнего среднего образования (Науменко Г.) [3]; описаны основы формирования стратегии развития учреждения общего среднего образования (Ренькас Б.) [8]; представлены на обсуждение противоречивые моменты введения 12-летней модели общего среднего образования в Украине (Хорошак К.) [11] и т. д.

Характеристику процесса перехода на 12-летнюю модель общего среднего образования в Украине можно сопоставить с ответами на вопросы, на которые попытаемся дать ответ в этой статье: «Как начиналось в Украине это внедрение?»; «Какие причины реализации этого проекта?», «Какие изменения планировались в контексте

реализации проекта 12-тилетней системы общего среднего образования?», «Как отображен проект 12-тилетней системы общего среднего образования в Законах Украины „Об образовании“ и „О полном общем среднем образовании“?», «Какие позитивные результаты и проблемы перехода на 12-летнюю модель общего среднего образования в Украине?». Попытаемся ответить на эти вопросы в ходе анализа нормативных документов, научно-публицистических работ, результатов эмпирического исследования и опыта работы авторов статьи.

Как начиналось в Украине внедрение 12-летней модели полного общего среднего образования?

Если анализировать идею перехода на 12-летнюю модель общего среднего образования в Украине, то она возникла еще в девяностых годах XX века, но активное обсуждение этой проблемы началось в 2015 г. после принятия Закона Украины «О высшем образовании» (2014). Уже позже, в новой редакции Закона «Об образовании» (2017) [5], разработанной рабочей группой с участием представителей Комитета Верховного Совета Украины по образованию и Министерства образования и науки Украины (далее – МОНУ), экспертов Национальной академии педагогических наук Украины и общественных организаций, предусмотрена именно двенадцатилетняя средняя школа. За это время, с 2015 г. по 2021 г., на посту Министра образования и науки Украины сменилось 6 глав Министерства.

Какие причины реализации проекта 12-тилетней системы общего среднего образования?

Логично, что каждый министр образования хочет реализовать какую-то идею своей команды. Поэтому в 2015 г. Министр МОНУ Сергей Квит, который сейчас (ноябрь 2021 г.) является главой Национального агентства качества высшего образования Украины, стал продвигать концепцию развития

украинского образования соответственно с международными стандартами, для понимания, принятия нас и в Европе, и в Америке (цель внедрения 12-тилетней системы общего среднего образования). Был запланирован постепенный переход на новую систему образования.

Соответственно с разработанной концепцией планировалось, что дети, начинающие учиться в школе с 2016 г., будут заканчивать именно 12 классов. Было запланировано, что в стране с 2015 г. успеют реализовать материально-техническое обеспечение, модернизированный кадровый состав соответственно образованию, существующему во всем мире [9].

В этом же году одной из причин перехода на новую систему образования определили перезагрузку учебных программ. Поэтому с переходом на 12-тилетнюю систему общего среднего образования учебные программы было запланировано упростить.

Предполагалось, что новое обучение будет проходить по схеме: «пять + четыре + три» [9]. Думали, что будут расширять, продолжать на год именно начальное образование. Соавтор статьи (Осадченко И. И.) является базовым учителем начальной школы, проработала учителем начальной школы в сельской местности тринадцать лет; является дидактом начального образования по диплому кандидата педагогических наук, дидактом высшей школы (в контексте подготовки будущих учителей начальных классов) по диплому доктора педагогических наук, поэтому прекрасно осознает сущность запланированного в 2015 г. процесса, всей ответственности, которая возлагалась прежде всего на учителей начальных классов как авангарда внедрения образовательной реформы. Соавтор статьи – А.Н. Коберник – в

свое время возглавлял районный отдел образования; является кандидатом и доктором педагогических наук в сфере общего среднего образования, заведующим общепедагогической кафедры по подготовке будущих учителей разных специальностей. Поэтому прекрасно осознает уровень ответственности за качество подготовки будущих педагогов основной и старшей школы, на которых будет возложена реализация указанного проекта. То есть авторы статьи анализируют проблему внедрения 12-тилетней системы полного общего среднего образования в Украине с точки зрения практико-педагогической, управленческой, исследовательской компетентностей.

Какие изменения планировались в контексте реализации проекта 12-летней системы общего среднего образования?

В 2015 г. предполагалось расширение начального образования с 4 до 5 лет (1–5 классы обучения). Считалось, что сейчас ученики за четыре года проходят то, что в мире изучают за шесть лет.

Министр МОНУ С. Квит утверждал: «Мы не говорим, что наше образование плохое. Но оно нуждается в улучшении. Ведь для детей должна быть школа радости, школа отдыха. А мы видим, что дети идут на первый звонок с радостью, а дальше им становится очень трудно. Начинается работа с репетиторами» [9].

Начальная школа предполагалась длительностью в четыре года. Далее – базовая, основная школа (шестые-девятые классы). Акцентируем: планировалось, что обучение в основной школе будет начинаться с шестого класса, с углублением в отдельные предметы – допрофильная подготовка (6–9 классы), затем – старшая школа (10–12 классы) (табл. 1).

Таблица 1

Запланированный в 2015 г. проект внедрения 12-тилетней системы полного общего среднего образования в Украине

Класс обучения	Срок обучения, лет	Уровень полного общего среднего образования
1–5	5	Начальная школа
6–9	4	Базовая – основная школа + допрофильная подготовка
10–12	3	Старшая школа

*Примечание: таблица составлена авторами статьи

Было также запланировано следующее [9]:

- в старшую школу смогут поступать дети после прохождения Внешнего независимого оценивания в 9-м классе;
- имеющие хорошие знания по базовой школе будут учиться в академических классах (здесь дети смогут выбрать профильное направление для изучения предметов);
- те, кто слабее, после сдачи Внешнего независимого оценивания получают аттестат о базовом общем среднем образовании и пойдут дальше получать профессиональное образование;
- если добавится еще один год обучения, то увеличится количество педагогических работников. Вероятно, надо будет увеличивать ресурс учителей начального звена.

Как следствие, университеты начали планировать переподготовку и подготовку по / к новой системе обучения, предполагая, что стране потребуется огромное количество учителей.

Были запланированы (состоянием на 2015 г.) следующие привилегии 12-летней системы полного общего среднего образования [9]:

- разгруженность детей, которая сыграет положительную роль в выборе будущей профессии. В настоящее время, после окончания школы в 17 лет, ученики не осознают, что хотят делать дальше в жизни;
- расширение возможностей для выпускников школы, получивших знания по

всем предметам примерно на одном уровне, поскольку в текущее время разрешено подавать документы на 3 специальности в 5 заведений высшего образования, то есть на 15 факультетов. Выпускники растеряны: сдают документы и в медицинский, и в технический, и в педагогический, только бы приняли. Когда приходится выбирать предметы для Внешнего независимого оценивания, они в отчаянии. Поэтому предполагалось, что, когда старшеклассники пойдут в профильную школу, им будет намного легче определиться с выбором будущей профессии и, соответственно, выбором предметов для Внешнего независимого оценивания.

В то же время этот вопрос остается дискуссионным, потому что и теоретики, и практики украинского образования, на сегодняшний день имеют опыт внедрения 12-тилетней системы общего среднего образования только в начальной школе. Остальные же предполагаемые привилегии внедрения 12-тилетней системы общего среднего образования следует подтверждать в ближайшее десятилетие.

Как отображен проект 12-тилетней системы общего среднего образования в Законах Украины «Об образовании» и «О полном общем среднем образовании»?

В сентябре 2017 г. был принят Закон Украины «Об образовании» [5; 7], и можно было констатировать общую «картину с дополнением», с изменениями, первых результатов внедрения 12-тилетней системы общего среднего образования. Стало понятно, что:

1. Реформа начнет внедряться в 2018 г., когда дети пойдут в первый класс новой школы, основанной на концепции «Новая украинская школа» (далее – НУШ) [4]. К тому времени должны быть напечатаны учебники и подготовлены педагоги для внедрения новой концепции.

2. Параллельно будет проводиться основательная подготовка к реализации реформы образования, стартующей в начальной школе, а к 2019–2022 гг. – в базовой школе, в 2023–2029 гг. – в профильной школе, и только в 2029 г. в Украине появится 12-й класс.

3. Каждые 5 лет педагогов будут сертифицировать для оценки их способности заниматься педагогической деятельностью в соответствии с профессиональными стандартами. Педагоги, прошедшие сертификацию, будут получать ежемесячную доплату в размере 20 % должностного оклада на срок действия сертификата [7].

Последний пункт – нюанс внедрения 12-летней системы полного общего среднего образования, принятия нового Закона Украины об образовании, поэтому в сентябре 2017 г. в соцсетях и СМИ очень активно обсуждали: что еще надо учесть при внедрении новой системы образования?

Таковыми дискуссионными вопросами оказались:

- обязательство государства ежегодно выделять не менее 7 % ВВП на образование;
- введение института образовательного омбудсмана [7].

Предусмотрено, что образовательного омбудсмана будет назначать Кабинет министров Украины сроком на пять лет без права повторного назначения. Омбудсмен должен рассматривать жалобы, поданные учащимися и студентами, их родителями, законными представителями, а также педагогами и учеными. Он наделен правом обращаться в органы государственной власти и правоохранительные органы по выявленным фактам нарушения прав человека на образование и нарушения законодательства в сфере образования [7].

В 2018 г. МОНУ предложило общественности для рассмотрения проект Закона Украины «О полном общем среднем образовании» [2]. Документ рассматривался почти два года, и Закон был принят только в 2020 г. [6]. В комментариях к принятию Закона Украины «О полном общем среднем образовании» новый Министр МОНУ Сергей Шкарлет сообщил о том, что Министерство образования и науки пока не планирует отменять двенадцатилетнюю систему школьного образования и менять ее на десятилетнюю, но этот вопрос еще открыт.

То есть на этом этапе у руководства, среди ученых, учителей-практиков, в обществе, с точки зрения родителей, учеников возникло много противоречий относительно украинских образовательных реформ, несмотря на то, что, по факту, еще не попробовали эту 12-летнюю систему общего среднего образования полностью. Но уже возникали идеи прекратить эту реформу.

В этих комментариях важными и основательными, на наш взгляд, являются такие цитаты С. Шкарлета:

1. «Для меня абсолютно понятно, почему избрана 12-летняя система. Это общеевропейская тенденция. Например, в Германии, в некоторых федеральных землях, невозможно поступить в магистратуру, если нет предварительно совокупно 15,5 лет обучения: 12 лет школы и 3,5 года бакалавриата».

2. «...по этому вопросу надо вести диалог с родителями, которые, в отличие от педагогов, все еще имеют больше вопросов, чем ответов о 12-летней школе».

3. «Например, находясь в командировках в регионах и общаясь с родителями школьников, неоднократно слышал возмущение по поводу того, что дети будут заканчивать школу в 18–19 лет».

4. Но есть другие, не менее веские аргументы в пользу 12-летней школы: «Поэтому этот вопрос был и остается открытым для профессиональной дискуссии. Мы должны наработать необходи-

мые решения, чтобы 12-летнее школьное образование действовало, стало удобным и эффективным для детей, педагогов, родителей».

5. «В некоторых странах ЕС обучение начинают с 5 лет и заканчивают в 17 лет» [11].

Какие позитивные результаты и проблемы перехода на 12-летнюю модель общего среднего образования в Украине?

Обращаем внимание на то, что авторы статьи не умалчивают о реалиях следствий образовательных реформ в Украине, указывая лишь на позитивные моменты исследуемого вопроса. Апеллируя принципом позитивизма, осознают: любые конструктивные социально-общественные изменения происходят путем «проб-ошибок», объективного анализа каждого этапа реформы, ориентации на результат образовательной синергии, потому что эта реформа – не для реформы, а реформа для учеников. В других странах ее тоже создают именно для этого. Поэтому если ученые разных стран объединят свои силы в теоретическом и практическом направлении, думаем, что это будет прекрасный международный результат.

Научно-практический интерес по этой теме, на наш взгляд, составляет статья украинского философа Г. Науменка [3], который в свое время был в группе инициаторов, предложивших внесение в образовательное законодательство Украины нормы о 12-летнем полном общем среднем обучении. Анализ указанной статьи позволил выделить такие постулаты:

1. Двенадцатилетняя школа должна развивать ребенка, сохранять его здоровье, формировать жизненно необходимые компетентности и удовлетворять образовательные запросы личности, общества и государства.

2. Министерство образования и науки Украины начало дискуссию о сроках школьного обучения:

- в образовательном законодательстве страны нет термина «12-летняя школа», есть

термин «12 лет получения полного общего среднего образования»; предложено несколько вариантов реализации этой нормы закона;

- наиболее распространенный вариант реализации – 9-летняя основная школа и 3-летний лицей. В обществе должна быть сформирована новая парадигма среднего образования, в которой понятие «школа» (как общая для всех) – это 9-летка, где есть начальная (4 года) и базовая школа (5 лет); после школы ее выпускники должны самостоятельно выбрать путь продолжения учебы в другом учебном заведении – лицее (3 года);

- полное среднее образование выпускник основной школы может приобретать также в отдельных заведениях профессионального предвысшего образования (техникумах или колледжах).

3. Поскольку о школе в Украине «знают всё и все», то стоит больше внимания уделить лицеям, но уже не как «заведениям нового типа», а как отдельным заведениям системы образования страны.

4. В законе предложено сформировать лицеи трех типов: научные, академические, профессиональные. Логично дополнить этот перечень профессионально ориентированными лицеями: спортивными, творческими, военными и тому подобное.

5. Завершение обучения в основной школе должно предусматривать внешнее независимое оценивание, по результатам которого выпускник сможет продолжить обучение в академическом или профессиональном лицее на основе конкурсного отбора. В научные лицеи должны зачислять преимущественно тех выпускников основной школы, которые показали высокие результаты Внешнего независимого оценивания и проявили свои креативные способности: стали победителями или призерами предметных олимпиад, конкурсов работ Малой академии наук, творческих конкурсов, организованных базовыми университетами и т. п. [3].

Относительно первого пункта (развитие

ребенка, сохранение его здоровья и т. п.), то именно для этого реформа и была предусмотрена.

Касаемо второго пункта, подчеркиваем, что, во-первых, в начале нашей статьи мы указывали о проекте 5-тилетней начальной школы, от которой в последний момент отказались и оставили предыдущий, существующий вариант – 4-летняя начальная школа. Во-вторых, парадоксальным фактом остается ситуация терминологического диссонанса: 12-летняя школа есть, но этого термина в Законе Украины «Об образовании» [5] нет. То есть даже на терминологическом уровне надо еще доработать этот момент. И есть несколько вариантов реализации этой нормы закона, несмотря на то, что все уже прописано на законодательном уровне.

В-третьих, речь идет о том, что как только какая-то реформаторская идея, информация попадает в социальную сеть, в СМИ, как и в каждой современной стране, сразу же возникает дискуссия, в том числе острокритическая: например, руководство внедряет ненужные реформы; учителя некачественно работают; ученые проводят неправильно исследования, и только рядовые участники обсуждения «достоверно знают, как сделать» и т. п. Совершенно правильно, что нужно общественное обсуждение и мнение, но оно должно быть конструктивным и целенаправленным.

По четвертому пункту: действительно, лицеи, существующие сейчас в Украине, очень часто не отвечают требованиям, из-за отсутствия нормативно-правовой базы, но ученые и практики активно работают в этом плане и внедряют новые позиции. В тех учреждениях, которые сейчас реорганизуются из обычной школы в лицей, коллектив работает действительно в усиленном режиме, для того чтобы создать абсолютно другой тип учебного заведения. Авторы согласны с Г. Наumenком о расширении типов лицеев.

Особый научный интерес, по нашему

мнению, составляет предложенная Г. Наumenком арифметика образовательного процесса – обоснование внедрения 12-летней системы общего среднего образования с точки зрения арифметики, получая цифровой ответ на вопрос: «Почему именно двенадцатилетний срок получения полного общего среднего образования?».

Как утверждает Г. Наumenко, если перевести требования этой реформы в цифры, то получим такие результаты:

1. При средней продолжительности учебного года в 34 рабочих недели бывшая 10-летняя школа с шестидневным графиком обучения имела $34 \times 6 \times 10 = 2040$ рабочих дней.

2. Если ввести 12-летний срок получения полного общего среднего образования, то при 5-дневной учебной недели будем иметь $34 \times 5 \times 12 = 2040$ рабочих дней, то есть мы возвращаем предыдущую продолжительность обучения.

3. При переходе на 5-дневный учебный процесс в условиях 10-летнего обучения было потеряно 340 рабочих дней, то есть 2 учебных года. При этом объем учебной информации, обязательной для овладения учащимися, не уменьшился, а наоборот существенно вырос. Это имело несколько негативных последствий в системе общего среднего образования.

4. Такой простой расчет показывает, что введение 12-летнего срока получения полного общего среднего образования отнюдь не увеличивает объема учебного времени по сравнению с 10-летней школой советских времен. Главное – правильная организация учебного процесса [3].

Вся реализация реформы – это правильная организация учебного процесса. Не вызывает дискуссий тот факт, что в какой бы отрасли мы не внедряли реформу, все зависит от того, как она будет организована, с какой точки зрения мы будем учитывать те или иные проблемы и мобильно их корректировать. Но важно осознавать и масштабный вопрос: любая реформа требует колоссальных капиталовложений.

Образовательная реформа – это кардинальная замена учебников и научно-методического материала; модернизация материальной базы учебных заведений всех уровней образования в целом; реализация программы повышения квалификации и переквалификации работников образования и т. д.

Содержание среднего образования не может быть одинаковым для всех учащихся (всё равно перегруженным). Нельзя считать нормальной ситуацию, когда ученики старших классов должны обязательно изучать более 20-ти предметов. Кроме того, практика показывает, что после введения Внешнего независимого оценивания, большинство учеников выпускных классов сосредотачивается на изучении трех-четырех отдельных предметов (благо, свидетельство теперь выдают всем, независимо от результатов обучения в школе) [3].

Несомненно, содержание образования должно быть прежде всего для счастливого человека, а не для компетентного / некомпетентного. Человек должен быть счастлив, тогда он будет и компетентным, тогда он и принесет пользу себе, людям, государству.

Поддерживаем предложение Г. Науменка [3] относительно реализации нескольких направлений целеустремлённого реформирования образования. Первое, это создание новой нормативно-правовой базы, о чем уже говорилось. Обеспечение деятельности именно лицеев, как отдельных учреждений системы общего среднего образования. Второе – это создание разнопрофильных учебных планов для лицеев, соответственно с их предметными программами. Относительно разработки нового содержания образования, то вопрос противоречивый: мы его разрабатываем-разрабатываем, но процесс только усложняет эту ситуацию. Считаем, что надо работать действительно в соответствии с упрощением. И, конечно же, всегда актуален вопрос – высококачественная подготовка / переподготовка педагогических кадров.

В этом направлении сотрудничество украинских высших учебных заведений с отечественными и зарубежными Академиями педагогических наук, университетами, школами имеет огромное значение, поскольку именно от учителя зависит, как будет реализована та или иная образовательная реформа.

Школа должна развивать ребенка, сохранять его здоровье, формировать основные жизненно необходимые компетентности, удовлетворять образовательные запросы каждой личности, общества и государства [3]. Это главное во внедрении 12-летней системы общего среднего образования, но проблемы остаются.

Вопросы, как показали результаты нашего наблюдения относительно процесса внедрения 12-летней системы общего среднего образования, обостряются тогда, когда, например, очередной раз в социальных сетях представители общественных организаций, родители учеников, педагоги, интернет-активные граждане дискутируют над вопросом: «А надо ли нам в целом общее среднее обучение, даже девятиклассное? То есть, может еще сократить до семиклассного?». Аргументы при этом – индивидуальные образовательно-жизненные потребности детей: одни дети, действительно не готовы прекращать учебу в семнадцать лет, а некоторые готовы идти работать уже в четырнадцать лет. Основанием указанному служит исторический подход, поскольку еще даже наши родители, бабушки / дедушки имели трудовую книжку в 14-ть лет и не только потому, что это была жизненная необходимость. Они были готовы к труду, не считали нужным продолжать образование (зачастую продолжая обучение потом в более сознательном возрасте, пользуясь вечерней и заочной формами обучения). Многие подростки в наше время, как показал наш опрос, готовы заниматься как подзаработками, так и прямым зарабатыванием денег. Кроме того, отдельные подростки (с разрешения родителей или скрывая от

них) уже самостоятельно делают бизнес, другие – получают, преимущественно, значительно меньше взрослых, поскольку работают неофициально (детский труд запрещен). Это превращается во многих случаях, и во многих странах, в жизненную, не только трудовую, школу. «Оправдание» этому сами же подростки называют факт их собственного желания – потребность работать, а не учиться, тем более, что многие из них избирают физический, а не умственный труд (работа на фермах; как и сотню лет назад – в подмастерья; из интеллектуального труда – работа в сфере информационно-коммуникационных технологий, логистики и т.п.). Второе «оправдание» – во многих странах итак огромный спрос на рабочие профессии из-за высокого уровня образованности, что влияет на преимущественный выбор профессий интеллектуальной сферы. То есть все ходят руководить, продавать, заниматься логистикой, но только не работать на производстве, от показателей которого зависит благосостояние каждой страны. Этот вопрос требует длительного социально-психологического и педагогического исследования, как и его элемент – проблема раннего взросления современных детей.

В то же время к «порицаниям» раннего труда (в подростковом возрасте), отхода от 12-летней системы общего среднего

образования, относятся: нежелание большинства родителей «рано отпускать детей от себя»; проблемы незаконченного процесса формирования личности подростка, прежде всего мировоззрения и сознания, эмоциональной сферы и интеллекта, что проявляется в ранней половой жизни, пристрастии к вредным привычкам, нарушениям закона и т. п.

Таким образом, анализ перехода на 12-летнюю модель полного общего среднего образования в Украине показал:

1. Поэтапность разработки и внедрения этой модели образования, что в хронологическом порядке имеет такую последовательность: идея возникновения (начало 90-х гг.) – начало активного обсуждения (2015 г. – после принятия Закона Украины «Высшем образовании» (2014)) – принятие и реализация концепции «Новая украинская школа» (2016; предполагалось, что новое обучение будет происходить по схеме: «пять + четыре + три») – принятие Закона Украины «Об образовании» (2017) – предложение общественности для рассмотрения проекта Закона Украины «О полном общем среднем образовании» (2018) – утверждение Закона Украины «О полном общем среднем образовании» (2020; принято решение, что новое обучение будет происходить по схеме: «четыре + пять + три») (табл. 2).

Таблица 2

Внедрение 12-тилетней системы полного общего среднего образования согласно с Законом Украины «О полном общем среднем образовании»

Общий срок обучения (класс / лет)	Класс / срок обучения (лет)	Цикл образования	Название цикла образования	Уровень полного общего среднего образования
1–4	1–2 / 2	Первый	Адаптационно-игровой	Начальная школа
	3–4 / 2	Второй	Основной	
5–9	5–6 / 2	Первый	Адаптационный	Среднее образование
	7–9 / 3	Второй	Базовое предметное обучение	
10–12	10 / 1	Первый	Профильно-адаптационный	Профильное среднее образование
	11–12 / 2	Второй	Профильный	

*Примечание: таблица составлена авторами статьи

2. Определение позитивных моментов реализации перехода на 12-летнюю модель полного общего среднего образования в Украине:

- ориентир реформы на развитие ребенка, сохранение его здоровья, формирование жизненно необходимых компетенций и удовлетворение образовательных запросов личности, общества и государства;
- возможность профильной подготовки в 10–12 классах, что поможет выпускникам объективно выбрать будущую профессию, начиная самореализовываться еще в школе;
- профильная подготовка позволит ученикам старших классов сосредотачиваться не только на изучении трех-четырех отдельных предметов, избранных для Внешнего независимого оценивания;
- возможность выпускникам базовой средней школы (9-тиклассникам) избрать тип заведения для продолжения обучения: либо лицей разного направления, либо колледж, техникум;
- сокращение объема обучения путем его распределения на дополнительный год обучения.

3. Определение проблемных моментов и способа их коррекции в реализации перехода на 12-летнюю модель полного общего среднего образования в Украине:

- усовершенствование нормативно-правой основы указанного перехода, в частности: четкое определение терминологического аппарата реформы; требования к лицам как отдельным учреждениям образования, их отличия от школы предыдущего типа и ныне существующих колледжей / техникумов; обоснование вариантов реализации модели полного общего среднего образования (зачисления в лицей, колледжи, техникумы);

предусмотрение разновидности создания лицеев по направлениям;

- контроль за распределением и использованием значительных денежных средств, выделенных государством для реализации реформы;
- формирование в обществе нового стереотипа среднего образования: «школа» (как общая для всех) – 9-летка с начальной (4 года) и базовой школой (5 лет);
- контроль за процессом нынешней реорганизации обычной школы в лицей, где коллективы работают действительно в усиленном режиме, чтобы создать абсолютно другой тип учебного заведения;
- усовершенствование содержания образования путем его упрощения на принципах доступности, научности, психологичности и т. д.;
- высококачественная подготовка / переподготовка педагогических кадров.

Учитывая, что любое реформирование – это путь выявления недостатков в процессе его реализации с поиском мобильных путей их преодоления; учитывая, что образовательные проблемы приобретают глобальный характер, считаем приоритетным объединение научно-практических усилий в контексте перехода на 12-летнюю модель среднего образования в разных странах. Указанное, на наш взгляд, можно реализовать путем проведения международных исследовательских проектов. К примеру, дальнейшего исследования требует вопрос обоснования конструктивной сущности профилизации старшей школы; разработка методов диагностирования профессиональной ориентации учащихся школ; определение социальной, психофизиологической возможности разрешения / запрещения трудоустройства для выпускников средней школы, ссылаясь на раннее взросление подростков и мн. др.

Список использованных источников:

1. Беззуб І. Реформування середньої освіти: виклики та нововведення. Громадська думка про правотворення. 2020. № 4 (189). С. 3–14. URL: <http://nbuviar.gov.ua/images/dumka/2020/4.pdf> (дата звернення: 10.05.2021).
2. МОН пропонує для громадського обговорення проект Закону «Про повну загальну середню освіту» (2018). URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorenniya-proekt-zakonu-pro-povnu-zagalnu-serednyu-osvitu> (дата звернення: 18.05.2021).
3. Науменко Г. 12-річний термін отримання середньої освіти: дискусія продовжується (27.11.2020). URL: <https://ru.osvita.ua/school/reform/77658/> (дата звернення: 18.05.2021).
4. Нова українська школа (концепція) (2016). URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola> (дата звернення: 10.05.2021).
5. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Відомості Верховної Ради. 2017. № 38–39. Ст. 380. URL: zakon.rada.gov.ua/go/2145-19 (дата звернення: 10.05.2021).
6. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 02.10.2021 р. № 463-IX. Відомості Верховної Ради. 2020. № 31. Ст. 226. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 18.05.2021).
7. Рада ухвалила закон про 12-річну школу: з наступного року діти перейдуть на нову форму навчання (05.09.2017). URL: https://lb.ua/society/2017/09/05/375686_rada_prinyala_zakon_12letney_shkole.html (дата звернення: 18.05.2021).
8. Ренькас Б. М. Формування стратегії розвитку закладу загальної середньої освіти. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=6248 (дата звернення: 10.05.2021).
9. Україна переходить на 12-річну середню освіту. Роз'яснення. (18.08.2015). URL: <https://www.volynnews.com/news/society/ukrayina-perekhodyt-na-12-richnu-seredniu-osvitu-roziasnennia/> (дата звернення: 18.05.2021).
10. ТОП-10 норм Закону «Про повну загальну середню освіту» для місцевого самоврядування (2020). Аналітичний центр АМУ. URL: <https://auc.org.ua/novyna/top-10-norm-zakonu-pro-povnu-zagalnu-serednyu-osvitu-dlya-miscevogo-samovryaduvannya> (дата звернення: 10.05.2021).
11. Хорошак К. МОН поки не скасовуватиме 12-річну шкільну освіту, але не виключає інших варіантів. Українська правда (11.11.2020). URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2020/11/11/242969/>. (дата звернення: 18.05.2021).

БІЛІМ БЕРУДЕГІ КРИТЕРИАЛДЫ БАҒАЛАУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ МЕН ЕРЕКШЕЛІГІ

И. Т. Әбдіқалықова

Ш.Уәлиханов атындағы № 26 орта мектебі
Қызылорда облысы Қармақшы ауданы Жосалы кенті
Indira_7301@mail.ru

Аңдатпа. Бұл мақалада қазіргі орта білім беру жүйесіндегі бағалаудың жаңаша түрі критериалды бағалаудың тиімділігі мен ерекшелігі туралы мұқият және егжей-тегжейлі талдау ұсынылады. Мақалада критериалды бағалау барысындағы тиімді әдіс – тәсілдер де бірге талданады. Мақалада критериалды бағалаудың түрлері мен оларды қолдану үдерісіндегі әдістерге де тоқталған.

Аннотация. В данной статье проводится тщательный и подробный анализ эффективности и специфики критериального оценивания - новой формы оценивания в современной системе среднего образования. В статье анализируются наиболее эффективные методы критериального оценивания, рассматриваются виды критериального оценивания и способы их применения.

Abstract. This article provides a detailed analysis of the criteria-based assessment peculiarities. The article describes the types of criteria-based assessment and the most effective methods.

Түйінді сөздер: жаңартылған бағдарлама, критериалды бағалау, қалыптастырушы бағалау, жиынтық бағалау, заманауи, дағды, тиімді оқыту.

Ключевые слова: обновленная программа, критериальное оценивание, формирующее оценивание, итоговое оценивание, современные навыки, эффективное обучение.

Key words: updated program, criteria-based assessment, formative assessment, summative

assessment, modern skills, effective teaching

Қазіргі заманауи білім беру саласындағы оқушының білім жүйесіндегі оқу сапасын бағалау және сараптаудың ең тиімді тәсілі критериалды бағалау болып табылады. Бәсекеге қабілетті, өзінің және қоғамның мүддесіне сай еңбек ете алатын, шығармашыл, білімді тұлға дайындауға үлкен септігін тигізетін бағалаудың ең тиімді тәсілінің бірі – критериалды бағалаудың ерекшеліктеріне тоқталып өтеміз.

Критериалды бағалау – оқушы мүмкіндігін арттыруға жол ашатын бірден-бір тәсіл. Критериалды бағалау – бұл білімнің мақсаты мен мазмұнына сәйкес келетін, оқушылардың оқу-танымдық біліктілігін қалыптастыруға себепші болатын, айқын анықталған, ұжыммен шығарылған, білім

процесінің барлық қатысушыларына алдын ала белгілі критерийлермен оқушылардың оқу жетістіктерін салыстыруға негізделген процесс. Алғаш рет критериалды бағалау ұғымын 1963 жылы ағылшындық ғалым Р.Глейзер қолданған. Критериалды бағалау кезінде оқушылардың үлгерімі алдын ала белгіленген критерийлердің жиынтығының көмегімен өлшенеді. Бұл нормаға негізделген бағалаудан өзгеше. Нормаға негізделген бағалау кезінде оқушылардың үлгерімі олардың сыныптастарының үлгерімімен салыстырылып қойылады.

Оқушылардың пән бойынша оқу жетістіктері екі тәсілмен бағаланады: қалыптастырушы бағалау және жиынтық бағалау.

Қалыптастырушы бағалау күнделікті

оқыту мен оқу үдерісінің ажырамас бөлігі болып табылады және тоқсан бойы жүйелі түрде жүреді. Қалыптастырушы бағалау үздіксіз жүргізіле отырып, оқушылар мен мұғалім арасындағы кері байланысты қамтамасыз етеді, балл не баға қоймастан-ақ оқу үдерісін түзетіп отыруға мүмкіндік береді. Мұғалімдер оны оқушылардың жетістіктерін өлшеп, алдағы сабақтарын жоспарлау үшін қолданады.

Жиынтық бағалау оқу бағдарламасының бөлімдерін/ортақ тақырыптарын және белгілі бір оқу кезеңін (тоқсан, оқу жылы, орта білім деңгейі) аяқтаған соң оқушының үлгерімі туралы ақпарат алу мақсатында балл және баға қою арқылы өткізіледі.

Қалыптастырушы және жиынтық бағалау барлық пәндер бойынша қолданылады, алайда бағалау тәсілдері пәннің мазмұны мен ерекшеліктеріне байланысты ерекшеленуі мүмкін. Мұғалімдер қалыптастырушы және жиынтық бағалаудың нәтижелерін оқушылармен арадағы кері байланыс үшін және оқу үдерісінің барысында ата-аналарға ақпарат беру үшін пайдаланады.

Бағалаудың барлық түрлері пән бойынша оқу бағдарламаларының мазмұнына негізделеді. Бұл мәселеге қатысты толығырақ ақпаратты «Негізгі орта және жалпы орта білім беретін мектеп мұғалімдеріне арналған критериалды бағалау бойынша нұсқаулық», «Өңірлік және мектеп үйлестірушілеріне арналған критериалды бағалау бойынша нұсқаулық», «Қалыптастырушы бағалауға арналған тапсырмалар жинағы», «Жиынтық бағалауға арналған әдістемелік ұсыныстар» әдістемелік құралдарынан табуға болады.

Критериалды бағалау жүйесінің мақсаты бағалау критерийлерінің негізінде оқушылардың оқу жетістіктері туралы шынайы ақпарат алу және оқу үдерісін жетілдіре түсу үшін оны барлық қатысушыларға ұсыну.

Критериалды бағалау жүйесінің міндеттері:

Оқу үдерісінде бағалаудың қызметі мен

мүмкіндіктері аясын кеңейту;

Жүйелі кері байланыс орнату арқылы білім алушылардың өзін-өзі үнемі жетілдіріп отыруына жағдай жасау.

Бірыңғай стандарттар және сапалы бағалау құралдары мен бағалау механизмдерін қалыптастыруға көмектесу.

Қолжетімді, нақты, үздіксіз негізде:

- білім алушыларға олардың білім сапасы туралы;

- мұғалімдерге оқушылардың оқу жетістіктері туралы;

- ата-аналарға балаларының оқу мақсаттарына қаншалықты жеткендігі туралы;

- басқару органдарына білім беру қызметінің сапасы туралы ақпарат ұсыну.

Критериалды бағалау қағидаттары:

- оқыту мен бағалаудың өзара байланысы. Бағалау оқытудың ажырамас бір бөлігі болып табылады, ол оқу бағдарламасындағы мақсаттар мен, күтілетін нәтижелермен тікелей байланысты;

- шынайылық, анықтық және валидтілік. Бағалау дәл және сенімді ақпаратты ұсынады. Қолданылатын критерийлердің, құралдардың оқу мақсаттарына жетуге, күтілетін нәтижелерді бағалайтынына сенімділігі болады.

- ашықтық және қолжетімділік. Бағалау түсінікті, айқын ақпаратты ұсынады, сондай-ақ, барлық оқу үдерісіне қатысушылардың қызығушылығын, жауапкершілігін арттырады.

- үздіксіздік. Бағалау білім алушылардың оқу жетістігінің ілгерілеуін дер кезінде және жүйелі қадағалап отыруға мүмкіндік беретін үздіксіз үдеріс болып табылады.

- дамытуға бағытталғандық. Бағалау білім алушылардың, мұғалімдердің, мектептің, білім беру саласының даму бағытын анықтайды және ынталандырады.

Бұл қағидаттар қалыптастырушы бағалаумен қатар жиынтық бағалауда да анық көрініс табады.

Қалыптастырушы бағалау қағидаттары:

- оқу мен оқытудың бір бөлігі («оқу

үшін бағалау»);

- барлық оқу мақсаттары қамтылады (оқу мақсаттары барлық сыныптарда пәндер бойынша оқу жоспарларында нақтыланып белгіленген);

- бағалау таңбаланбайды;
- оқу мақсаттарына жеткендігі бағалау критерийлеріне сәйкес жүзеге асады;
- әрбір оқушының ілгерілеуі туралы кері байланыс беріледі;

- ҚБ нәтижелері оқыту сапасын, оқу бағдарламасын жақсарту үшін қолданылады.

Қалыптастырушы бағалау үдерісінде мұғалімнің қызметі:

- оқу мақсаттарына сәйкес бағалау критерийлерін анық жазады;
- бағалау критерийлеріне сәйкес тапсырма құрастырады;
- тапсырмаға дескриптор құрастырады;
- оқушыларға тиімді кері байланыс ұсынады;
- оқыту мен бағалау үдерісіне түзету енгізеді.

Оқушы:

- оқу үдерісіне белсене қатысады;
- бағалау критерийлері мен дескрипторларды түсінеді;
- өзін-өзі және өзара бағалайды.

Критериалды бағалаудың ерекшеліктері мынада: ықпалдастық. Венн диаграммасы бағалаудың оқыту және оқумен қалай байланысатынын, сыныпта оқыту мен оқуға қалай ықпал ететінін көрсетеді. Мектеп аясында жүргізіледі. Мұғалімдер оқушылардың қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін қалыптастырушы бағалау тапсырмаларын да, жиынтық бағалауды да өздері әзірлеп, бейімдей алады.

XXI ғасыр дағдылары. Критериалды бағалау жүйесі XXI ғасыр дағдыларын қолдануға және дамытуға жетелейді.

Критерийге негізделуі. Критериалды бағалау жүйесінің негізгі ерекшелігі критерийдің оқушының оқу жетістігін бағалауға арналған негіз ретінде қолданылуы.

Қалыптастырушы бағалау. Жоғарыда айтылғандай, мұғалім оқушылардың дағдысының қалыптасу және білімді меңгеру деңгейі туралы ақпарат алу, оқу үдерісін түзету, оқушыларға кері байланыс ұсыну және оқушыларды ынталандыру үшін оқу үдерісінде қалыптастырушы бағалауды жүргізеді.

Қалыптастырушы бағалаудың негізгі функциялары: қалыптастыру – тәжірибе жүзінде құндылықтар жүйесін белгілеу, қалыптастыру және бекіту; ынталандыру – оқушының күтілетін нәтижеге қол жеткізуі, тиімді түрде алға ілгерілеуі үшін қолайлы жағдай жасау; уәждеу – оқушылардың бойында оқуға және нәтижеге қол жеткізуге деген ынтаны ояту.

Қалыптастырушы бағалаудың түйінді міндеттері:

- оқу мақсаттарын, бағалау критерийлерін анықтау, оқушыларға ұсыну;
- оқушылардың білім алғандығының дәлелдерін жинауға бағытталған сынып-ішілік оқу үдерісін ұйымдастыру;
- оқушыларды дамытуға жағдай жасайтын сындарлы кері байланысты қамтамасыз ету;
- оқушыларды бірін-бірі бірлесе оқытудың сапалы көзі ретінде қатыстыру;
- оқыту және оқу үдерісінде бірлескен оқуды қолдайтын ынтымақтастық ортасын құру;
- оқушыларға өзінің оқуын «құрушы/ жасаушы» ретінде жағдай жасау болып табылады.

Тиімді оқыту және оқу мақсатында оқушылардың түсіну деңгейін анықтау үшін олардың оқу мақсаттарына жеткендігінің немесе алға ілгерілеуінің деңгейі қадағалануы тиіс. Мұғалімнің іс-әрекетіндегі қалыптастырушы бағалау үдерісі төмендегі кезеңдерді жүзеге асыруды талап етеді:

- қалыптастырушы бағалауды ұйымдастыру және жоспарлау;
- қалыптастырушы бағалау әдістерін таңдау;
- оқыту мен оқу үдерісінің бөлігі ретінде қалыптастырушы бағалау жүргізу;

- қалыптастырушы бағалау нәтижелерін талдау;
- кері байланыс ұсыну;
- қалыптастырушы бағалау нәтижелерін талдау негізінде оқу мен оқытуды түзету.

Жиынтық бағалау – оқу бағдарламаларындағы бөлім/ортақ тақырып және белгілі бір оқу кезеңі (тоқсан/триместр, оқу жылы, орта білім беру деңгейі) аяқталғанда жүргізілетін бағалау түрі. Жиынтық бағалау нәтижелері мұғалімдерге, оқушылар мен ата-аналарға балл, баға арқылы ұсынылады. Бұл оқушының белгілі бір кезеңдегі оқу бағдарламасы мазмұнын меңгеру деңгейін анықтауға және тіркеуге мүмкіндік береді.

Бөлім/ортақ тақырып бойынша жиынтық бағалау оқу бағдарламасына, оқу жоспарына сәйкес бөлім немесе ортақ тақырыпты аяқтаған кезде өткізіледі. Жиынтық бағалаудың аталған түрінің нәтижесінде білім алушыларға тоқсандық баға қою кезінде ескерілетін балл қойылады. Бөлім/ортақ тақырып бойынша жиынтық бағалау тапсырмалары оқу мақсаттары мен бағалау критерийлеріне сәйкес құрастырылады. Бөлім/ортақ тақырып бойынша жиынтық бағалауды ұйымдастыру, жоспарлау бекітілген критериалды бағалауды өткізу тәртібіне сәйкес жүргізіледі. Бөлім/ортақ тақырыптар бойынша жиынтық бағалау жүргізу тәртібі жиынтық бағалауға қатысты әдістемелік нұсқаулықтарда ұсынылған.

Тоқсандық жиынтық бағалау тоқсан соңында өткізіледі, оқушының оқу бағдарламасының мазмұнын білуі, түсінуі, игерген дағдылары туралы дәлелдерді ұсына отырып, тоқсандағы оқуға қатысты ілгерілеуді өлшейді. Алынған нәтиже тоқсандық баға қою кезінде ескеріледі.

Тоқсандық жиынтық бағалау жұмысы ойлау дағдылары деңгейлерін, соның ішінде жоғары деңгейлі ойлау дағдылары түрлі деңгейдегі тапсырмалардан тұруы қажет.

Тоқсандық жиынтық бағалауды ұйымдастыру және өткізу оқушының оқу жетістігін критериалды бағалау ережесіне сәйкес жүргізіледі.

Мұғалімдерге арналған критериалды бағалау бойынша нұсқаулықта жиынтық бағалауды жоспарлау, ұйымдастыру кезеңдері (бөлім/ортақ тақырыптар бойынша, тоқсандық жиынтық бағалау), нәтижелерді талдау, тоқсандық жиынтық бағалау қорытындысын модерациялау үдерісін ұйымдастыру және өткізу жолдары толық сипатталған.

Оқушының оқу жетістігін бағалаудың анықтығы мен дәлдігін қамтамасыз ету үшін мұғалімдер тоқсандық жиынтық бағалау қорытындысын модерациялау үдерісін ұйымдастырады. Модерация барысында мұғалімдер жиналып, оқушылардың тоқсандық жиынтық бағалау жұмыстарының нәтижелерін балл қою кестесіне сәйкес талқылап, қорытынды шығарады. Қажет болған жағдайда балл қою кестесіне өзгеріс және/немесе толықтыру енгізуге болады. Модерация қорытындысы бойынша хаттама толтырылады.

Хаттамаға сәйкес жиынтық бағалау балдары қайтадан тексеру нәтижесінде өзгертілуі мүмкін. Модерация нәтижесінде тоқсандық жиынтық бағалау нәтижесі көтерілуі немесе төмендетілуі мүмкін.

Бұл тиімді тәсіл қазіргі орта мектептегі оқушыларға білім беру саласында кеңінен қолданылып, артықшылығы, сапалылығы сабақ беру процесінде қолдану арқылы дәлелденген.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Нұсқаулық (III негізгі деңгейге арналған) www.cpm.kz
2. Оқытудың нәтижелерін бағалаудың әдістемесі Әдістемелік құрал, Орал, 2013ж.
3. Урмашев Б.А. Критериалды бағалау технологиясы, Алматы, 2016 ж.

ГЕОГРАФИЯЛЫҚ БІЛІМ БЕРУДЕГІ ОЛҚЫЛЫҚТАРДЫҢ ОРНЫН ТОЛТЫРУДЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТӘСІЛДЕРІ

О.Б.Мазбаев¹, Д.А.Аманжолов²

¹г.ф.д., профессор, жаратылыстану математика пәндері бағыты және STEM технология зертханасының менеджері, Ы. Алтынсарин атындағы ҰБА.

²география ғылымдарының магистрі. Әдістемелік қызметті үйлестіру және педагогті кәсіби қолдау орталығының сарапшысы, Ы. Алтынсарин атындағы ҰБА.

Аңдапта. Қазіргі кезеңде білім беру жүйесін трансформациялауды түсіну оқу бағдарламаларының мазмұнын жаңарту шеңберінде пәнді бөлімдер бойынша бөле отырып, 7-11 сыныптарда спиральді тәсілді қолданумен байланысты дау-дамайға айналды. Оқу процесінде 7-ден 11-сыныпқа дейінгі бір тақырыптың мақсаттары бойынша мәселелерді қарау үрдісі байқалады. Нәтижесінде, соңғы жылдары географиялық білім сапасының төмендеуі байқалады. Осыған байланысты бұл мәселені педагогикалық проблема ретінде қарастыру қажет. Мақалада 12 жылдық білім беруге көшу және осы мәселені шешу жолдары қарастырылған.

Аннотация. В настоящее время понимание трансформации системы образования стало противоречивым в связи с использованием спирального подхода в 7-11 классах, разделение предмета на разделы в рамках обновления содержания учебных программ. В процессе обучения наблюдается тенденция рассматривать вопросы по целям одной темы с 7 по 11 классы. В результате в последние годы наблюдается снижение качества географического образования. В связи с этим необходимо рассматривать данный вопрос как педагогическую проблему. В статье рассматривается переход на 12-летнее обучение и пути решения этой проблемы.

Abstract. At the present time applying spiral approach in Grades 7-11 has made it difficult to understand the education system transformation. The educational process tends to consider the same topics in all grades 7-11. As a result, the quality of geographical education has sharply declined in the recent years. The article considers this pedagogical problem within the frame of the transition to 12-year training and the ways to solve it.

Түйін сөздер: мета-оқыту, дәстүрлі білім, білім сапасы, модуль, цифрлық әлем, адами капитал.

Ключевые слова: метаобучение, традиционное образование, качество образования, модуль, цифровой мир, человеческий капитал.

Key words: meta-learning, traditional education, quality of education, module, digital world, human capital.

Қазіргі кезеңде білім беру жүйесін трансформациялауды түсіну Қазақстанда сапалы адами капиталды қалыптастыру, ХХІ ғасырда үнемі өзгеріп отыратын білім беру міндеттеріне өзекті оқытудың тиімді стратегияларын әзірлеу қажеттігінен туындады. Мұның бәрі 12 жылдық білім беру тұжырымдамасын әзірлеу кезінде

қарастырылуға тиісті.

Тиімді білім беру бағдарламасы оқушыларға білімді игеруге және қолдануға әртүрлі мүмкіндіктер ашады және мета-оқытуға баса назар аударады, бұл олардың ойлы, тәуелсіз және іскер болуына көмектеседі.

Дәстүрлі білім салалары оларды нақты

әлемде қолданудан бөлек қарастырылмаса, пәнаралық оқыту аясында оқыту әлдеқайда тиімді.

Білім беру жүйесінің мақсаты – оқушыға тәуелсіз өмір сүруге мүмкіндік беретін және білім беру процесінде және жеке тұлғаның қалыптасуындағы бастапқы кезең болып саналатын білім мен дағдылардың минимумын беру. Мектеп – бұл оқу ортасы, ал оның өзегі – мұғалім. Жаңа формация мұғалімі рефлексивті, өзін-өзі жүзеге асыратын әдістемелік, зерттеу және басқа құзыреттіліктің жоғары деңгейімен сипатталатын рухани, моральдық, азаматтық жауапкершілікке ие болуы керек.

Нәтижеге бағытталған білім беру моделі және басқарудың жаңа парадигмасы аясында оқытудың белгілі тұжырымдамалары мен нормаларын және тиімді технологияларын меңгеру үшін мұғалімдердің кәсіби мәдениетін дамытуға бағытталған оқыту қажеттілігі туындайды.

Сондықтан бүгінгі таңда елдің білім беру жүйесінің алдында білім беру процесін жаңа идеяларға негізделген жаңа мазмұнмен қамтамасыз ету міндеті тұр.

Білім беру сапасын арттыру және нәтижеге бағытталған модельге көшу процесінде мұғалімдер белсенділік деңгейі жоғары жоғары ақпараттық және коммуникативтік мәдениетке ие болуы керек. Қазақстанда білім беру сапасын арттыру үшін білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы әзірленді. Педагог мәртебесі туралы заң қабылданды [1]. Осыған байланысты реформалар мен саясат, елдің білім беру жүйесіндегі өзгерістер мен инновациялар әр педагогикалық қоғамдастықтың өткені мен бүгіні туралы ойлауға, ойлауға негіз бола алады. Жаңа идеялармен жұмыс істеу және танылған бағдарламаның проблемаларына тап болу.

Дәстүрлі білім беру жүйесіндегі негізгі мақсат – оны нәтижеге бағдарланған, жеке тұлғаның құзыреттілігіне негізделген қамтамасыз ету, неғұрлым білікті адамды даярлау және әлемдік білім беру кеңістігіне

кіру.

Қазақстан Республикасындағы 12 жылдық білім беру тұжырымдамасында педагог кадрлардың кәсіби және жеке құзыреттілігін қалыптастырудың негізгі міндеті келесі құзыреттерге ие болу болып табылады деп көрсетілген:

ерекше құзыреттілік – өзінің кәсіби дамуын болжау мүмкіндігі;

әлеуметтік құзыреттілік – бұл кәсіби қызметті жүзеге асыру мүмкіндігі;

білім беру құзыреттілігі – педагогикалық және әлеуметтік психология негіздерін қолдана білу [2].

Біз оқыған бағдарлама бүгінгі күні толық емес болып көрінеді, сондықтан оған өзгерістер, жаңартулар қажет. Кейбіреулер кеңестік білім беру жүйесіне оралғысы келеді, онда бәрі түсінікті болды, бірақ қазіргі уақытта бұл мүмкін емес. Мектеп алдындағы басты міндет – балаларға білім беру ғана емес, алған білімдерін күнделікті өмірде қолдануға үйрету. Біз цифрландыру мүмкіндіктерін пайдалана отырып, оқушыларды өз бетінше білім алуға және ақпарат іздеуге қызықтыруымыз керек. Бұл жаңартылған мазмұнның мәні.

Егер біз балаларды өз білімдерін күнделікті өмірде қолдануға үйреткіміз келсе, мұны оқытылатын пәндердің мысалдарымен жасау керек. Әр түрлі формалар мен әдістер бар. Мысалы, жобаларды әзірлеу, сарапшылар мен басқарушылар болу, топтардағы жұмыс, туристік-өлкетану, экологиялық жұмыстардың мүмкіндіктерін пайдалану және т.б. Сондықтан, уақыт талаптарына сәйкес, біз өскелең ұрпақты жаңа әдістемелер бойынша оқытып, тәрбиелеуіміз керек. Біздің ойымызша, әдістеме бізде жақсы ойластырылған пәндер бағдарламасы болған кезде жұмыс істейді. «Білім мазмұнын жаңарту аясында негізгі орта білім деңгейінде «География» пәні 7-9-сыныптарда оқытылады. География туралы бастапқы ұғым 5-6-сыныптардағы «Жаратылыстану» пәнін меңгеру барысында қалыптастырылады. Атап айтқанда,

5-6-сыныптарға арналған «Жаратылыстану» пәнінің оқу бағдарламасында негізгі орта білім деңгейінде оқытылатын «Биология», «География», «Химия», «Физика» пәндерін зерделеу, негізін қалауға бағытталған кіріктірілген курс болып табылады» деп көрсетілген [3].

5-6-сыныптардағы «Жаратылыстану» пәнінің оқу бағдарламасының мақсаты оқушыларды жаратылыстану ғылымы тұрғысынан табиғат пен қоғамның өзара байланысы, табиғаттағы заңдылықтардың біртұтастығы туралы білім, ұғым, түсінік қалыптастыру және білімдерін күнделікті өмірде кездесетін табиғат құбылыстары мен үдерістерін түсіндіру, сипаттау, болжау үшін қолдану білігін дамытуға бағытталған.

5-6-сыныптарына арналған «Жаратылыстану» пәнінің білім мазмұны 7 тараудан тұратын болса, оның 3 тарауының, яғни «Ғалам. Жер. Адам», «Тірі және өлі табиғаттағы үдерістер», «Экология және тұрақты даму» материалдары географияға қатысты:

1. «Ғалам. Жер. Адам» бөлімінің бөлімшелері:

- 1) макро- және микроәлем;
- 2) жер туралы жалпы мағлұматтар;
- 3) жер қабықтары және олардың құрамдас бөліктері;
- 4) жердегі тіршілік;
- 5) жер бетін бейнелеу тәсілдері,
- 6) материктер мен мұхиттар;
- 7) халық географиясы.

2. «Тірі және өлі табиғаттағы үдерістер» бөлімінің бөлімшелері:

- 1) өлі табиғаттағы үдерістер;
- 2) тірі табиғаттағы үдерістер.

3. «Экология және тұрақты даму» бөлімінің бөлімшелері:

- 1) экосистемалар;
- 2) тірі ағзалардың саналуандығы;
- 3) табиғатты қорғау.

Негізгі орта білім деңгейінде «География» пәнінің оқу бағдарламасын әзірлеу барысында, яғни пәннің мақсаты мен міндетін анықтауда, білім мазмұнын құрастыруда 5-6-сыныптардағы

«Жаратылыстану» пәні оқу бағдарламасында берілген оқу мазмұны ескерілген.

7-9-сыныптарда «География» пәнін оқытудың мақсаты:

- дүниенің географиялық бейнесін тұтас қабылдайтын;
- географиялық ойлау қабілеті дамыған; географияның әдістері мен тілін білетін және қолданатын;
- географиялық мәдениеті бар;
- дүниенің географиялық бейнесін түсінетін;
- география тұрғысынан ойлау қабілеті бар тұлға тәрбиелеу болып табылады [2].

«География» пәнін оқыту барысында тұлғаның географиялық мәдениетіне, географиялық ойлауға, дүниенің географиялық бейнесіне аса көңіл аударылады.

Тұлғаның географиялық мәдениеті дегеніміз – тұлғаның бойындағы Жер, қоршаған орта, табиғат туралы, оның алуан түрлілігінің себептері, халқы мен шаруашылық әрекеті туралы білімі мен «адам – табиғат – қоғам – мәдениет» жүйесіндегі өмірлік құндылықтарды меңгеруінің көрінісі.

Дүниенің географиялық бейнесі – аумақтық табиғи-қоғамдық жүйелердің қасиеттері мен заңдылықтары туралы көзқарастар жиынтығы.

Географиялық ойлау деп географиялық нысандар, үдерістер мен құбылыстарды, олардың арасындағы байланыстарды тану және олардың маңызды қасиеттерін бейнелеуді айтады.

«География» пәнінің міндеттері:

– географияның ғылыми пән ретіндегі рөлі мен оның қазіргі заманғы адамзат мәселелерін, сондай-ақ ғаламдық мәселелерді шешудегі әлеуетін түсінуге мүмкіндік беру;

– оқушылардың бойында табиғат пен қоғам арасындағы өзара байланыстарға, осы байланыстардың кеңістіктік ерекшеліктеріне ғылыми көзқарастарды қалыптастыру;

– қоғамдық өндірістің, табиғатты қорғау мен табиғатты тиімді пайдаланудың ғылыми

жаратылыстану, әлеуметтік-экономикалық негіздерін ашу;

- оқушылардың географиялық зерттеу әдістері мен зерттеу дағдыларын игеруіне ықпал жасау;

- оқушылардың география ғылымының түсініктері мен терминдерін меңгеруіне ықпал жасау;

- кеңістіктік ойлау мен картографиялық дағдыларды қалыптастыру;

- географиялық білімді күнделікті өмірде, өз іс-тәжірибесінде пайдалану дағдыларын қалыптастыру.

Үлгілік оқу жоспарына сәйкес «География» пәні бойынша оқу жүктемесі төмендегідей:

1) 7-сыныпта – аптасына 2 сағат, оқу жылында 68 сағат;

2) 8-сыныпта – аптасына 2 сағат, оқу жылында 68 сағат;

3) 9-сыныпта – аптасына 2 сағат, оқу жылында 68 сағат.

«География» пәні оқу бағдарламасының мазмұны оқытудың бөлімдері арқылы ұйымдастырылған. Бөлімдер сыныптар бойынша күтілетін нәтиже түрінде берілген оқу мақсаттарын қамтитын бөлімшелерден тұрады.

Жаңартылған білім беру мазмұны бағдарламасын әзірлеушілердің пікірінше, ол төрт дағдыны: тыңдалым, айтылым, оқылым және жазылымды жетілдіруге бағытталған. Төрт дағды оқу жоспарында тығыз байланысты және «спираль әдісімен» салыстырылады. Оқытудың спиральды формасы бүкіл оқу барысында күрделене түсетін материалды қайта қарау дәстүрлі оқыту формаларына қарағанда қазіргі оқушының дамуында үлкен артықшылық береді деп болжайды. Бұл опция күмәнді. Біз қай пәнді үйренеміз принципінен ауытқимыз. Авторлар оқыту белсенді болуы керек, құрылған бірлескен орта жағдайында жүргізілуі керек, білім беру процесінде оқытуды саралау керек деп болжайды. Жүзеге асыру пәнаралық байланыстарда іске асырылуы тиіс. Ақпараттық-коммуникативтік технологияларды (АКТ)

пайдалану міндетті болып табылады. Жаңартылған мазмұн бойынша негізгі орта білім берудің 7-9 сыныптары үшін «География» оқу пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламасы ҚР БҒМ-нің 2013 жылғы 3 сәуірдегі № 115 бұйрығымен бекітілген [4].

Егер дәстүрлі оқытуда оқу-тәрбие процесінде мұғалім басты рөл атқарса, қазір оқушы белсенді жұмыс істейді, яғни ол өзі оқиды. Дәстүрлі оқытуда мұғалім оқушыға тиісті ақпарат береді, оқушы тек материалды тыңдайды және қабылдайды. Сабақтарда көбінесе репродуктивті әдістер қолданылады (дәріс, сұрақ-жауап, жаттығуларды орындау және т.б.).

Қазіргі уақытта оқушының өзі іздейді, өзі оқиды. Сабақта проблемалық оқыту жүзеге асырылады (жағдайды шешу, баланың ойлауы, «ми шабуылы», пікірталас және т.б.). Сабақта мұғалім басқарушылық рөл атқарады, оқушыларды бағыттайды. Ол әр оқушының мүдделерін ескере отырып, жеке мүмкіндіктерді, зерттеу қабілеттерін анықтауға баса назар аударады.

Оқушының іс-әрекеті көптеген жеке қасиеттерімен бағаланады (интеллектуалды даму, сөйлеу мәдениеті, тәуелсіздік, өзін-өзі реттеу, бастама, жауапкершілік және т.б.). Әр оқушы басқа оқушымен емес, өзімен салыстырылады. Оқушыға өзін-өзі бағалау мүмкіндігі беріледі.

Бұл технологияда жеке және топтық оқыту формалары негізгі болып табылады. Топтық оқытудың негізгі мақсаты – оқушыларды шағын топтарда бірлесіп жұмыс істеуге тарту. Мұндай топта оқушы өзінің жеке басын жоғалтпайды. Қажет болған жағдайда оқушылар бір-біріне көмек сұрап, жалпы мәселелерді шеше алады, яғни өзара оқыту процесі жүреді. Сабақта әр оқушы өзінің жетістіктерін бағалап немесе кемшіліктерін түсініп қана қоймай, оның жалпы нәтижеге қалай әсер ететінін көре алады.

Оқытудың жеке формасы белгілі бір тапсырмалары бар студенттерге мүмкіндік береді, олар өздері мен мұғалімнің алдында тапсырмаларды орындау нәтижесіне

жауапты болуға үйретеді. Оқытудың мұндай формалары оқушының өзіне деген сенімін дамытады. Ар-намыс пен өзін-өзі бағалаудың жеке сапасын ынталандырады.

Осы технология бойынша күнтізбелік жоспарды әзірлеу кезінде барлық тақырыптарды модульдерге бөлу керек.

Модуль – бұл үлкен, ауқымды тақырып немесе бірнеше параграфтан тұратын тарау. Бұл жоспарлаудың ерекшелігі – әр тарау (немесе модуль) үш қорытынды сессиямен аяқталады:

- деңгейлік тапсырмалардан тұратын тақырыптық өзіндік жұмыс;
- түзету жұмыстары;
- деңгейлік тапсырмалардан тұратын Бақылау жұмысы.

1-қадам: «білу» тапсырмасы:

- картаны оқи білу;
- информатика курсынан диаграммаларды, кестелерді және т. б. құру үшін бағдарламаны игеру;
- елдердің географиялық орналасуын сипаттай білу;
- географиялық және геосаяси терминдерді білу.

2-қадам: «түсіну» тапсырмасы:

- зерттеу түрлері мен әдістерінің мақсатын түсіну;
- неліктен елдердің аумағын зерттеу өте маңызды;
- саяси карталар неге өзгереді;
- елдер мен аумақтардың дамуына қандай факторлар әсер етеді.

3-қадам: тапсырма «қолдану»:

- аэроғарыштық суреттер мен карта жасау әдістерін қолдану;
- зерттеу тақырыптарын, объектілерін аудандастыру және модельдеу үшін шартты белгілер мен символдарды қолдану;
- практикалық жұмыстарды орындау үшін әртүрлі бағдарламаларды пайдалану;
- ГАЗ-технологияларды пайдалана отырып, жекелеген елдердің географиялық және геосаяси жағдайын бағалау.

4-қадам: «талдау» тапсырмасы:

- оқулықтың кестелері мен карталарын пайдалана отырып, Қазақстан мен әлем

елдерінің геоэкономикасына, геосаясатына талдау жасау;

- мәліметтер базасын құру, аудандастыру және модельдеу, зерттеу тақырыбына жан-жақты талдау жасау.

5-қадам: «синтез» тапсырмасы:

- оқытудың әртүрлі әдістерін қолдана отырып, перспективаларды анықтау және болжау үшін мүмкіндіктер мен кемшіліктерді анықтаңыз;

- практикалық жұмыстарды орындау нәтижесінде қорытынды жасап, ұсыныстар беру.

6-қадам: тапсырма «бағалау»:

- сараптамалық бағалау кезінде мұғалім немесе оқушылардың өздері бағалайтын міндеттерді шешудің объективтілігін, дұрыстығын анықтаңыз;

- жұмыс жеке және топта.

Бақылау – өлшеу материалдарын дайындауға, ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалануға, интернет-ресурстармен жұмыс істеуге және т.б. (акт) ерекше көңіл бөлінеді. Нәтижесінде оқушылардың оқу процесінде, бос уақытында және қарым-қатынас кезінде ақпараттық-коммуникациялық технологияларды сауатты және шығармашылықпен пайдалана білуі қамтамасыз етіледі. Оқытудың жаңа моделі АКТ-ны әртүрлі нысандарда кеңінен қолдануды білдіреді: тест қабықшалары, оқыту бағдарламалары мен платформалар, электрондық ресурстар, Интернет. Сондай-ақ, компьютерлік технологияларды қолдану қағидаттарына негізделген оқытудың жаңа формаларына көшудің өзектілігі атап өтілді [5].

Оқушылар ақпаратты іздеу, өңдеу және өндіру, деректермен және идеялармен алмасу, өзара әрекеттесу, бағалау және жетілдіру дағдыларын дамытады.

Әртүрлі жабдықтар мен қосымшаларды қолдана отырып жұмыс жасаңыз. Пәнді оқу мақсатында келесі интерактивті сабақ түрлерін пайдалану қарастырылған: іскерлік ойын, кейс-технологиялар, шағын топтардағы жұмыс. Сонымен қатар, ғалымдармен, саяхатшылармен, сондай-ақ

өндірістегі қызметкерлермен кездесулер ұйымдастыру ұсынылады.

Мұғалім өз жұмысына шығармашылықпен қарауы, сабақ құрылымына бейімделуі, әдістерді өзгертуі, студенттермен жұмыс жасауды қамтитын көмекші құралдарды қолдануы керек.

Оқушыларға келесі жұмыс түрлері ұсынылады:

- негізгі оқу және қосымша материалды өз бетінше түсіну;
- хабарлама құрастыру-баяндама, реферат, PowerPoint бағдарламасында презентация, постер, кластер, картосхема;
- жобалық, практикалық, зерттеу, шығармашылық қызмет;
- дербес, жеке, жұптық жұмыс.

Оқу-әдістемелік кешенді оқушылардың жас ерекшеліктерін жақсы білетін тәжірибелі оқытушылар мен ғалымдар дайындады.

Бұл білім беру кешені инновациялық сипатқа ие, тұлғаны тәрбиелеу мен жан-жақты дамытудағы жаңа білім жүйесіндегі қазіргі қоғамның талаптарына сәйкес келеді.

Бағдарламаның жағымды жақтары да бар. Жеке және әлеуметтік дамудың арқасында оқушылар қоғам құндылықтары мен жеке құндылықтарды анықтауды, қайта қарауды және бағалауды үйренеді. Олар сонымен қатар өз қабілеттерін бағалауға, өз бетінше жұмыс істеуге, сондай-ақ ұжымда шешім қабылдауға мүмкіндік беретін дағдыларды дамытады. Бірақ оқу жоспарының мазмұны әзірленбеген, өйткені сағаттардың бөлімдер бойынша бөлінуінің сәйкессіздігі байқалады. «Табиғатты пайдалану және геоэкология» бөлімі мазмұнның үштен бірін алады. Білім беру бағдарламасы мұғалімнен келесі дағдыларды талап етеді:

- нәтижелерге қол жеткізу үшін оқу мақсаттарын тұжырымдау;
- оқу материалын меңгеруді ұйымдастыру бойынша оқу үдерісін құру;
- оқу мақсаттарына сәйкес оқу материалдарын дайындау;
- оқу процесі үшін ақпараттық

ортаның әлеуетін пайдалану;

- оқушылардың тұлғалық-әрекеттік бағытта озыңқы дамуына жағдай жасау;
- қойылған мақсаттарға қол жеткізуге бағытталған ағымдағы нәтижелерді бағалау;
- олардың алдында туындаған проблеманы шешу жолдарын өздері табуына көз жеткізу;
- оқушылардың барлық жеке қабілеттері ескерілетіндей оқу үдерісін жүргізу және дайындау;
- топта және жұпта жұмыс істеу үшін тапсырмаларды көбірек пайдаланыңыз;
- көпдеңгейлі мәселелерді олар мәселеге тереңірек үңілетіндей етіп құру;
- оқушылардың сыни ойлауын дамытуға аса байсалды көзқарас.

Осылайша, авторлық коллектив, жаңартылған бағдарлама бойынша жоғарыда айтылғандарды ескере отырып, әдістемелік құрал жинақтауға ерекше назар аударды. География бойынша 11-сынып оқу-әдістемелік кешені Қазақстан Республикасының 80 мектебінде тәртіппен апробацияланды.

Осы кезеңде негізгі кемшіліктер оқулықтарды қатаң түрде бағдарлама бойынша жазу болып табылады. Авторларға білім беру географиясының кейбір тұстарын қосуға мүмкіндік бермейді.

Сондықтан да Қазақстанда 12 жылдық білім беруге жаппай көшу білім алушылар мен мұғалімдердің оқу жүктемесін өзгерттеді, өзгермелі әлемде оқушылардың бәсекеге қабілеттілігін арттырады, оқыту тәсілдерін өзгертеді, айқын кәсіптік бағдар беруді қамтамасыз етеді.

12 жылдық оқу жағдайындағы жалпы орта білім берудің бағдарламалық мақсаттары:

Қабілеттер мен қарама-қайшылықтарды терең түсіну үшін іргелі білім беру.

Функционалдық сауаттылықты дамыту, яғни алынған білімді өмірлік мәселелерді шешу үшін пайдалану мүмкіндігі.

Концептуалды ғылыми аппаратты қалыптастыру және оны қолдануға үйрету.

Саралап және бейінді оқытуға

бағдарлана отырып, практикалық дағдылар мен түйінді құзыреттерді әзірлеу.

Қоғамдағы өзара әрекеттесу үшін қажетті коммуникациялық дағдыларды дамыту.

Тұлғаның рухани-адамгершілік қасиеттерін қалыптастыру және дамыту.

Тұлғаның гуманистік философиялық рөлін тәрбиелеу, оның негізінде әл-Фараби, Ю.Баласағұн, Ы.Алтынсарин, Абай, Байтұрсыновтың көзқарастары жатыр.

Ішкі әлеуетті ашу, эмоционалды зияткерлікті дамыту.

Ұлттық құндылық, дәстүр және құндылықтар арқылы мәдени және патриоттық қарым-қатынасты дамыту.

Үйрету, технологияны меңгеріп, өз бетінше білім алу, өмір сүру үшін, үйрету кедергілермен күресу жолында оқыту.

Аталған мақсатты іске асыру үшін келесі міндеттер қойылды:

- қауіпсіз жайлы білім беру ортасын құру;
- тәуелсіз ойлауды, шығармашылықты, өзін-өзі тануды, даралықты ынталандыру;
- білім алушыларға психологиялық-педагогикалық қолдау көрсету, психологиялық тәсілді қолдану;
- оқытудың тәжірибеге бағытталған принципін қамтамасыз ету;
- білім алушылардың оқу жүктемесін бақылау;
- толыққанды дене дамуы және денсаулықты нығайту үшін жағдайлар жасау;
- білім беру процесіне заманауи технологиялар мен ресурстарды енгізу;
- бейінді пәндер мен элективті

курстардың кең таңдауын ұсыну;

- жеке тұлғаны тәрбиелеудің «жұмсақ» формалары.

12 жылдық білім беруге көшу ақпаратқа бай қоғамдағы ерте академиялық уәждемеге және оқушылардың қызығушылықтары мен қажеттіліктері бойынша бейіндеуге бағдарлануына негізделген.

Мектептегі оқу пәндерінің мазмұны мынадай бағыттарда өзгереді деп болжануда:

- оқу жоспары мен бағдарламаны дұрыс жобалау (қазіргі қоғамда өмір сүру үшін қажетті жаңа ғылыми бағыттарды енгізу; ескірген тұжырымдамаларды жою);
- оқушылардың сыныпта оқу мақсаттарына жету үшін уақыт-менеджмент ұйымдастыру;
- негізгі және жоғары мектеп арасында, білім берудің базалық және бейіндік мазмұны арасында оқу материалын бөлудегі теңгерім; оқу материалының мазмұнын қалыптастырудағы модульдік тәсілдер;
- оқушылардың тұлғалық өсуі үшін орта ретінде білім беру мазмұнының идеясын дамыту; оқушының өзін-өзі анықтауы және өзін-өзі жүзеге асыруы үшін білім беру мазмұнының вариативті және зерттеу компоненттерін жалпы білім беру процесіне енгізу;
- техникалық мүмкіндіктер мен оқыту технологиялары мен процедураларының кең таңдауы негізінде іс-әрекеттің конструктивті тәсілін жасау;
- цифрлық әлемнің өскелең ұрпағына арналған жаңа үлгідегі оқулықтарды әзірлеу және жасау.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Закон О статусе педагога РК. от 27 декабря 2019 года № 293-VI kodeksy-kz.com/ka/o_statuse_pedagoga/download.htm
2. Концепция 12-летнего Среднего образования республики Казахстан Астана – 2010 roo-mugalzhar.kz/index.php/ru/images/2/10.jpg
3. Указ Президента Республики Казахстан от 7 декабря 2010 года № 1118 «Об утверждении Государственной программы развития образования Республики Казахстан на 2011 - 2020 годы»

4. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2020 жылғы 21 сәуірдегі № 154 бұйрығы. 2020 жылғы 22 сәуірде № 20456

5. Караев Ж.А. Трёхмерная методическая система обучения – основа формирования функциональной грамотности учащихся // международный журнал экспериментального образования. – 2013. – № 11-2. – с. 19-25

ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ В СИСТЕМЕ НЕПРЕРЫВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

З.М. Убишева

СШ имени М.Ауэзова село Курмангазы
zoya-ubisheva@bk.ru

Андатпа. Мақалада үздіксіз білім беру жүйесіндегі бастауыш мектепте оқытудың инновациялық технологиялары қарастырылды. Бастауыш білім беруде инновациялық білім беру технологияларын қолдану жолдары және олардың оқу-тәрбие процесіндегі рөлі талданды. Жаңа технологиялар мен оқыту мен тәрбиелеудің белсенді әдістері ұсынылған. Бастауыш мектепке инновацияны енгізу бастауыш мектеп оқушыларының оқуға деген ынтасын арттыруға, білім беру технологияларын жаңартуға және білім беру қызметінің сапасын арттыруға көмектеседі. Оқытудың әртүрлі кезеңдерінде оқу процесінде қолданылатын білім беру технологиялары оқушылардың инновациялық және шығармашылық іс-әрекеттері үшін қолайлы жағдайлар жасайды.

Аннотация. В статье рассматриваются инновационные технологии обучения в начальной школе в системе непрерывного образования. Анализируются способы использования инновационных образовательных технологий в начальном образовании и их роль в образовательном процессе. Представлены новые технологии и активные методы обучения и воспитания. Внедрение инноваций в начальную школу способствует повышению мотивации у младших школьников к обучению, обновлению технологий образования, улучшению качества образовательных услуг. Образовательные технологии, применяемые в учебном процессе на разных этапах обучения, создают благоприятные условия для инновационной и творческой деятельности обучающихся.

Abstract. The article discusses innovative teaching technologies in primary school in lifelong learning. The ways of using innovative educational technologies in primary education and their role in the educational process are analyzed. New technologies and active methods of teaching and upbringing are presented. Innovations in primary school help to increase the learners' motivation, update educational technologies, and improve the quality of educational services. Innovative educational technologies used at different stages of training create favorable conditions for developing learners' creative abilities.

Түйінді сөздер: үздіксіз білім беру, инновация, оқыту әдісі, педагогикалық процесс, ақпараттық-коммуникативтік технологиялар.

Ключевые слова: непрерывное образование, инновация, метод обучения, педагогический процесс, информационно-коммуникативные технологии.

Key words: lifelong learning, innovation, teaching method, pedagogical process, information and communication technologies.

Начальное обучение предусматривает максимальное приближение учащихся I–IV классов к систематическому усвоению основ наук в средних и старших

классах в соответствии с требованиями государственной системы непрерывного образования. Начальная ступень школы призвана обеспечить овладение младшими

школьниками общими представлениями о природе, обществе, человеке и его труде, прочными умениями и навыками чтения, письма, наблюдения окружающего мира, измерения, счета. Начальная школа развивает личность каждого ребенка, способности, речь, умение учиться, формирует основы личной гигиены, здорового образа жизни, эстетической, физической культуры. Непрерывное образование – это целостный процесс, обеспечивающий поступательное развитие творческого потенциала личности и всестороннее обогащение ее духовного мира. Он состоит из последовательно возвышающихся ступеней специально организованной учебы, дающих человеку благоприятные для него изменен(ия) социального статуса. В центре внимания идеи непрерывного образования находится сам человек, его личность, желания и способности, разностороннему развитию которых уделяется основное внимание. Ростки концепции непрерывного образования можно обнаружить у Платона, Конфуция, Сократа, Аристотеля, Сенеки и других выдающихся древних гигантов мысли. Идеи непрерывного образования представлены в работах Вольтера, Гете, Руссо, которые связывали их с достижением полноты человеческого развития. Основателем современных представлений о непрерывном образовании признан Ян Амос Коменский, в педагогическом наследии которого содержится мысль, которая воплощена в наши дни в концепции непрерывного образования. Идея непрерывности образования получила новые интерпретации в стране после 1917 г., чему способствовало формирование новой системы образования. Сам термин «непрерывное образование» впервые употребляется в 1968 году в материалах ЮНЕСКО, а после опубликования доклада комиссии под руководством Э. Фора (1972) принято решение ЮНЕСКО, признавшее непрерывное образование основным принципом, «руководящей конструкцией» для

нововведений или реформ образования во всех странах мира. Цели непрерывного образования: непрерывное образование ориентируется на целостное развитие человека как личности на протяжении всей его жизни, на повышение возможностей его трудовой и социальной адаптации в быстро меняющемся мире. Ставит целью развитие способностей обучающегося, его стремлений и возможностей, а также разностороннего саморазвития. Содержание непрерывного образования ориентируется на опережение развития общества, профессиональной карьеры, личных навыков и качеств и других сфер социальной практики. Предполагает преемственность и многовариантность общего и профессионального образования. Помимо самих знаний, умений, навыков в содержание входит сам процесс, опыт их приобретения и практического применения, пути и способы самостоятельного добывания, поиска и открытия, самообразования – «личностный опыт» как компонент содержания образования. Доминируют продуктивные, активно-творческие методы обучения, предлагающие самостоятельную и творческую деятельность проблемно-практического характера. Цель – дать не только знания, но и опыт их самостоятельного добывания. Обучение строится по индивидуальному принципу, при котором каждый учащийся имеет возможность продвигаться вперед в освоении материала своим темпом. Что можно получить в результате: развивающуюся личность, подготовленную к универсальной деятельности, имеющую сформированные познавательные запросы и духовные потребности, способности самостоятельно планировать и реализовать свои цели.

Исходя из теории Л. С. Выготского, развитие младшего школьника как личности определяется процессом обучения. Модернизация начального образования связана с новым статусом младшего школьника как субъекта учебной

деятельности. Инновации в образовании должны нести, прежде всего, процесс выработки уверенности маленького человека в себе, своих силах. Инновации в образовании должны быть направлены на развитие личности, настроенной на успех в любой области приложения своих возможностей. Инновация в образовании – нововведение, предназначенное для разрешения актуальной проблемной ситуации (с целью обеспечения оптимизации учебного процесса, повышения качества образования или организации благоприятных условий усвоения материала), существенные изменения в одном или нескольких пунктах: содержании образования, методах преподавания, формах контроля качества обучения. При этом содержание образования рассматриваем не только как стандартный набор ЗУН, но и как совокупность общественно значимых компетенций и реализаций личностных образовательных интересов. При этом изменения должны быть достаточно большими, чтобы серьезно изменить ход учебного процесса. Уже в начальной школе детей необходимо учить алгоритмическому мышлению во всех областях жизни, самостоятельной постановке задач, выбору эффективных инструментов, оценке качества собственной работы, умению работать с литературой и вообще навыкам самообразования, умению работать в коллективе. В настоящее время информационные технологии занимают важное место в профессиональной деятельности учителя. Необходимость применения средств ИКТ в работе учителей начальных классов диктуется возрастными особенностями учащихся, а именно потребностью в наглядной демонстрации учебного материала, процессов и явлений. Основными направлениями использования ИКТ являются мультимедиа-уроки, которые проводятся на основе компьютерных обучающих программ: «Уроки русского языка», «Уроки математики», «Уроки окружающего мира» для 1-4 классов,

дистанционные олимпиады и конкурсы; телекоммуникационные проекты; уроки на основе авторских компьютерных презентаций в форме лекций, докладов учащихся. Практика использования ИКТ учителями нашей школы позволяет сделать следующий вывод: использование ИКТ на уроках имеет следующие преимущества по сравнению с традиционным обучением:

1. Современность и актуальность учебного материала.
2. Наличие дополнительного и сопутствующего материала.
3. Эстетичность и наглядность.
4. Возможность распечатки материала для последующей индивидуальной работы.
5. Возможность блочного обозрения темы, опережения знаний.
6. Обучение через игровую или практическую деятельность.
7. Повышение интереса учащихся к учёбе.
8. Более чёткая организация деятельности учителя.

Использование ИКТ способствует повышению качества знаний и умений учащихся.

Использование в обучении элементов исследовательской деятельности позволяет нам не столько обучать детей, сколько учить учиться, направляя их познавательную деятельность. С большим интересом ученики участвуют в самых разных видах исследовательской работы. Метод проектов позволяет организовать подлинно исследовательскую, творческую, самостоятельную деятельность в течение учебного времени, отводимого на изучение предмета. Он предполагает отход от авторитарных методов обучения и предусматривает продуманное и концептуально обоснованное сочетание с многообразием методов, форм из компонентов системы образования. Проектный подход применим к изучению любой школьной дисциплины и особенно эффективен, когда ученики открывают для себя новые факты, а не получают их

от учителя в готовом виде.

В процессе обучения в начальной школе используются инновационные образовательные технологии: использование современных компьютерных технологий в классе, презентационные и электронные дидактические технологии; технические инструменты, экспресс-опросы, тестовые запросы, психические атаки, групповое мышление, групповая работа и другие интерактивные методы обучения. Такие технологии могут включать в себя обучение на основе кейсов, проблемное обучение, интерактивное обучение, системы модульных кредитов, смешанное обучение, тематические исследования, дистанционное обучение, мастер-классы, вебинары и ассортиментные технологии. Следующие технологии очень эффективны при освоении предмета:

Технология FSMU. Основная характеристика технологии FSMU: эта технология позволяет учащимся 4-го класса узнавать о своих идеях и проблемах при решении спорных вопросов, обсуждении или в конце урока. Может использоваться при изучении раздела плана. Эта технология учит защищать свои идеи, свободно мыслить и передавать свои идеи, открыто обсуждать, анализировать и оценивать уровень знаний, полученных в процессе обучения, оценивать товарищей и владеть культурой обсуждения. Эта технология помогает учащимся четко и кратко выразить свои идеи на простой бумаге. Преподаватель распределяет четыре страницы технологии для каждого ученика и просит их заполнить ее индивидуально. F – вырази свою точку зрения; C – обоснуй свое заявление; M – предоставь обоснование по своим причинам; U – суммируй свою точку зрения. Учитель устанавливает тему для обсуждения с учениками, просит подгруппы прокомментировать то, что они пишут.

Одной из образовательных технологий в классе является Скарабей, интерактивная

технология, которая позволяет ученикам развивать свои мышление, логику, память, а также способность открыто выражать свои мысли в решении проблем. Технология Скарабей – это универсальная технология, используемая на разных этапах обучения: в начале – как стимул для учебной деятельности («мозговой штурм»); в процессе изучения содержания и при подведении итогов. Технология Скарабей легко усваивается учениками, так как разработана с учетом особенностей мышления. Технология предусматривает использование опыта, рефлексивных наблюдений, способность активно участвовать в творческих исследованиях и мысленных экспериментах. Хорошо известно, что процесс начального образования является сложным процессом. Организация этого процесса на основе современных требований и обеспечения преемственности в процессе непрерывного образования требует большой ответственности, знаний и навыков от учителя начальной школы. Выбор учебных материалов по математике для учащихся начальной и средней школы повышает эффективность результатов обучения, стимулирует обучение и защищает здоровье детей. Организация уроков математики с использованием информационных и коммуникационных технологий, использование мультимедийных технологий развивают активность школьников, умение самостоятельно мыслить.

Непрерывное образование – это система взглядов на образовательную практику, которая провозглашает учебную деятельность человека как неотъемлемую и естественную составляющую часть его образа жизни во всяком возрасте. Использование инновационных образовательных технологий в организации современного образовательного процесса способствует повышению качества и эффективности образования сегодня.

Список использованной литературы:

1. Юлдашев Ю.Г., Усманов С. *Передовые педагогические технологии*. Т: Инструктор, 2004.
2. Толипов Ю., Усманбаева М. *Внедрение педагогических технологий*. Т., 2006. 3. Атаева Г.И. *Технологический подход к образовательному процессу* // Academy. № 6 (33), 2018. С. 91-92.
4. Атаева Г.И., Турдиева Г.С. *Общие проблемы мировой науки* // Наука образование и культура. № 3 (27), 2018. С. 68-70.

МҮМКІНДІГІ ШЕКТЕУЛІ БАЛАЛАРҒА БІЛІМ БЕРУ МЕН ТӘРБИЕЛЕУДЕ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ӘДІСТЕРДІ ТИІМДІ ПАЙДАЛАНУ

М.Б. Кияуазова

Атырау облысы Құрманғазин ауданы
 Оларға орта мектеп. Б.Бегалиева
 mhiyuazova@mail.ru

Аңдатпа. Оқу үрдісінің тиімділігін арттырудың маңызды факторларының бірі психологиялық қолайлы оқу климатын ұйымдастыру болып табылады. Мақалада мүмкіндігі шектеулі оқушыға «Социометрия» әдісі бойынша психологиялық зерттеулер мен талдаулар жасалған.

Аннотация. Одним из важнейших факторов повышения эффективности учебного процесса является организация психологически благоприятного учебного климата. В статье представлены психологические исследования и анализы школьника с ограниченными возможностями здоровья по методу «Социометрия».

Abstract. Creating psychologically comfortable climate in the educational process helps to improve its effectiveness. The article presents psychological studies of a student with special needs using the method of "Sociometry".

Түйін сөздер: мүмкіндіктері шектеулі балалар, виктимді балалар, девиантты мінез-құлық, темперамент.

Ключевые слова: дети с ограниченными возможностями, виктимные дети, девиантное поведение, темперамент.

Key words: children with special needs, victimized children, deviant behavior, temperament.

Жыл санап мүмкіншілігі шектеулі балаларға деген көзқарас өзгеріп келеді, яғни, орта оларды қоғамның белсенді мүшесі және өз тағдырына батыл сеніммен қарайтын жеке тұлға ретінде қабылдауда. Осы орайда педагог қызметкерлердің ең басты міндеті болып қоғамдағы мүмкіндігі шектеулі балаларды тәрбиелеу мен оқытудың ерекшеліктерін анықтап, олардың отбасындағы қарым-қатынасын дамытып, дені сау балалармен аралас-құралас жағдай туғызу, қоғам мен жеке адамдардың түсінігінде жарымжан балаларға әркез жәрдем беруге әзірлік сезімін туғызуды қамтамасыз ету болып табылады. Кез келген бала бірінші кезекте қамқорлық пен көмекке ие болуы тиіс.

Балалар құқығы туралы Конвенцияды

былай делінген: «Тегіне, нәсіліне және қай ұлтқа жататындығына, әлеуметтік және мүлдіктік жағдайына, жынысына, тіліне, біліміне, дінге көзқарасына, тұрғылықты жеріне, денсаулық жағдайына, балаға және ата-анасына немесе басқа заңды өкілдеріне қатысты өзге де мән-жайларға қарамастан, барлық бала тең құқыққа ие» [1].

«Қазақстан Республикасында инклюзивті білім беруді дамытудың тұжырымдамалық тәсілдерінде» білім беруге ерекше қажеттіліктері бар білім алушыларға мына санаттағы балалар жататыны белгіленген:

- мүмкіндіктері шектеулі балалар;
- мигранттардың, оралмандардың, босқындардың, саны аз ұлттар отбасыларынан шыққан балалар;
- қоғамда әлеуметтік бейімделуде

қиындықтары бар балалар (жетім балалар, виктимді балалар, девиантты мінез-құлықты балалар, әлеуметтік-экономикалық және әлеуметтік-психологиялық деңгейі төмен отбасынан шыққан балалар) [2].

Бұл санаттағы балалар – өмірде түрлі қиындықтарға душар болған, қиындықтарға тап болған балалар екені белгілі. Осыны ескере отырып, мүмкіндігі шектеулі балалардың қоғамға ерте бастан кіріктірілуі, олардың болашақта толыққанды қоғам мүшесі болуына мүмкіндік жасалуда.

XXI ғасыр ғылым ғасыры, білімдегі жаңару, жаһандану ғасыры. Білім беруде болып жатқан өзгерістерді біліп-үйренуде, тәжірибеде жүзеге асыруда мұғалімге аса шапшаңдық, ілезде ілесу қажет. Әр күн сайын білім көзін парақтау, әр күн сайын бір жаңаны меңгеру қажеттілігін туындатады.

Мен өзім ұстаздық қызметте жүргеніме 30 жыл болған тәжірибелі ұстаз санатындағы қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімімін. Әр алдыңа келген шәкірт – өзіндік ерекшелік қасиетке тұнған тұлға. Жеке тұлғаның қызығушылығы, жеке ерекшелік қасиеті, мінезі, денсаулығы – барлығы да ұстаз назарында болады. Ұстаз өз шәкіртіне білім мен тәрбие беріп қоймайды, нағыз ұстаз өз шәкіртінің жан дүниесін түсіне білетін дәрігер. Білім берер шәкіртінің сабақта өзін қолайлы сезінуін, өзгеден кем санамауын, өз құрдастарының арасында сыйласым мен құрмет қарым-қатынаста болуын қадағалау – мұғалім қызметінің ең негізгі бөлігі деп түсінемін. 2015-2016 оқу жылынан бастап мен сабақ беретін білім алушы оқушылар арасында бір көзінен жарақат алған (посттравматическая глазного яблока) мүмкіндігі шектеулі оқушы білім алуда. Мүмкіндігі шектеулі балаларды жалпы білім беретін мекемелерге оқыту тәжірибесі қалыптасу жолында. Жалпы білім беретін бағдарлама бойынша мектептерде оқытылатын мүмкіндігі шектеулі балалар арнайы педагог, психолог, әлеуметтік педагогтің қолдауынсыз білім алады. Жалпы мектептердің психологтары мен мұғалімдері мүмкіндіктері шектеулі балалардың

олардың білім алу қажеттіліктеріне білікті көмекті көрсетуде қиналады. Нәтижесінде балалар оқытудың бірінші сатысынан ақ қиыншылықтарға тап болады. Бұрын өз тәжірибемде мүмкіндіктері шектеулі балаларды біріктіріп оқыту болмағандықтан, білім алушымен қарым-қатынаста, сабақ үрдісінде бала жүрегін жаралап алмасам екен деген жүрексіну болды. Мүмкіндіктері шектеулі балаларды оқыту әдістемелеріне, психологиялық әдебиеттерге көп сүйендім. Қазақстан 2008 жылы БҰҰ-ның «Мүгедектердің құқықтары туралы» конвенциясына қол қойып, барлық мүмкіндігі шектеулі жандарға жағдай жасауға міндеттеген. Менің алдымда «Менің сабағыма оқушы қызығып келу үшін қандай әрекеттер жасаймын?» деген сауал болды. Алдымен, мектеп психологі Нұргүл Амангелдіқызымен бірлескен түрде оқушыны жан-жақты тану үшін ата-ана рұқсатымен зерттеу жұмыстарын жүргіздім. Білім алушының мінезін танып алу мақсатын көздедім. «Мінез» деген психологиялық қасиеттің төркіні гректің «характер» деген сөзінен шыққан. Мәнісі – із қалдыру. Психологияда бұл – дербестік мағынасы бар адамға байланысты ұғым. Мінез – әрбір адамның жеке басына тән өзіндік психологиялық қасиеттер мен ерекшеліктердің жиынтығы. Мінездің қасиеттері мен ерекшеліктері әркімде әрқилы жағдайда байқалып, адамның сол жағдайларға қатынасын білдіреді. Мінез ерекшеліктері – адамның даралық өзіндік психикалық қасиеттері. Мінез адамның жеке темпераментіне байланысты болады. Баланы әдейі ерекшелемеу үшін сол сыныппен түгел темперамент әдістемесін жүргіздік. Темперамент түрі-сангвиник екенін білдім. Сангвиник типіне жататын адамдар – ұстамды, салмақты, тұрақты. Қабілеттілігі, зейіні жақсы дамыған. Сангвиниктердің белгілі бір мақсатқа жетудегі белсенділігі өте жоғары деңгейде. Ұлы тұлғалар – Абай Құнанбаев, Ыбырай Алтынсариннің осы қатардан екендігі бала бойында шығармашылықпен

жұмыс жасауға деген талпыныс бар деген тоқтамға келтірді. Сынып ішіндегі Бақтиярдың алатын орнын білу үшін «Социометрия» әдісі бойынша сынып оқушылары зерттелді. Бұл әдісті мен 2014 жылы Қазақстан Республикасы педагог-кадрларының біліктілігін арттырудың деңгейлі бағдарламалары аясында екінші (негізгі) деңгей бағдарламасы бойынша мұғалімдерді оқыту курсынан өту кезінде жүргізу әдістемесін тренерім болған Орахова Амангүл Шахарбекқызының семинар-коучингтерінде меңгерген болатынымын. Сынып оқушыларына төмендегідей сауалнама ұсынылды:

1. Кіммен дос болғың келеді?

2. Кімге сырыңды жасырмай айта аласың?

3. Кімді топ басшысы сайлағың келеді? Социометрия әдісі бойынша зерттеудің нәтижесінде Бақтиярдың сынып ішінде орны бар оқушы екендігі, бойында ұйымдастырушылық көшбасшылық қыры бар екендігі танылды. Сынып ішінде көшбасшылық қыры бар деп танылған оқушылар 3-5 ұпай жинады, әрқашан сыныптан өзін бөлек ұстап жүретін оқушылар 1 ұпайдан жинады.

Проективті әдістер арқылы баланың тұлғалық қалыптасуын түсіндім. Қазақтың Ұлы ақыны, ойшылы Абай Құнанбаев: «Адамның адамшылығы – ақыл,ғылым, жақсы ата, жақсы ана, жақсы құрбы, жақсы ұстаздан болады»-деген ұлағат ойының тереңінде мұғалімге оқушымен жұмыс жасауда алдымен ата-ананың бірінші қолдаушы екендігін түсіндіреді. Ата-аналарға сауалнама жүргіздім. Сауалнама сұрақтарды төмендегідей мазмұнды құрады:

1. Баланыздың достарын жақсы білесіз бе?

2. Мектеп режиміне қалыптасты ма?

- әзірге жоқ

- жоқ

- иә

- жауапқа қиналамын

3. Өзінің сабақтағы жеткен жетістігіне

қуанып, сәтсіздіктеріне қинала ма?

- жоқ

- иә

- сөзсіз қиналады

- жауап беруге қиналамын

4. Балаңыз сізбен өз жүрегіндегі сырмен бөлісіп, ақылдаса ма?

- әзірге жоқ

- сирек бөліседі

- әрдайым бөліседі

- өте жиі бөліседі

5. Балаңыз тез әсерленгіш пе?

- негізінен эмоциясы жағымды

- әр түрлі, бірақ жағымсызы көп

- жағымсыз және жағымды әсері бірдей

- негізінен жағымсыз әсер

6. Балаңыз күнделікті сабақ оқуға қанша уақыт жұмсайды?

- анық көрсетіңіз.....

8. Балаңыз үй тапсырмасын орындауда қинала ма?

- әрқашан көмек керек

- өзім көмектесемін

- достарынан көмек сұрайды

- көмек қажетсінбейді

9. Балаңыз қай сабақты ынтамен оқиды?

10. Бос уақытында немен айналысқанды ұнатады?

Ата-анамен жүргізілген сауалнама қорытындысынан Бақтиярдың жақын достарын, белгілі бір тәртіпке бағынуда қиналатындығы, мұғалім тарапынан қолдау мен мадақтауды қажет ететіндігін, эмоциясын жасыра алмайтындығын, сүйіп оқитын сабақтары санатында өзім дәріс беретін әдебиет сабағының бар екендігін білдім. Педагогикалық, психологиялық бағытта жүргізген зерттеу нәтижесінде мен білім алушыны жан-жақты таныдым. Пәнім бойынша оқу мақсаттарыма өзгерістер енгіздім, сабақтың нәтижелілігін арттыру мақсатында тиімді инновациялық әдістерді оқушының жас ерешелігіне, шығармашылығына байланысты жоспарлайтын болдым. Ұстаз жұмысында қай-қай ісінде де тазалық, өз міндетіне деген адалдық сезіліп тұру керек. Ғылыми еңбектерде де бұл тұрғыда

жақсы баға берілген. «Педагогтің әділдігі оның адамгершілік беделін арттыра түседі. Ұстаз әр уақытта да талап қоя білу қажет. Ол оның жемісті жұмысының негізгі шарты болып табылады. Жоғары талапты мұғалім ең әуелі өзіне қоюы керек, демек, басқалардан өзіңде жоқ қасиеттерді талап ете алмайсың. Педагогикалық талап қою ойластырылған болуы керек. Тәрбиенің майталмандары даму үстінде жеке тұлғаның мүмкіншіліктерін ескеріп отырады». Әдебиет сабағы – адамгершілік әліппесі. Өз сабақтарында білімдегі жаңа инновациялық технологияларды тиімді пайдаланып отырамын. Сыныптағы барлық оқушылар үшін, соның ішінде мүмкіндігі шектеулі оқушы үшін сабақ үстінде қолайлы жағдай туындату, ынтымақтастық, бірлесе жұмыс жасау – менің сабақ жоспалаудағы басты міндетім. Сабақтың сапалылығы, нәтижелі өтуі оқушы көңіл күйіне, жас ерекшеліктеріне тән қызығушылығына байланысты болады. Сондықтан әр сабағымды жоспарларда алдымдағы шәкірттерім, соның ішінде мүмкіндігі шектеулі оқушының, неге қызығады, нені білгісі келеді деген сұрақтарының жауабын іздеп дайындаламын. Шебер саясаткер Уинстон Черчилльдің «Мен әрдайым оқуға құштармын, алайда мені оқытқан кезде әрқашан өзімді жайсыз сезінемін» деген түйінді ойы мұғалімнің әр сабағы шәкірті

үшін жаңалықпен қызықтырып, жайсыздық сезімді ұмыттыратындай жоспарлануы тиіс деп ойлаймын. Бақтиярдың жеке шығармашылық қырлары топпен, жұппен атқарылатын жұмыстарда жиі байқалды. Әдебиет сабағында өзім жиі пайдаланатын «Сахна төрінде» әдісі арқылы мен оқушы бойындағы әртістік қабілетті болжап, 7-сыныптан бастап оны өзім жетекшілік жасайтын «Нұршуақ» үйірмесіне шақырдым. Оқушының шешен сөйлеу, сахнада өзін-өзі ұстау, сахна мәдинеті қалыптасты. Үйірме сабақтары Бақтиярдың тұлғалық қасиеттерінің де танылуына, өзіндік ізденіс, зерттеушілік қырларының шыңдалуына көмектесті. Менің өз тәжірибемде байқағаным, сахна өнеріне талпынған шәкірттің өз-өзіне сенімділігі, есте сақтау, ынтымақтаса жұмыс жасау дағдысы, дұрыс шешім қабылдауы, адамгершілік қасиеттерінің биік байқалатындығы. Сабақты қызыға оқу – сабақтан тыс жұмыстардан бастау алады. Шәкіртке сенім білдіргенде, алдына ұлы мақсатты жол иірімін көрсеткенде ғана биік белестерді бағындыруға болатынын түсіндім. Әр ұстаз алдында отырған шәкіртінің табиғи дарынын танып, оны одан әрі дамытуға күш жұмсау керек. Ізденіс, шығармашылық, білуге құштарлық талаптары мұғалім жұмысын биік белестерден көрсетеді.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Бала құқығы туралы Конвенция. 2002 жылғы 8 тамыздағы № 345-II Қазақстан Республикасының Заңы.
2. Қазақстан Республикасында инклюзивті білім беруді дамытудың тұжырымдамалық тәсілдемесі (01.06.2015 жылғы № 348): [//online.zakon.kz/](http://online.zakon.kz/)

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ АККРЕДИТАЦИИ, КРИТЕРИАЛЬНОГО ОЦЕНИВАНИЯ И РЕЙТИНГА ОРГАНИЗАЦИИ ОБРАЗОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ ОБНОВЛЁННОГО СОДЕРЖАНИЯ ОБРАЗОВАНИЯ

З.К. Баймуханова

КГУ «Средняя школа №4», г. Петропавловск
baimuxanova160470@mail.ru

Аңдапта. Мақала сапалы білім беру қағидаттарын жүзеге асырудың негізгі аспектілерінің бірі ретінде жаңартылған білім беру мазмұны жағдайында білім беру мекемесін аккредиттеу, критериалды бағалау және рейтингінің өзекті мәселелерін негіздеу мәселесіне арналған. Білім беру ұйымының білім сапасын басқару алгоритмі ұсынылған. Оқу-тәрбие процесінің тиімділігіне әсер ететін факторлар, әдістер мен жұмыс формалары көрсетілген. Нәтижелік көрсеткішке ең көп әсер ететін факторларға талдау жасалып, оқу үдерісінің тиімділігін арттыру бойынша ұсыныстар тұжырымдалады.

Аннотация. Статья посвящена проблеме обоснования актуальных вопросов аккредитации, критериального оценивания и рейтинга образовательного учреждения в условиях обновлённого содержания образования как одного из главных аспектов реализации принципов качественного образования. Приведен алгоритм управления качеством образования учебной образовательной организации. Представлены факторы, способы и формы работы, влияющие на эффективность образовательного процесса. Приведен анализ факторов, оказывающих наибольшее влияние на результирующий показатель, и сформулированы рекомендации по повышению эффективности учебного процесса.

Abstract. The article is devoted to the problem of accreditation, criteria-based assessment and rating of an educational institution in the context of the updated content of education. An algorithm for managing the quality of education in an educational organization is presented. The factors, methods and forms of work influencing the effectiveness of the educational process are provided. Recommendations on how to improve the effectiveness of the educational process are given.

Түйінді сөздер: білім сапасы, білім беру сапасын басқару, оқу-тәрбие процесінің тиімділігіне әсер ететін факторлар, жұмыс әдістері мен формалары.

Ключевые слова: качество образования, управление качеством образования, факторы, способы и формы работы, влияющие на эффективность учебного процесса.

Key words: quality of education, education quality management, factors, methods and forms of work that affect the effectiveness of the educational process

В современном мире происходят глобальные изменения во всех сферах деятельности человека. И самым важным на протяжении всей жизни каждого гражданина Республики Казахстан является образование.

Средняя общеобразовательная

школа является базовым звеном системы непрерывного образования. Важными критериями качества оценки учебных достижений являются объективность, реальность и валидность. Объективность относится к измерению, в котором результаты независимы от

личности проверяющего, когда оценка производится несколькими людьми. Следствием объективности выступает реальность и валидность критериев. В общеобразовательной школе объективность понимается как контролируемая субъективность. Реальность описывает уровень точности, с которой оценен определенный результат. При повторной проверке ранее полученных достижений должна быть получена та же (или лучшая) оценка. Валидность обозначается тем, что оценивается именно то, что должно оцениваться. Для усовершенствования порядка оценивания необходимо перейти к совместной деятельности учителя и обучающегося по повышению качества результатов подготовки. В практике учителя есть определённое обсуждение критериев оценивания того или иного задания вместе с учениками до начала выполнения упражнения. При таком плане действий каждый ученик будет знать, что ожидает от него учитель и будет идти к намеченному результату. Существует практика перехода к содержательной оценке успехов и неудач учеников, а не выставление баллов при проверке знаний по предмету. Модернизация контрольно-оценочной системы не выступает самоцелью. Приходит понимание того, что она выполняет дополнительную роль по отношению к содержанию и организации образовательного процесса и не имеет самостоятельных целей. Традиционные методы и формы оценивания не отменяются при процессе модернизации контрольно-оценочной системы. Они лишь способствуют эффективной организации многоуровневого и многофункционального контрольно-оценочного процесса для доведения его характеристик до степени, адекватной современным миссиям модернизации образования. Введение новых оценочных операций должно сопровождаться сокращением традиционных методов оценивания и приводить к созданию гибкой современной

системы оценивания учебных результатов учащихся. При соблюдении курса по модернизации контрольно-оценочного процесса должно происходить коррекция и обновление. Исследования в области оценивания позволяют выделить современные направления развития практики оценивания успехов учащихся: 1. Преимущество письменной формы оценивания знаний. 2. Складывание достижений текущего контроля и экзаменационных баллов в итоговой оценке. 3. Использование персонального рейтинга как одного из показателей результативности в обучении. 4. Применение компьютерных методов тестирования как вспомогательного средства. 5. Употребление много-балльных шкал оценивания вместе с основной классической пятибалльной шкалой.

Основные проблемы качества определяются традиционными, даже устаревшими, подходами к его обеспечению и существующими в образовательной сфере управленческими стереотипами. Первостепенное значение имеют результаты образовательной деятельности. Они составляют основу статистических данных и являются главными показателями деятельности образовательных учреждений, муниципальных и региональных образовательных систем. Таким образом, оценка деятельности образовательных учреждений по результатам успеваемости учеников в конце четверти, года, по профессиональному росту педагогов является самым значимым. Однако обеспечение качества с практической точки зрения должно быть основано на принципах системного и процессного подхода, принципе «Подходы к оцениванию учебных достижений в процессе обновленного содержания образования, непрерывного управления, оперативного реагирования на изменение ситуации».

Основными факторами, влияющими на качество образования, являются такие определяющие как кадровый потенциал,

условия труда, материально-техническая база, финансирование, система оценивания знаний, нормативно - правовая база, использование инновационных технологий и стратегий обучения, повышение уровня мотивации учеников и условий для профессионального роста педагогов. Проведя анализ влияния приведенных факторов на эффективность учебного процесса, мы выяснили, что наибольшее влияние на результирующий показатель оказывают такие факторы, как кадровый потенциал, материально-техническая база, финансирование и уровень мотивации учеников.

Комплекс указанных факторов позволяет решить задачу достижения нового качества. Однако это невозможно без эффективного управления и контроля, в том числе и контроля качества знаний. Все эти компоненты могут повлиять на эффективность образовательного процесса. Качество образования – это характеристика системы образования, показывает степень соответствия ресурсного обеспечения, образовательного процесса, образовательных результатов нормативным требованиям, социальным и личностным ожиданиям. Приведем пример работы нашей школы. Ежегодно план работы составляется в соответствии с Государственной программой развития на 2020 – 2025 годы, основными нормативными документами МОН РК и Управления образования СКО, планами работы на год ГОРУО города Петропавловска. На заседании педагогического совета школы определяются приоритетные направления, а также цели, задачи работы по системному управлению качеством образования.

В первую очередь, это системный подход по проведению внутришкольного контроля, который предполагает охват как дошкольного, начального, среднего и старшего ступеней обучения класс – комплектов в школе. Системный подход заключается в ежемесячном посещении уроков учителей – предметников,

проведении контрольных срезов по отдельным предметам классов, состоящих на контроле по устранению пробелов знаний, и тщательном анализе работы преподавателей с целью оказания методической помощи. Рефлексивный отчет по деятельности отдельных педагогов проходит на заседании методического совета школы, а также на заседаниях малых педсоветов по адаптации учащихся первых, пятых классов и классов предшкольной подготовки. Система оценки достижений результатов освоения основной образовательной программы общего образования представляет собой один из инструментов реализации требований Стандарта к результатам освоения основной общеобразовательной программы образования и является необходимой частью повышения образовательных достижений каждого обучающегося. Меняется роль системы оценивания в общеобразовательном процессе. Система оценивания выступает не только как средство обучения, но и как самостоятельный и самооценочный элемент содержания, средство повышения эффективности преподавания и учения, фактор, обеспечивающий единство вариативной системы образования, регулятор программы обучения.

На совещании директора заслушиваются еженедельные отчёты по мониторингу успеваемости 9 - 11 классов, а также классов с углубленным изучением предметов естественно – математического цикла. Заместители директора по УР и ВР, а также по НМР реализуют комплексный охват по контролю деятельности МО учителей – предметников. По итогам учебных полугодий – рейтинг качественной деятельности каждого учителя и анализ работы. Для проведения рейтинга на заседании августовского педагогического совета проводится анкетирование педагогов по комплексному пониманию новых подходов в образовании, научно – исследовательской работе с одарёнными детьми, а также с детьми с низкой мотивацией к обучению.

Для полного видения пробелов в работе выстроена комплексная мониторинговая работа, которая предусматривает включение в работу заседаний Попечительского Совета школы, актива председателей родительского комитета младшего, среднего и старшего звена. Проведенная работа полностью освещается на сайте школы, на страницах Facebook, Instagram. Данное направление даёт полную «прозрачность» во всех направлениях деятельности по качеству образования и предоставляемых услуг школой.

Электронный школьный журнал работает как интерактивная экспертная система контроля качества образования, осуществляющая дифференцированный подход к каждому обучаемому, выстраивающая и анализирующая его индивидуальную образовательную траекторию в течение всего периода обучения. Это программный комплекс для хранения и обработки информации об успеваемости учащихся, выполненный в виде клиент-серверного приложения и ориентированный на применение в образовательном учреждении. И администрация, и учителя, пользуясь таким журналом, облегчают свою работу с бумагами. Стоит отметить, что и для родителей он удобен. С помощью электронного журнала легко можно проконтролировать ребенка. Для чёткого соблюдения качества оценивания обучения учащихся проводится еженедельный мониторинг ведения электронного журнала Күнделік, где учителя информатики и физики ведут отчет по каждому предмету, что позволяет видеть системность в работе учителей – предметников, ведение журналов по обучению детей с ООП, а также кружков и секций, дополнительных занятий с одарёнными детьми.

Работа с одарёнными детьми – это целенаправленная работа каждого учителя и отражается результативной деятельностью на конкурсах и олимпиадах, в творческих работах как детей, так и родителей, ежегодно

у нас в школе в апреле проводится научно – практическая конференция «Открывая мир науки», где совместно с преподавателями магнитных школ, которые являются членами жюри, оценивается подготовка и качество исследовательских проектов на «Зерде» и учащихся 8 – 11 классов. Являясь ведущей школой в регионе, ежегодно мы проводим конференцию для педагогов магнитных школ, где делимся своими наработками в процессе обучения, обсуждаем проблемные зоны и, посещая уроки, выявляем самые лучшие профессиональные направления в работе наших школ. Учителя – тренеры - Шумило А.С., Артамонова О.Н., Искожина А.А., Искожина У.Э., Бугаёва Р.Д., Мейрманова А.К., Баймуханова З.К. проводят ежемесячно заседания коучинг – сессии, на которых происходит обмен опытом, изучение нормативных и теоретических материалов по обновленному содержанию образования и концепции воспитания школьников. Являясь заместителем директора по научно – методической работе в школе я провожу по плану работы заседания по совместному поурочному планированию как горизонтальному, так и вертикальному, что позволяет увидеть детализацию форм работы и видение перспективы в плане работы по усовершенствованию формы работы педагогов по повышению мотивации обучения учащихся. Проведение в школе конкурсов «Самый лучший педагог», «Лучший классный руководитель», «Лучший молодой специалист» даёт чёткую сконцентрированную работу среди учителей школы, вызывает интерес к конкурентоспособности в профессиональной деятельности, что, несомненно, не вызывает затруднений в подготовке материалов на Республиканский конкурс «Лучший педагог» и авторских программ по направлениям изучаемых в школе предметов. Участие наших педагогов в ежегодных профессиональных конкурсах, таких как конкурс видео – уроков, «Педагогический дуэт», проводимых АО

НЦПК «Өрлеу» ИПК СКО, - показатель повышения мотивации в педагогической деятельности. В предверии конкурса «Воспитание с изюминкой» идёт подготовка видео материалов и лучшие работы представляются на конкурс как результат работы школы.

В работе над повышением качества подготовки и переподготовки квалификации и прохождения аттестации учителя проходят собеседования с администрацией школы, где по результатам деятельности педагога даётся полный анализ и методические рекомендации по улучшению качества материалов и перспективного развития и профессионального роста, лучшее портфолио педагога награждается денежным сертификатом на педагогическом совете, что и даёт качественный стимул в работе каждого педагога. Ежегодно учителя проходят курсовую переподготовку и

по выявленным причинам недостаточного роста профессионального развития педагогов в школу приглашаются на практические занятия лучшие тренеры - специалисты с ЦПМ и АО НЦПК «Өрлеу» ИПК СКО, учителя мастера и педагоги – исследователи с магнитных школ города и области, трансляции проводятся через платформы ZOOM, GOOGLE MEET.

По итогам работы школы в конце учебного года выпускаются методические сборники педагогов, методической службы школы. Системный подход в улучшении качества всех ступеней образования – это в целом совершенствованная система управления образованием, где согласование работы с руководителем – лидером полностью предопределяет траекторию развития и выполнения поставленной миссии школы.

Список использованной литературы:

1. Басовский Л. Е. Управление качеством: учебник / Л. Е. Басовский, В. Б. Протасьев. – Москва: ИНФРА, 2001. – 212 с.
2. Бахмутский А. Е. Мониторинг школьного образования: проблемы и решения / Бахмутский. А.Е. – СПб.: КАРО, 2007. – 176с
3. Государственная программа «Образование», утверждена Указом Президента Республики Казахстана №448 от 30.09.2000г.
4. Концепция воспитания в системе непрерывного образования Республики Казахстан, утверждена Приказом Министра образования и науки РК №521 от 16.11.2009г.
5. Послание Президента К.Токаева. Сентябрь. [Режим доступа] - https://www.akorda.kz/ru/addresses/addresses_of_president/poslanie-glavy-gosudarstva-kasym-zhomartatokaeva-narodu-kazahstana-1-sentyabrya-2020-g
6. Федотова Л. Д., Рыкова Е. А. Теория и практика контроля и оценки профессиональных знаний и умений // Профессиональное образование. 2000. – №7. 3. Зайцев В. Мониторинг как способ правления качеством обучения / В. Зайцев // Народное образование. – 2002. – №9. – С. 83-91.

ҚАЗАҚ ТІЛІ САБАҒЫНДА ГРАММАТИКАЛЫҚ ТАПСЫРМАЛАР АРҚЫЛЫ БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ТІЛДІК ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТЕРІН АРТТЫРУ

Н.О. Ержігітова

Жамбыл облысы, Жамбыл ауданы
«Бауыржан Момышұлы атындағы мектеп-гимназиясы» КММ
nursuly121274@mail.ru

Аңдатпа. Бүгінгі заман талабына сай, әлемдік білім кеңістігі деңгейінде сапалы білім беру үшін бастауыш сынып балаларының тілдік құзыреттілігін арттыру арқылы оларды сауатты болуға үйретуіміз қажет. Оқушылардың шығармашылық қабілетін дамыту, жан - жақты дамуына көңіл бөлу, ғылыми - зерттеу дағдыларын қалыптастыруымыз керек. Берілген жұмыста қазақ тілі сабақтарында бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығын арттырумен қатар, үздіксіз өз бетінше өрлеуіне қажеттілік тудыратын жаңа технологияларды қолдану керектігін ұсынамыз.

Аннотация. В соответствии с современными требованиями для качественного образования на уровне мирового образовательного пространства необходимо обучать детей начальных классов быть грамотными, повышая их языковую компетентность. Мы должны развивать творческие способности учащихся, уделять внимание всестороннему развитию, формировать научно - исследовательские навыки. В данной работе мы предлагаем не только повысить функциональную грамотность младших школьников на уроках казахского языка, но и использовать новые технологии, которые создают потребность в непрерывном саморазвитии.

Abstract. According to modern requirements for high-quality education in the modern world, it is necessary to teach primary school children to be literate by increasing their language competence. Developing learners' creative abilities and their research skills is of utmost importance. This paper proposes ways to improve the functional literacy of younger learners during the Kazakh language lessons, and ways to use new technologies that help to increase interest for continuous self-development.

Түйінді сөздер: үздіксіз білім, қазақ тілі, грамматика, құзыреттілік, дағды.

Ключевые слова: непрерывное образование, казахский язык, грамматика, компетенции, навыки.

Key words: continuing education, the Kazakh language, grammar, competencies, skills.

Оқу-тәрбие жұмысының негізі – сабақ. Сабақ – оқытудың барлық кезеңінде мұғалім мен баланың бірлесіп істейтін тиімді әдістерінің жүйесі. Оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттыру, өз бетінше білімін толықтыруға дағдыландыру сияқты жұмыстар сабақ барысында жүзеге асырылады[1]. Бастауыш сынып

оқушыларының тіл байлығын молайту, олардың тілдік құзыреттіліктерін арттыру үшін сабақта әр түрлі әдіс-тәсілдерді тиімді пайдалану мен грамматикалық тапсырмаларды орындату маңызды. Сонымен қатар, сабақта қолданылатын мәтін мен жаттығулар балалардың жас ерекшеліктеріне сәйкес келуінің маңызы

зор. Пәнаралық байланыс болуына, сабақтың өмірмен байланыстылығына мән беру қажет. Оқушылардың ойлау, сөйлеу дағдыларын қалыптастыру, сөздік қорын молайту әр сабақтың міндеті деп есептеймін.

Әдеби тілде сөйлеу дағдыларын қалыптастыруда грамматикалық ережелерді меңгеріп, оларды түсініп, дұрыс қолдана білудің маңызы өте зор. Жаңартылған білім беру бағдарламасына сәйкес, лексикалық және грамматикалық тақырыпты меңгерту – оқу үдерісіндегі күрделі жұмыс. Мен қазақ тілі сабақтарында әдеби тіл нормаларына сәйкес грамматикалық ережелерді дұрыс түсініп, меңгеріп, орынды қолдана білу дағдыларын дамыту мақсатында оқылым мәтіндері, сөздер мен сөз тіркестері бойынша талдау жұмыстарын жиі жүргіземін. Мәтінмен жұмыс істегенде, оқушыларды әдеби тілдік норма қағидаларымен таныстырып, ойын дұрыс айта білуге, сұрақтар қоя білуге, берілген сұрақты түсініп, нақты жауап беруді үйретуге тырысамын. Мәтінде кездесетін таныс емес сөздермен, сөз тіркестерімен және меңгерілген жаңа сөздермен сөйлем құрастыруға, әңгімелей білуге, сөйлемдегі қызметін анықтауға дағдыландырамын. Әр сыныпта тақырыптар бойынша тест сауалдарын қолданып, жарыс, саяхат, ойын сабақтарын да өткіземін. Әрине, жаңа заман сабағы дәстүрлі тақта мен бор арқылы емес, электрондық құралдардың көмегімен, интерактивті тақтамен оқушылардың белсенділіктерін арттыра отырып өткізіледі. Өз тәжірибемде интерактивті тақтаны қолдана отырып, әр бөлімнен кейін «Білімпаздар сайысы», «Тіл білгірі» атты сыныптан тыс сайыс сабақтарын өткізіп тұрамын. Мұндай сайыс сабақтар балалардың бөлім бойынша алған білімдерін бекітуге орасан зор септігін тигізеді. Әрбір оқушының білім деңгейін талапқа сай көтеру үшін озық әдістемелік технологиялар қажет. Сол жаңа озық әдістемелік технологиялармен қаруланған, заман талабына сай оқытудың жаңа

әдістерін, яғни жаңа әдіс-тәсілдерді толық меңгерген педагог қана білім алушының сапалы білім алуына мүмкіндік жасайды [2]. Осы мақсатта қазақ тілінен бастауыш сынып оқушыларына арналған грамматика, емле, талдау жұмыстары бойынша көмекші құралдарды пайдаланамын. Оқытудың инновациялық технологияларын пайдалана отырып білім сапасын арттыру, сондай-ақ рухани жан дүниесі бай, жан-жақты дамыған ұрпақ тәрбиелеу – осы ұстанымдардан туып отырған өзекті мәселелердің бірі [3].

Қазақ тілі сабақтарында жаңа технологияларды қолданудың тиімділігі өте зор. ХХІ көшбасшысы – жаңашыл, ізденімпаз, шебер ұстаз. ХХІ ғасыр ұстазы бүгінгі күн талабына сай жан-жақты дамыған, өмірге реалистік тұрғыдан қарайтын, терең біліммен қаруланған оқушы тұлғасын сомдау үшін өзі де шеберліктің шыңынан көрінуі тиіс. Қазіргі уақыттың негізгі талаптарының бірі – бала шығармашылығының бастауын, қайнар көзін ашып, оны тұлғалық тұғырға көтеру, функционалдық сауаттылығын арттыру [4]. Алайда, сабақ барысында әдеби тілдік нормаларды бала санасында бекітуде грамматикалық тапсырмалар берудің маңызы зор. Талдау тапсырмалары – тілдік құзыреттілікті дамытудың ең тиімді тәсілі. Оқушыға белгілі бір көлемдегі білім – білік, дағдыларды меңгерте отырып, жаңа педагогикалық технологияларды шебер пайдалана білу арқылы оқыту үрдісін демократияландыру және ізгілендіру, сабақтағы оқушының шығармашылық рөлін арттырып, сол арқылы оқушылардың даралық, интеллектуалдық және шығармашылық қабілеттерін шыңдайды. Осы мақсатқа қол жеткізу арқылы Қазақстан оқыту деңгейі мен сапасы жағынан жетекші елдер тобына қосылады деп күтіледі. Бұл жолда атқарылатын сан жұмыстың бағдары төмендегідей:

- оқушылардың тұлғалық қабілеттерінің дамуындағы функционалдық;
- сауаттылықтың мәні мен маңызын оқыту үдерісінде саралай түсу;

- қазақ тілі пәнін оқыту үдерісінде оқушылардың функционалдық сауаттылығын мәдениеттанымдық, коммуникативтік, ақпараттық-технологиялық, оқу-танымдық құзыреттіліктер негізінде дамыту әдістемесін басшылыққа алу;
- қазақ тілінен оқушылардың тілдік құзыреттілігін қалыптастыратын басты ұстанымдарды анықтау;
- оқушылардың қазақ тілінен функционалдық сауаттылығын қалыптастыруға ұсынылған әдістемелік жүйелердің тиімділігін практикада сабақтың нәтижелері арқылы дәйектеу.

Тілдің грамматикасын білу арқылы оқушылар бір-бірімен сөйлесуді, қойылған сұрақтарға жауап беру және қойылған сұрақты түсініп дұрыс жауап қайтару сонымен қатар төл дыбыстарды дұрыс дыбыстап айту, сауатты жазуға үйренеді. Ауызекі сөздердің жалпы міндеті – сөздің мағынасын түсініп, оны дұрыс қолдану. Ол үшін сөз қорын молайту қажет. Әр сыныптың бағдарламасына жеке сөздерді жаттатумен тынбай, сол сөздерді қатыстыра отырып, дұрыс сөйлем құрастыруға үйрету. Оқушы ең алдымен тілдің дыбыстық құрылысын меңгеруі шарт. Оқушылардың өздеріне айтылған сөзді тыңдай білуі, оны түсінуі, сөйлесе білуі, сұрақтарға жауап беру, сұрақтар қоя білуі – мұның бәрі олардың сөздік қорына, тілдің грамматикалық құрылысын дұрыс меңгеруіне байланысты. Оқушыларды ерте жастан әдеби сөйлеуге, сауатты жазуға дағдыландыру үшін естігенін, оқығанын, түсінгенін айта білуге жаттықтыруы керек. Оқушының түсінгенін тыңдау арқылы оның сөздік қорын, сөйлем құрастыру дағдысын, мәтін мазмұнын қалай түсінгенін анықтауға болады. Бірінші кезекте бастауыш сыныпта қазақ тілі пәнінен фонетика, лексика, морфология тарауы бойынша алған білімі маңызды болмақ. Сондықтан бастауыш сыныптан бастап оқушыларды фонетикалық, лексикалық, морфологиялық талдауға машықтандыру керек. Талдаудың бұл түрлерін сабақ үстінде жүйелі түрде қолдану оң нәтиже

береді. Оқушыға талдауды топ ішінде, жұппен, өздік жұмыс түрінде орындауға тапсырма беруге болады. Талдауды жасатудың маңыздылығы: үйренуші оқу мақсатын саналы түсініп, оның қажеттілігін сезінеді. Оқушы алған білімін саналы түрде қайталап, есіне жақсы сақтайтын болады деп ойлаймын. Тілдік материалға талдау жасатуда қандай мақсат көзделсе де, тілдік деңгейлердің қайсысы алынса да, талдау жұмысы кешенді түрде жүргізілгені дұрыс. Кешенді түрде жүргізілген талдаудан алдымен, оқушының қай тақырыптарды білмейтіні, дұрыс меңгермегені бірден анақталады, сондай-ақ талдауды тұрақты және жүйелі жасату шәкірт біліміндегі олқылықтарды толықтыруға септігін тигізеді. Бастауыш сынып оқушыларына қазақ тілі сабағында грамматикалық талдау жұмыстарын орындату арқылы, оқушыларды сын тұрғысынан ойлауға жетелеп, қызығушылығын оятып, тілдік құзыреттіліктерін арттыруға, белсенділікке ынталандырады. Оқушылардың танымдық, интеллектуалдық қабілетінің дамуынан, өз білімін өмірде пайдалана білу дағдылары қалыптасады, сауатты жазуға машықтанады.

Қорыта айтқанда, қазақ тілі сабақтарында оқушыларға грамматикалық тапсырмалар беру арқылы төмендегідей нәтижеге қол жеткізуге болады:

Грамматикалық тапсырмаларды орындау арқылы оқушылардың сын тұрғысынан ойлануы арқылы пәнге деген қызығушылығы артады;

Тіл білімі бойынша алған білімдері тереңдетіліп, сауатты жазуға машықтанады;

Пәндік олимпиадаларға қатысып, жүлделі орын алуға мүмкіндік береді;

Пән бойынша сырттай бағалау сынақтарына дайын болады.

Әр мұғалім болашақ үшін қызмет істейді. Ол әр оқушыны жеке тұлға ретінде көріп, оның өміріндегі өз орнын табуына, сынып ұғымын қалыптастыруға, ата-аналармен ынтымақтасуға, оқуда қиындық көріп жүрген оқушыға көмек көрсетеді. Өз тәжірибемде сабақ сапасын арттыруда, жақсы білім

дәрежесіне жетуде әр түрлі әдіс-тәсілдерді қолданып келемін. Әрбір нақты сабақтың сапасы мен тиімділігі оның мақсаты мен нәтижесінің сәйкестігі бойынша анықталуы тиіс. «Мұғалім әрдайым ізденісте болса

ғана шәкірт жанына нұр құя алады», – деп Ахмет Байтұрсынов айтқандай, мұғалімнің ізденісі жан-жақтылығы, құзыреттілігі арқылы айқындалады.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. Бастауыш мектеп. 2012 ж. №3
2. Қазақ тілінің грамматикасы. 2 том Синтаксис «Ғылым» 1967ж, 48 бет
3. Д.Исабаева «Ақпараттық – коммуникациялық технология құралдары арқылы бастауыш сынып оқушыларының танымдық қызығушылығын қалыптастыру мазмұны» Бастауыш мектеп 12/ 2008
4. Балақаев М, Қордабаев Г, Қазіргі қазақ тілі. Синтаксис 1977 ж, 81 бет

ҚАЗАҚ ӘДЕБИЕТІ САБАҚТАРЫНДА КӨРКЕМ ШЫҒАРМАДАҒЫ КЕЙІПКЕРЛЕР БОЛМЫСЫН АШУДАҒЫ ГРАФИКАЛЫҚ ОРГАНАЙЗЕРЛЕРДІҢ ТИІМДІЛІГІ

Г.К. Ерханова

№2 орта мектебі, Жамбыл облысы, Байзақ ауданы Дихан ауылы

Аңдатпа. Графикалық органайзерлер – білім алушыларға пәннің әрбір тақырыбынан білімді игерудің міндетті талабының көлемін нақты алуына мүмкіндік береді. Графикалық органайзерлерді пайдаланғанда сызбаның оқушы ұғымына сай болуына көңіл бөліну керек. Графикалық органайзер – сабақтың бейнежоспары. Графикалық органайзерлерді пайдаланудың нәтижесі – тақырыптың тұтастығын, қисындылығын, ықшамдылығын, көрнекілігін қамтамасыз етеді, оқушылардың білімін тиянақтайды, алған білімін оңай еске түсіруге көмектеседі. Графикалық органайзерді пайдалану оқушыларға сапалы білім беру, оқу бағдарламасындағы білімді қамту мен кеңейту жүйесін жүзеге асырудың тиімді жолы ретінде қарастырылған.

Аннотация. В статье описывается использование графических органайзеров на уроке. Отмечается, что использование графических органайзеров обеспечивает целостность, логичность, компактность, наглядность темы, закрепляет знания учащихся, помогает легко вспомнить полученные знания. Использование графического органайзера предусмотрено в качестве эффективного способа реализации системы качественного образования учащихся, охвата и расширения знаний в учебной программе.

Abstract. Graphic organizers allow learners to acquire and master knowledge in any subject. Using graphic organizers results in integrity, consistency, compactness, clarity of the topic, strengthens the knowledge of students, and helps to easily recall the knowledge gained. It is an effective way to expand and deepen knowledge and to develop critical thinking skills.

Түйінді сөздер: графикалық органайзер, кейіпкер, образ, сызба, жетістік, нәтиже, анализ, сыни ой.

Ключевые слова: графический органайзер, персонаж, образ, схема, достижение, результат, анализ, критическая мысль.

Key words: graphic organizer, character, image, scheme, achievement, critical thinking.

Бүгінгі білім берудің жаңа жүйесі мұғалімдердің инновациялық іс-әрекетінің зерттеу жұмыстарымен сабақтастығын талап етеді. Бұл мектеп оқушыларының зерттеушілік дағдыларын қалыптастыру әрекетін ұйымдастыруда, шығармашылыққа баулуда, сыни көзқарас қалыптастыруда маңызды істердің бірі. Қазақ әдебиеті сабақтарында кез келген көркем шығарманы оқыту кезінде оқушыны

зерттеуге үйретудің бірнеше тәсілі бар. Графикалық органайзерлер арқылы оқушы өз бетінше жұмыс істей отырып кез келген кейіпкердің біз тани бермейтін сипатын ашуы мүмкін. Ал топтық жұмыстар арқылы графикалық органайзердің негізінде олардың шығармашылық қабілеттері ашындалып, білімдері артатын болады [3-276].

Қазақ әдебиеті бағдарламасының

мақсаты – білім алушыларды креативті ойлауға бағыттау. Олардың ойларын ауызша еркін жеткізуіне және жаза білуіне қолдау көрсету, дәлелдер келтіру, салыстыру және анализ жасау, бағалау дағдыларын қалыптастыру. Осы ретте графикалық органиайзерлерді пайдаланудың тиімділігі өте зор [4].

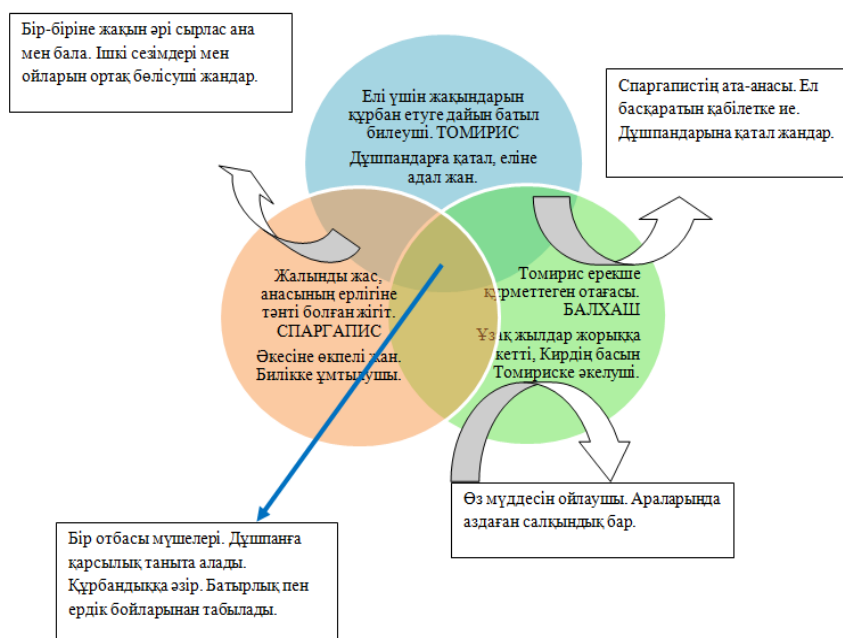
Графикалық органиайзерлерді пайдалану арқылы мұғалім:

- жеке, жұптық, топтық жұмыстарды тиімді ұйымдастыра алады;
- Сызбаға сәйкес зерттеу жұмысын ұйымдастыра алады;
- Оқушылардың шығармашылық қабілетін дамытады;

- Эстетикалық талғамының қалыптасуына ықпал етеді;

- Сыни көзқарасын жан-жақты көрсете білуіне ықпал етеді [1-346].

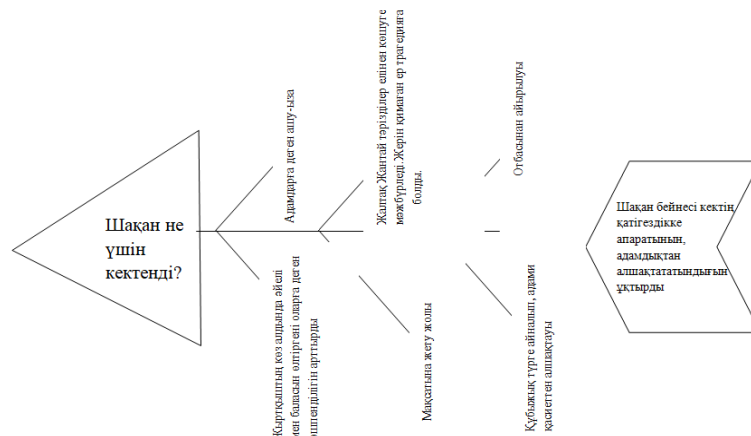
«Көп шеңбер» әдісі. Шахмардан Құсайыновтың «Томирис» драмасы (10-сынып). Берілген диаграмманы «10.1.3.1 - көркем шығармадағы кейіпкерлер жүйесін жинақтау мен даралау» оқу мақсатын ашуда пайдалану тиімді. Негізгі кейіпкерлер бойынша бірнеше шеңбер сызылып, сыртқы шеңберлерге кейіпкерлердің жеке қасиеттері жазылады., ішкі шеңберлерге кейіпкерлердің ортақ қасиеттері жазылады. (1-сурет)

«Балық қаңқасы» әдісі.

Берілген сызба арқылы сабақта «10.1.3.1 - көркем шығармадағы кейіпкерлер жүйесін жинақтау мен даралау; 10.2.2.1 - шығармадағы авторлық идеяның өмір шындығымен байланысы айқындау;» оқу мақсаттарына да жетуге болады. Яғни мұнда балалар проблемалық сұрақты ашу барысында кейіпкер жүйесін жинақтай

отырып, автор айтпақ болған ойды, идеяны анықтайды. Мысалға Мұхтар Мағауиннің «Шақан шері» романын алайық: шығармада авторлық идея ұрпақтың кек қумай, еңсесін түсірмей, ұлттық құндылықты ұлықтап, қазақ халқының қасиетін арттыруға негізделеді. «Шақан не үшін кектенді?» балық басына проблемалық сұрақ осылай берілді. (2-сурет)

Келесі кейіпкер болмысын ашудағы ең тиімді әдістердің бірі - «Өрмекші» сызбасы. Бұл сызбаға мысал ретінде Жүсіпбек Аймауытовтың «Ақбілек» романын алып отырмын. Жүсіпбек Аймауытовтың қаламынан классикалық реализм үлгісінде туған көлемді прозалық шығарма. «Ақбілек» романында 1918-1919 жылдардағы қазақ ауылының басына түскен ауыртпалық пен қазақ қызының тағдырын ұлттық таным тұрғысынан талдап көрсеткен. «10.2.2.1 - шығармадағы авторлық идеяның өмір

шындығымен байланысын айқындау; 10.1.3.1 - көркем шығармадағы кейіпкерлер жүйесін жинақтау мен даралау;» оқу мақсатына жетуде «Өрмекші» әдісінің тиімділігі зор. Ақбілек образын «Өрмекші» сызбасына салып, ашып көрелік. Ең алдымен өрмекшінің аяқтарына Ақбілекке қатысты мінез ерекшеліктерін айқындайтын тірек сөздерді орналастырамыз. Одан соң, тірек сөздерді қолдану арқылы өрмекшінің денесіне негізгі ойлар, идеяларды сөйлем түрінде беріп көрсетеміз (3-сурет).

«Кейіпкер» әдісі. Бұқар жырау «Әй, Абылай, Абылай» (9-сынып). Оқу мақсаты: 9.2.2.1 автор бейнесінің идеялық-стистикалық тұтастырушы ретіндегі рөліне талдау жасау. Оқушылар жұпта Бұқар жыраудың «Әй, Абылай, Абылай» өлеңін оқиды, тірек сөздердің астын сызып, өлеңнің идеясы мен тақырыбын талқылап, «Кейіпкер» әдісі бойынша кестені толтырады. Оқушыларға кейіпкер кестесін

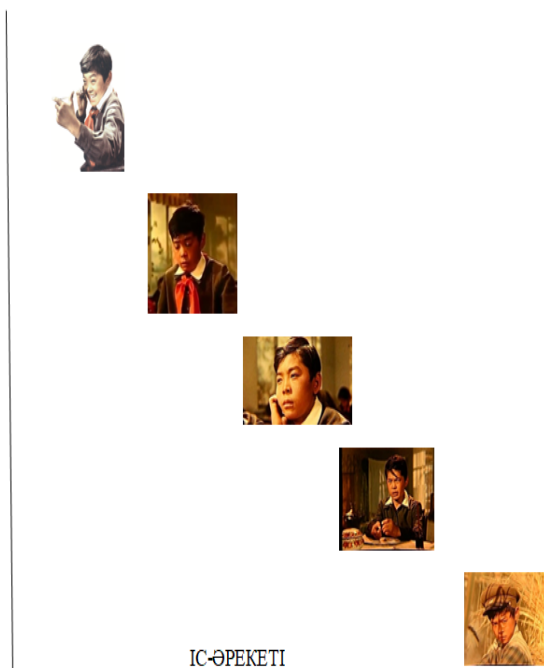
толтыру барысында мұғалім суретті ұсынып, образды тереңірек ашуға бағыттауына болады (4-сурет).

Шығарманың атауы	Кейіпкері	Қасиеттері қалай суреттелген	Кейіпкерге берілетін баға	Ой-тұжырым, мақал-мәтел, даналық сөз
Бұқар жырау «Әй, Абылай, Абылай»	Абылай хан	Елу жасқа келгенде, Үш жүздің бар баласын Бастап өзің келдің де, Аттарының бастарын Бір кезеңге тіредің.	Үш жүздің басын біріктіруші, әділ билеуші	Алтау ала болса, Ауыздағы кетеді. Төртеу түгел болса, Төбедегі келеді.

«Эмоция» кестесі. Балаларға ең ұнайтын сызбалардың бірі – осы «Эмоция» кестесі. Көркем шығармадағы кейіпкер болмысын талдауда «Эмоциялық кестені» толтырудың өзіндік ерекшелігі бар. Мұнда оқушылар өздігінен оқыған көркем шығарма кейіпкерінің эмоциясын кестеге түсіру арқылы оның болмысын ашады. Б.Соқпақбаевтың «Менің атым Қожа» повесі (5-сынып) Оқу мақсаты: 5.1.3.1. Көркем шығармадағы кейіпкерлер портреті мен іс-әрекеті арқылы образын ашу (5-сурет).

Әдебиет сабақтарында қолдануға болатын графикалық органайзерлердің үлгілері және олардың атқарар қызметтерін негізге ала отырып, төмендегідей қорытынды шығаруға болады:

- Оқушы бірлесе жұмыс істеуге дағдыланады, яғни жеке, жұппен, топпен жұмыс істеудің маңызын біледі;
- Өз ойларын еркін жеткізуге үйренеді;
- Сыни ойлауды қалыптастырады;
- Өз өзіне баға беруге, сыныптастарын бағалай алуға, өзара сыйластыққа үйренеді;
- Бір-бірін тыңдауға, талдауға, салыстыруға дағдыланады;
- Сызба арқылы сөйлеуге бейімделеді;
- Уақыт ұтымды пайдаланылады;
- Оза оқуға мүмкіндік береді;
- Теорияның негізгі түйінін таба біледі;
- Дәлелдеуді үйренеді;
- Эстетикалық талғамын қалыптастырады.
- Пәнге қызығушылығы артады [2-466].

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. Жексенбаева У.Б. Оқушылардың ғылыми-зерттеу жұмыстарын ұйымдастыру. – Алматы: РАДиАЛ. – 2006. – 32 б.
2. Аубакирова Р., Нұрбекова М. Педагогикалық зерттеу әдістемесі: Оқу құралы. – Астана: Фолиант, 2011. – 128 б.
3. «Балабақша-мектеп-колледж – жоғары оқу орны» жүйесіндегі мемлекеттік тілді үздіксіз оқыту» Стандарты. – Астана, 2014
4. <https://bilimainasy.kz/06-05-19/>

ОҚЫТУДЫҢ ТИІМДІ ТӘСІЛДЕРІ МЕН ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫН САБАҚТА ҚОЛДАНУ

Ж.М. Бактигереева

Б. Бегалиев атындағы жалпы орта мектебі
Атырау облысы Құрманғазы ауданы Құрманғазы ауылы
e-mail: bjm-atyrau@mail.ru

Аңдатпа. Қазіргі таңда білім берудің барлық салаларында оқытудың тиімді тәсілдері мен инновациялық технологиялары мен заманауи әдістерді қолдану өсуде. Сонымен қатар барлық пәндерде заманауи технологияларды кеңінен қолдану оқу процесінің тиімділігін арттыруға қызмет етеді. Бұл мақалада ағылшын тілін үйренуде заманауи әдістер мен технологиялардың рөлі талқыланып, әдістер мен инновациялық технологиялар егжей-тегжейлі баяндалған.

Аннотация. Сегодня использование эффективных методов обучения и инновационных технологий и современных методов растет во всех сферах образования. При этом широкое использование современных технологий во всех дисциплинах способствует повышению эффективности учебного процесса. В этой статье обсуждается роль современных методов и технологий в изучении английского языка, а также подробно описываются методы и инновационные технологии.

Abstract. Today innovative technologies and modern effective teaching methods are widely used in the educational process. At the same time, it contributes to an increase in the efficiency of the educational process. This article discusses the relevance and significance of modern methods and technologies in effective teaching English.

Түйінді сөздер: ағылшын тілі, Think-Pair-Share, үздіксіз білім беру, қашықтықтан оқуда, Padlet wall.

Ключевые слова: английский язык, Think-Pair-Share, непрерывное образование, дистанционное обучение, Padlet wall.

Key words: English, Think-Pair-Share, continuing education, distance learning, Padlet wall.

Қазіргі таңда елімізде орта білім берудің жүйелі жаңашаландырылу үздіксіз білім беруде қоғамдық тұрғыдан үлкен маңызға ие. Осы тұрғыда білім берудің әртүрлі нұсқадағы мазмұны, құрылымы, ғылымға және тәжірибеге негізделген жаңа идеялары мен жаңа технологиялары енгізілуде. Білім беруді жаңашаландыру мақсатында, білім берудің мазмұны жаңарып, жаңа көзқарас, жаңаша қарым-қатынас пайда болды. Біздің қоғамға қазіргі кезде белсенді, шығармашыл және бастамашыл жастар қажет - ол проблемаларды шеше алатын, шешім қабылдай алатын, сыни тұрғыдан ойлайтын, ойларын тиімді жеткізе алатын және ұжымдар мен топтар ішінде тиімді

жұмыс істейтін жастар.

Білімді білу біз өмір сүріп отырған күрделене түскен, қарқынды дамып келе жатқан әлемде жетістікке жету үшін енді жеткіліксіз болып отыр, сондықтан өмір бойы оқуды және мүмкін болатын табысты оңтайландыру үшін қазіргі кезде жастардың жеке тұлғаны дамытуға мүмкіндіктері болуы керек деген пікір кеңінен қабылданды. Олардың жан-жақты білім беру бөлігі ретінде мүмкіндіктері мен тиімді ойлау қабілеттерін арттыру біздің қолымызда. Үздіксіз білім беру жүйесінің басты мақсаты - жоғары рухани, бәсекеге қабілетті және интеллектуалды дарынды оқушылады даярлау.

Осы шешім жүзеге асырылғаннан кейін, білім беруде заманауи педагогикалық технологияларды қолдану жүйесі кең таралды. Ғылыми және технологиялық прогресс барлық салаларға, соның ішінде білім беруде жаңа заманауи технологияларды енгізуді талап етеді. Сондықтан, білім берудің жаңа модельдері жасалуда, өйткені ұлттық кадрлар даярлау бағдарламасы оқу үдерісін озық педагогикалық технологиялармен қамтамасыз ету қажеттілігін атап көрсетеді. Педагогикалық технология - бұл қоғам қажеттіліктеріне сүйене отырып, алдынала анықталған адамның әлеуметтік сапаларын тиімді қалыптастыратын және мақсатқа бағытталған оқыту жүйесін және оны жүйелі түрде қарастыратын мұғалімнің оқыту құралы компоненттер – бұл жүйеліліктің белгілі бір жағдайдағы оқушыларға әсерін бақылайтын және оқу нәтижесін бағалайтын технологиялық білім беру қызметі. Оқытудың инновациялық әдістерін қолдану мұғалімдер мен білім беру қызметкерлері үшін шешуші шеберлік болып табылады. Ғылыми зерттеулер көрсеткендей, оқытудың инновациялық әдістері мен тәсілдері студенттің оқу үдерісін едәуір жақсартып алады. Біздің оқыту стратегиямызды жаңарту оңай шаруа емес. Бұл өте күрделі болуы мүмкін. Алайда, жаңа әдістер мен стратегияларды тәжірибе жүзінде байқау арқылы біз оқушылардың қызығушылығын, ынтасы мен жетістіктерін жақсартамыз және бұл студенттер үшін де, мұғалімдер үшін де жеңіске жеткізетін жолдардың бірі десекте болады. [2]

Әр жаңашыл мұғалімдерге сапалы және инновациялық технологияларды меңгеру – қазіргі заман талабы. Үздіксіз білім беруде, үздіксіз іздену – сондықтан бүгінде мұғалімдерге қойылып отырған басты талаптардың бірі-әдістеме саласындағы ғылыми жаңалықтар мен озық тәжірибені жетік игеру. Үздіксіз білім беруде, үздіксіз іздену өзінің күнделікті қызметінде пайдалана білу, осы орайда мұғалімнің шығармашылық еңбегі, ең алдымен сабақпен байланысты. Сондықтанда білім беру жүйесіндегі оқытудың тиімді тәсілдері

мен инновациялық технологиялары белсенді оқыту арқылы әр түрлі әдіс-тәсілдердерді қолдана отырып оқушылардың барлығын сабаққа жұмылдыру, ынтасын, пәнге деген қызығушылығын ояту. Оқыту үрдісінде өзгеріс енбейінше, нәтиже болмайтынын өмір көрсетіп отыр. Сол себепті мен ағылшын тілі пәні мұғалімі ретінде, әрбір сабақты жаңаша әдістермен оқушының санасына ұялайтындай етіп өткізу деп есептеймін. Солардың бірі цифрлық білім беру ортасының білім сапасына әсері, оның сапасын арттыру және цифрлық кеңістікті қолдана отырып, үздіксіз білім беру мүмкіндіктерін кеңейту болып отыр. Уақыт өткен сайын адамдар және олардың қажеттіліктері мен көзқарасы өзгереді, себебі қазіргі бүкіл әлемнің жаппай пандемиямен күрес кезінде, білім беру жүйесінің онлайн форматқа көшу кезінде көптеген қиындықтар туындады. Әсіресе ауыл мектептері үшін, ауыл мұғалімдеріне де өз әсерін тигізді. Осы мәселелердің жолдарын қарастыруда, мен әлемдегі мұғалімдермен соның ішінде көршілес Ресейлік әріптестеріммен түрлі онлайн вебинар, коференциялар арқылы тәжірибе алмастым.

Дәл сол тарихи үдерісті біз шет тілдерін оқытуда да, өміріміздің түрлі аспектілерінде де байқай аламыз. Оқу үрдісінде жаңа технологиялық процестер мен оқытудың жаңа заманауи әдістерін қолдануға жаңа заманауи көзқарас шет тілін оқытудың мақсаты студенттерге білім беру және белгілі бір сөйлеу дағдыларын дамыту ғана емес, сонымен қатар оқушылардың қабілеттерін дамыту болып отыр. Шет тіліне деген қызығушылықты арттыру, олардың есте сақтау қабілеттерінің ішкі мүмкіндіктерін пайдалану және оқушылардың өз күшіне деген сенімін арттыру. Өздеріңіз білетіндей, оқу процесі күрделі. Өз сабақтарымда (сонымен қатар қашықтан оқуда да) жаңа оқу материалын ұсыну арқылы сөйлеу дағдылары мен құзыреттіліктерін дамыту кезеңдері, тапсырмалардың әр түрлі жаттығуларын видео сабақтар жасау арқылы тәжірибе жасауды қолға алдым. Оқушылардың

ЖҰМЫС ТӘЖІРИБЕСІНЕН

сабаққа деген белсенділігін арттыру үшін бірқатар оқулықтағы тапсырмаларды интерактивті парақшаларға айналдырып қолдануға болады. Бұл әдістің бірнеше түрлері бар, олардың кейбіреулері сияқты қазіргі кезде кеңінен қолданылатын интерактивті әдістер «миға шабуыл», «Padlet wall онлайн тақта», Mentimeter онлайн презентациялар, Wordwall онлайн ойындар арқылы білім беру үдерісінде оқушылардың белсенділігін арттыру үшін сабақтарымда қолдандым. Қазіргі қашықтықтан оқуға байланысты оқушылардың пәнге қызығушылығын арттыру мақсатында оқулықтағы жаттығуларды интерактивті парақшаға (interactive worksheets) айналдыруды жөн көрдім, яғни оқушылардың оқулықтағы жаттығуларды интерактивті парақшада орындауға мүмкіндіктері бар, тапсырмаларды көрсетілген сілтеме бойынша орындайды. Сонымен қатар тапсырмалар Word wall, google forms, google maps, Quizlet, платформаларымен түрлендірілген, Padlet wall арқылы кері байланыс жасауға оқушылар мүмкіндік алды. Атап айтсам: 6- сынып: Unit 8 Our neighbourhood. Theme: My Country. A city park, 6- сынып: Unit 6 Travel and holidays. Theme: Weather conditions, 7- сынып: Unit 3 Clothes and Fashion. Theme: Clothes and Fashion тақырыптарындағы сабақтар.

Оқушылар бейне сабақты You Tube каналдан көре отырып, сол каналындағы сипаттама бөліміне салынған сілтемелер арқылы берілген тапсырмаларды онлайн орындауға мүмкіндіктері бар. Бұл бейне сабақты көрген кез келген тіл үйренушілерге орындауға мүмкіндік жасалынған, сонымен қатар әр орындалған тапсырманы, оқушылар немесе тіл үйренушілер өз мұғалімдеріне кері байланыс жасай алады.

Мұғалім ретінде ең үлкен қиындықтардың бірі – оқушыларымның оқу үдерісіне белсенді қатысуға шабыттандыратын сабақтарды жоспарлау.

Дәстүрлі оқытуға бағытталған оқу жоспарлары әрдайым бұл шабытқа қол жеткізе бермейтінін байқадық. Сабақтарда әрдайым көп нәрсе істеу керек және өз

сабақтарымды жақсарту үшін – белсенді оқыту және оқыту әдістерін қолданамын.

Ол үшін уақыт бөліп, өзіңізге сұрақ қоюыңыз маңызды:

Оқу және педагогикалық тәжірибе тұрғысынан қазір қайдасың?

Белсенді оқыту мен оқыту әдістерін қолданыстағы сыныптағы практикаға кіріктіруде сіздің мотивіңіз қандай?

Мен өзімнің тәжірибемді қалай құра аламын?

Мен қандай жетістікке жетемін деп үміттенемін? деген сауалдарға жауап бере отырып, өз сабағымды жоспарлаймын.

Белсенді оқыту дегеніміз – оқушының жауапкершілігі оқушының мойнына жүктелетін, көбінесе сыныптастарымен ынтымақтастықта жұмыс істейтін студенттерге бағытталған тәсіл. Белсенді оқытуда мұғалімдер ақпарат берушілердің бірі емес, жеңілдетуші болып табылады. Тікелей дәрістер арқылы жиі енгізілетін фактілерді ұсыну сыныпта талқылау, мәселелерді шешу, бірлесіп оқыту және жазу жаттығуларына (бағаланған және бағаланбаған) жеңілдетілген. Белсенді оқыту әдістерінің басқа мысалдарына рөлдік ойындар, кейс-стади, топтық жобалар, ой-пікірлерімен бөлісу, құрдастарына оқыту, пікірталастар, уақытында оқыту және сыныптық пікірталастардан тұратын қысқа демонстрациялар жатады.

Оқушыларды ынталандыру мақсатында:

Оқытудың белсенді әдістемелерін қолдана отырып, оқушылар тек мәселелерді тереңірек түсініп қана қоймай, олардың ынтасы мен қызығушылықтары артады деген үміт бар. Оқушылардың ынтасын арттыру үшін келесі жайттар туралы ойлауға болады:

Іс-әрекет оқушының жас ерекшеліктеріне сай келе ме?

Оқушылар мақсаттары мен міндеттері туралы толық біле ме?

Оқушылардың өздері қызметті жеңілдетуге мүмкіндіктері бар ма?

Барлығына іс-шараға қатысу мүмкіндігі тең бола ма?

Әртүрлілік жеткілікті ме?

Өз сабақтарымда тапсырмалар

дайындаған кезде сыни тұрғыдан ойлауға негізделген әдіс-тәсілдерді қолдануға тырысамын. Өйткені сыни ойлаудың әр стратегияның өзіндік ерекшеліктері бар.

Әдіс-тәсілдерді оқушыларымның қабілетіне, қабылдау деңгейіне қарай іріктеп, қолдануға тырысамын. Ойлан-жұптас - бөліс.

1. «Ойлан-жұптас» деп анықтама беру арқылы оқушыларға Think-Pair-Share алдыңғы білімдерін белсендіруге және құрдастарымен мазмұн немесе сенім туралы ой бөлісуге мүмкіндік беретіндігін түсіндіремін. Бұл құрылым оқушыларға өз ойларын жүйелеуге мүмкіндік береді – алдымен өз ойларында, содан кейін бүкіл топпен бөліспес бұрын кішігірім топта. «Ойлан-жұптас» бөлісу кезінде студенттер қойылған сұрақ немесе идея (идеялар) туралы жеке ойланады, біреумен ойларын талқылау үшін жұптасады, содан кейін әңгімелесулерді үстел тобымен, сосын барлық топпен бөліседі.

2. Тұжырымдама немесе тақырып туралы Think-Pair-Share ұсыныстарын көрсетіңіз. Оқушыларға 1-2 минут уақыт беріледі, олар жеделдету туралы өз бетімен ойлануға мүмкіндік береді. Содан кейін серіктеспен тағы бірнеше минут талқылайды. [1]

3. Жалпы топтық талқылауға жағдай жасау.

Алдымен мен олардың жауаптарын тыңдап алып. Түсіндірмелер, дәлелдер немесе нақтылау беру арқылы студенттерден өз ойларын кеңейтуге ұсыныс жасап отырамын. Ол үшін мынандай зерттеу сұрақтарын ұсынамын:

Сізді бұлай ойлауға не мәжбүр етеді?

Өз тәжірибеңізден мысал келтіріңізші.

Не айтқың келеді?

Сабақтың белсенді ортасында мұғалім көбінесе бағыттаушы болып келеді, Think-Pair-Share сөйлеуде – оқушылар сұрақ – жауап, өтініш айту, нұсқау беру және тағы басқа жұмыстары ретінде қарапайым

іс – әрекеттерді жасай алуы тиіс. Балалар тұтас жағдай құрай алады. Сонымен қатар оқушылар жалпы арнаулы сұрақтарды қоя алуы, әртүрлі сұрақтарға жауап бере алуы, өтініш, бір нәрсемен келісетінін немесе келіспейтіндігін білдіре алуы керек. Оқушылардың сөйлеу қарқынын өсіру қажет және әр оқушы сөйлегенде екі репликадан айтуы қажет. Жоғарыда аталған әдістерді пайдалана отырып түрлі тапсырмалар мен жаттығуларды, теориялық мәселелер мен қағидаларды меңгерту тиімді болып табылады. Сонымен қатар оқушылардың ағылшын тілінде ауызекі сөйлеу қабілеттерін дамыту бағытында түрлі іс-әрекет ұйымдастыруға болады. Шет тілі пәні бойынша оқушы ереже мен ұғымдар анықтамасын тек жаттап алғаннан гөрі, оларды іс жүзінде саналы түрде қолдана алуы қажет. Түрлі сын тұрғысынан ойлауға бағытталған тапсырмалар мен жаттығулар арқылы теориялық білімді шыңдауға болады. Оқушылардың сөйлеу дағдыларын қалыптастыру үшін тиімді әдістерді пайдалана отырып, жаттығулар орындатудың маңызы зор екендігін байқауға болады. Демек олардың іскерлік сөйлеу дағдыларын белсенді ұйымдастыра отырып, тиянақты білім беру – мұғалімнің ой ұшқырлығына, шеберлігіне, коммуникативті құзіреттілігіне байланысты.

Қорыта айтқанда, оқытудың тиімді тәсілдері мен инновациялық технологияларын сабақта қолдану – бұл оның нәтижелігіне қолайлы жағдайды жасаудың бірден – бір жолы, ал ол өз кезегінде бірлесе жұмыс жасауға, адами қарым – қатынастарға себепкер болады. Оқытуға жаңашыл көзқарасты қолдану, тәжірибеге бағытталған оқытудың үлкен жетістігі болып табылады, сондай-ақ оның сапасы алынған білімнің нақты жағдайда мақсатқа жетумен қатар өмірдің сапасын көтеруде үлкен сұранысты қанағаттандыруды қамтамасыз етеді.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. *Active Learning and Teaching Methods Rationale. Northern Ireland.*
2. *Педагогикалық технология ұғымының мәні мен әдіснамалық сипаттамасы.*

Сущность понятия составляют признаки: понимание, рефлексия и использование. Они взаимосвязаны и обогащают друг друга. Рефлексия предполагает размышление о содержании (или структуре) текста, перенос его в сферу личного сознания. Только в этом случае можно говорить о понимании текста, о возможности использования человеком его содержания в разных ситуациях деятельности и общения.

Функциональная грамотность способствует участию людей в социальной, культурной, политической и экономической деятельности, способности творчески мыслить и находить нестандартные решения, умению выбирать профессиональный путь, использовать информационно-коммуникационные технологии в различных сферах жизнедеятельности, а также на протяжении всей жизни.

Тексты, по ПИЗА, делят на сплошные и несплошные (графики, таблицы и др.). Как учитель-словесник работаю со сплошными текстами. С ними сталкиваются учащиеся и в повседневной жизни, и в школе.

Виды анализа текста: предварительный, информационный, комплексный, лингвистический, стилистический, литературоведческий, филологический.

Типы текстов для анализа:

- описание (отрывок из рассказа, стихотворение, описание человека, места, предмета);
- повествование (рассказ, стихотворение, повесть, басня, письмо, статья в газете или журнале, инструкция, реклама, краткое содержание фильма, пост блога, материалы различных сайтов);
- рассуждение (сочинение-размышление, комментарий, аргументация собственного мнения).

В своей работе по формированию навыков функционального чтения прежде всего руководствуюсь словами Лихтенберга: «То, что вынуждены открыть сами, оставляет в вашем уме дорожку, которой вы можете воспользоваться, когда в этом возникает необходимость».

То, что учащийся откроет сам, то и будет в его долговременной памяти, поэтому открытие - как результат любой деятельности, связанной с текстом, - основная составляющая и при функциональном чтении тоже.

Моя позиция на уроках второстепенная: направлять, помогать, корректировать. Обучение веду в интерактивном режиме по принципу «ученик-ученик», что подразумевает диалогическое обучение. Это работа в парах, микрогруппах. «... В диалоге ученики (равно, как и учителя) являются равноправными партнёрами, прилагающими все усилия для получения согласованного результата и испытывающие и развивающие процесс совместного приобретения знаний». (профессор из Кембриджа Робин Александер)

Чтение - сложный, многогранный процесс. Оно подразумевает решение важнейших познавательных и коммуникационных задач - понимание, нахождение конкретной информации, интерпретация содержания.

Работа с текстом проходит на всех уроках русского языка и литературы, начиная с 5 класса. Это и тексты упражнений из учебников, и тексты, предложенные учителем и даже учениками. Очень часто в своей работе дополняю грамматические задания учебника русского языка заданиями, направленными на восприятие текста, то есть развиваю навыки функционального чтения наряду с решением грамматических задач.

Например, в 5 классе - определить тему, основную мысль, ключевые слова текста, с 6-7 класса - составить проблемный вопрос к тексту и ответить на него, используя материал текста, с 8 - аргументом к какой теме мог бы послужить данный текст, согласны ли вы с позицией автора, приведите пример из своего жизненного опыта, подтверждающий или опровергающий мнение автора, в 9 классе, знакомя с творчеством М. Шаханова, предлагаю учащимся определить сложные предложения, способ связи между видами предложений.. Таким образом планомерно,

практически на каждом уроке русского языка, проходит работа, направленная на развитие навыков функционального чтения.

Работа с текстом после чтения.

Цель: достижение понимания текста на уровне содержания.

1. Концептуальная (смысловая) беседа по тексту. Коллективное обсуждение прочитанного, дискуссия. Соотнесение читательских интерпретаций (истолкований, оценок) произведения с авторской позицией. Выявление и формулирование основной идеи текста или совокупности его главных смыслов.

2. Знакомство с писателем. Рассказ о писателе. Беседа о личности писателя. Работа с материалами учебника, дополнительными источниками.

3. Работа с заглавием, иллюстрациями. Обсуждение смысла заглавия. Обращение учащихся к готовым иллюстрациям. Соотнесение видения художника с читательским представлением.

4. Творческие задания, опирающиеся на какую-либо сферу читательской деятельности учащихся (эмоции, воображение, осмысление содержания, художественной нормы). Виды творческих заданий:

- сфера осмысления содержания: рассказ о герое (событии), выборочный краткий пересказ, составление плана, постановка вопросов к тексту, ответы на контрольные вопросы и др.

- сфера воображения: составление диафильма, киносценария, комикса к тексту, творческий пересказ от лица разных персонажей, иллюстрирование, изготовление карт, схем, макетов. Чтение по ролям, инсценирование, драматизация и др.

- эмоциональная сфера: выразительное чтение, сопоставление литературного произведения с другими видами искусства, оживление личных впечатлений по ассоциации с текстом и др.

- реакция на художественную форму: подробный художественный пересказ, стилистический эксперимент, стилизация,

наблюдение над языком художественного текста и др.

Задания:

1. Чтение текста по частям с комментариями. (Статьи учебника разделены на смылосодержащие части, каждая из которых имеет своё название, поэтому работу на уроке веду по частям)

Условия осуществления:

- читать должны дети, а комментировать – учитель, интересные аргументируемые суждения детей включать в общий разговор;
- комментарии должны быть краткими и динамичными,
- комментарии не должны превращаться в беседу;

- соблюдать чувство меры;

- диалог с автором;

- находить в тексте прямые и скрытые авторские вопросы. (Фактически все статьи учебника содержат прямые авторские вопросы. Они выделены различными значками. А вот скрытые вопросы дети учатся искать в тексте.);

- задавать свои вопросы;

- обдумывать предположения о дальнейшем содержании текста. (Как ты думаешь, о чём ещё нам расскажет сегодня или мог бы рассказать автор?);

- проверять, совпадают ли они с замыслом автора;

- включать воображение. (Как ты думаешь, как видит);

- словарная работа ;

- озаглавливание частей текста (Чаще всего статья разбита на части, но иногда встречаются сплошные тексты объёмного содержания и сложные для понимания и запоминания. Вот их-то, по моему мнению, и необходимо делить на более мелкие части и озаглавливать).

2. Постановка проблемного вопроса к тексту. (К таким вопросам можно отнести «Разделяешь ли ты мнение автора? Аргументируй свой ответ» или «Согласен ли ты с тем, что... Аргументируй свой ответ» до «Может ли быть неверным благородное сердце?». От вопроса, основанного на одном

произведении, до вопроса, требующего более широкого читательского кругозора).

3. Беседа о личности писателя, если авторов статей нет, но если рассказывается об открытии какого-либо учёного, то часто беседуем о его исследовательских качествах.

4. Повторное обращение к заглавию произведения и иллюстрации. (Подтвердились ли предположения и прогнозы о теме и содержании урока?)

Высказывание и аргументация отношения к прочитанному.

5. Анализ поступков героев.

6. Выполнение творческих заданий. (Работа группами. Работа парами)

7. Индивидуальные задания.

Подводя итог опыта работы по функциональному чтению, хочу сказать, что на каждом уроке есть возможность для работы по развитию навыков функционального чтения. Анализируя деятельность учащихся, их ответы, способы решения заданий, я пришла к выводу, что функциональное чтение действительно расширяет кругозор, формирует мировоззрение, интерес к осознанному обучению, создает мотивацию для выполнения более сложных заданий, способствует социализации учащегося и, конечно же, успешному написанию итогового сочинения.

БАСТАУЫШ СЫНЫП БІЛІМ АЛУШЫЛАРЫНЫҢ ОҚУ ҚЫЗМЕТІНІҢ НӘТИЖЕЛЕРІН БАҒАЛАУДЫҢ АРТЫҚШЫЛЫҚТАРЫ

М.Б. Садуаулиева

Жамбыл облысы Жамбыл ауданы
«Бауыржан Момышұлы атындағы мектеп-гимназия» КММ
Maira030976@gmail.com

Аңдатпа. Бүгінгі таңда оқу процесін даралау, оқушылардың оқу мотивациясы мен тәуелсіздігін арттыру туралы көп айтылады. Оқытуды жетілдіру бағалау арқылы мүмкін және бұл тақырып бүгінде өзекті. Бағалау-бұл тұрақты процесс, оқу процесінің негізгі өлшемдерінің бірі, мектеп қызметінің негізгі түрлерінің бірі. Қазіргі оқу процесі үш китке негізделген: оқыту-оқыту-бағалау. Бағалау оқу процесінде басты орын алады деп саналады. Аталған баяндамада бастауыш сынып білім алушыларының оқу жетістіктерін бағалаудың артықшылықтары туралы сөз қозғалады.

Аннотация. Сегодня много говорят о индивидуализации учебного процесса, повышении учебной мотивации и самостоятельности учащихся. Совершенствование обучения возможно через оценку, и эта тема актуальна сегодня. Оценка - это постоянный процесс, один из основных критериев образовательного процесса, один из основных видов деятельности школы. Считается, что оценка занимает центральное место в процессе обучения. В данной статье речь идет о преимуществах оценки учебных достижений обучающихся начальных классов.

Abstract. The article describes applying individual approach in the educational process as a way of increasing learners' motivation and independence. Assessment helps to improve learning and is considered to be central in the learning process. This article will focus on benefits of assessing academic achievements of primary school learners.

Түйін сөздер: критериялды бағалау, мотивация, оқу жетістігі, оқу процесі.

Ключевые слова: критериальное оценивание, мотивация, учебные достижения, учебный процесс.

Key words: criteria-based assessment, motivation, academic achievements, educational process.

Жалпы білім беретін мектептердегі оқу-тәрбие үрдісін жаңаша таныту, оның нәтижесінің жоғары деңгейде болуын қадағалау жаңашыл педагогтердің қолында. Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті Н.Ә. Назарбаевтың «Қазақстан-2050» стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауында білім беру мәселелеріне ерекше көңіл бөлініп отыр. «Бәсекеге қабілетті дамыған мемлекет болу үшін біз жоғары білімді ұлт болуымыз қажет» деп атап көрсеткен [1]. Тұлғаның

дамуына қолайлы білім ортасын құру, білімді функционалдық және шығармашылық қолдану, сын тұғысынан ойлау, зерттеу жұмыстарын жүргізу, ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану, қарым-қатынас жасаудың түрлі тәсілдерін қолдану, топпен және жеке дара жұмыс іс-тей білу, мәселелерді шешу және шешімдер қабылдау сияқты кең ауқымды дағдыларын дамыту жаңа енгізілімдердің нәтижесі. Үйрету, түсіндіру, айтып беру, ұғып алу сияқты дәстүрлі мақсаттардың орнына «Блум таксономиясына» сәйкес

білу, түсіну, қолдану, талдау, жинақтау, бағалау болып өзгертілді. Бұл білім алушыға ықпал ету емес, оқуға және үйренуге жағдай жасау болып табылады. Бағалау оқушылардың дайындығын пән бойынша негізгі мақсаттармен және әр сабақтың операциялық мақсаттарымен салыстыру қажеттілігіне негізделген. Бағалау бойынша тапсырмалар негізгі және операциялық талаптарға сәйкес болуы тиіс. Бағалау оқушының нені білуі, не істей алуы және оқудың соңғы кезеңінде қандай болуы тиіс екенін анықтауға бағытталған мемлекеттік стандарттар мен мақсаттарға негізделеді. Бағалау әр түрлі әдістерді (дәстүрлі және қазіргі заманғы) қолдануды қамтиды:

Бағалау – бұл оқу іс-әрекетінің сапасын түзететін, бағыттайтын және анықтайтын процесс;

Бағалау оқушының өзін-өзі дұрыс бағалауын және оқу нәтижелерін үнемі жақсартуға бағытталған;

Бағалау – бұл оқытуды жақсарту, үлгермеушілікті жою тәсілдерінің бірі[2].

Осы уақытқа дейін оқушылардың білімін бұрынғы 5 балдық жүйелік бағалаумен шектеліп, оқушының нақты қай деңгейде екенін анықтап бергенімен, баланың жақсаруына, нәтижеге жетуіне мүмкіндік бермегенін түсіндім. Өзіме: «Оқушылардың оқу жетістіктерін қандай өлшемдермен, қалай нақты бағалауға болады?» деген сұрақ қойдым. Осы сұрақты өзіме өзекті мәселе етіп алдым. Бастапқыда неден бастаймын, қалай бастаймын деген үрейдің болғаны рас. Туындаған сұрақтарға жауап іздеу мақсатында мектептегі шығармашылық топпен жұмыс жасадым, тәжірибелі мұғалімдердің сабақтарына қатыстым. Бастауыш мектепке оқушылардың оқу жетістіктерін критериалды бағалау жүйесін енгізудің әдіснамалық және оқу – әдістемелік негіздері деген әдістемелік құралмен танысып, теориялық білімімді тәжірибемен ұштастыру барысында оқушының өзін және өзгені бағалауы оқушыға артылған үлкен жауапкершілік, сенім екенін түсіндім.

Ол үшін бағалаудың жаңа жүйесі негізінде, білім беру бағдарламасын меңгеру сапасының нәтижелерін құру керектігінен бастадым. Оқытудағы бағалаудың рөлін анықтадым:

- ынталандырушы;
 - эмоциялық-реттеуші;
 - бағыттаушы; ұйымдастырушы;
- Үйретуші болуы тиіс.

Зерттеулерге сүйенсек, бағалау арқылы оқытуды жетілдіру бес негізгі факторға байланысты:

1. Мұғалімнің тиімді кері байланыспен қамтамасыз етуі, бұл оқушылардың не оқығаны және қазіргі уақытта қалай оқитыны туралы, сондай-ақ оқытушы қойылған оқу мақсаттарын қандай дәрежеде іске асырғаны туралы ақпарат береді;

2. Оқушылардың оқу процесіне белсенді қатысуы;

3. Бағалау нәтижелерін ескере отырып, оқу процесін түзету;

4. Бағалаудың оқушылардың мотивациясы мен өзін-өзі бағалауына әсерін тану;

5. Оқушылардың білік дағдысы[3].

Педагогикалық іс-әрекеттің негізгі қағидасы – оқушылардың дамуына ықпал ету. Баланы оқыту және дамыту үнемі өзгеру процесінде. Оқу тәуелсіздігіне, бастамашылдыққа және кіші оқушының жауапкершілігіне қол жеткізу үшін баланың бақылау-бағалау тәуелсіздігі, яғни өзін-өзі бақылау қабілеті оқыту үдерісінде ерекше маңызға ие:

1) оқушылардың оқу мақсаттарын білуі және түсінуі;

2) оқушылармен тиімді кері байланыс;

3) оқушылардың өзіндік таным процесіне белсенді қатысуы;

4) оқушылардың бағалау критерийлерін білуі және түсінуі;

5) оқушылардың өз жұмысын талдау мүмкіндігі және іскерлігі (рефлексия);

6) бағалау нәтижелерін ескере отырып, оқыту тәсілдерін түзету.

Бағалаудың ең басты мақсаты, ол

баланың өсіп жетілуін анықтап, оқушының қай деңгейге жеткенін бағалап, оқу бағдарламасындағы сабақтарды солардың талаптарына сай етіп, әр баланың тәжірибесінің табысты болуына себін тигізу. Ерекше талаптары бар қосымша көмек немесе араласуды қажет ететін баланы анықтау, бағалаудың тағы бір себебі болып келеді. Дұрыс жасалған бағалау, нұсқау беру әдісі нені үйреніп, нені жаттап жатқандығы арасындағы белсенді байланысты қамтамасыз етуі керек. Әр баланың кеміс жерлерін тапқаннан гөрі, олардың жетістіктерін атап көрсету, нұсқауды мәлімдеу арқылы балаға нені оқыту керектігі мен қалай оқыту керектігін көзге түртіп көрсетуі, нұсқаудың үздіксіз және жүйелі жасалып, бірізділікті сақтап отыру, баланың әлеуметтік, әсершіл, танымдық даму процестеріне бағытталып, жан-жақты болып ескерілуі, ата – аналармен мұғалімдер, мұғалімдер мен білім алушылар арасындағы бірлескен белсенді қарым-қатынастың қамтамасыз етілуі, оқып үйренудің маңыздылығын айтып отыру керектігі. Оқушылардың тиімді білім алуына және табысқа жетуіне қолайлы жағдай туғызылуы. Оқушылар мен олардың ата – аналарын бағалау жүйесінің анық түсінікті болуы. Мен өз тәжірибемде бағалау дағдыларын дамытуға ықпал ететін әртүрлі стратегияларды қолданамын.

Бейресми бағалау – бұл оқушының нені білдіретіні туралы бақылау жүйесі және мәліметтер жинау. Бейресми бағалаудың мақсаты – тіпті кішкене прогресті байқап, оны мадақтау және қолдау арқылы күшейтуге тырысу. Мұны көптеген жолдармен жасауға болады: ауызша мадақтау, жазбаша немесе ауызша пікірлер, оқушылардың портфолиосын құру. Портфолио-бастауыш сынып оқушыларын бағалаудың ең қызықты тәсілдерінің бірі. Онда сәтті жұмыстар, балалардың жетістіктері хаттар, фотосуреттер, тест нәтижелері түрінде ұсынылған. Бұл құжат балаға тиесілі және оған не салу керектігін өзі шешеді. Портфолио құру оқушының өз

жұмысын бағалауға қатысуына ықпал етеді.

Өзін – өзі бағалау – бұл баланың өз жетістігін өлшеу мақсатында жасаған бағалауы. Бағалаудың бұл түрі баланың жас ерекшеліктеріне байланысты бастауыш мектеп жасы үшін өте маңызды. Өзін-өзі бағалау шкаласын қолдану мұғалімдер мен төменгі сынып оқушыларына бағалауды ашық етуге көмектеседі. Мұғалім мен оқушы жетістіктерді бірге бағалауға, бағалауды салыстыруға, оны талдауға және кемшіліктерін түсінуге мүмкіндік алады. Өзін - өзі бағалау оқушының оқу танымдық әрекетінің бағыттылығына қол жеткізеді, себебі оқу - танымдық әрекет кезінде оқушы өзіне қоятын талаптарды да реттеп отырады, оқу әрекеті барысындағы өзін-өзі бағалаудың құрылымы өзіндік әрекеттің мақсатын айқындау, оқыту нәтижелерімен оған қол жеткізу жолдарын анықтау, өзіндік іс-әрекетті жүзеге асырудан алынған нәтижелерді оқыту нәтижелерімен салыстыру, орындалатын іс-әрекет барысын бағалау жіберілген қателерді анықтау, оның себептерін ашу өзін-өзі бағалау негізінде жұмысты түзету, әрекет жоспарын нақтылау, жетілдіру, қорытындылау деп аталатын бірнеше буыннан тұрады.

Өзара бағалау – бұл сабақ барысында бір-бірін бағалау процесі. Мектептегі бала сабақтан тыс уақытта және сабақтағы тапсырмаларды орындау кезінде құрдастарымен үнемі сөйлеседі. Бағалаудың осы түрін орындау арқылы бір-бірімен өзара әрекеттесуді үйренеді, бір-біріне сенуге және көмектесуге үйренеді, жалғыз жұмыс істегеннен гөрі өзін сенімді сезінеді.

«Жұпта өзара бағалау» тәсілі арқылы білім алушылар бір-бірін тексеріп, ауызша жұмыс кемшіліктерін айта алады немесе жауап үлгісін қолдана алады. «Топта өзара бағалау» арқылы критерийлері көрсетілген бағалау парағының көмегімен бағалау объективті болады [5]. Бүгінгі таңда ынталылық пен белсенділікті арттыруда осындай қосымша бағалау әдістері өзін-өзі ақтап отыр. Бағалау процесіне мұғалімдер, оқушылар, ата-аналар және

мектеп әкімшілігі қатысуы тиіс. Баланың жасаған жұмыстарынан деректі дәлелдер көрсе, ата-аналар баланың қаншалықты ілгерілегендігі жөнінде анық мағлұмат алады. Бастауыш мектептерге арналған бағдарламаның моделін алға жылжыту

үшін бағалаудың осы түрлерін қолдану қажет. Сонда біз оқыту және бағалау бірін-бірі толықтырып, оқу процесінде дұрыс бағыттағы даму тәжірибелерін қолданылып жатыр деп айта алатын боламыз.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Оқытудың нәтижелерін бағалаудың әдістемесі Әдістемелік құрал 2015ж
2. Блум таксономиясын оқу үрдісінде пайдалану әдістемесі. 2013ж
3. «Мұғалімге арналған нұсқаулық» 2- басылым.
4. «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы - 2015 ж. «Тәжірибедегі рефлексия» жалпы білім беретін мектептердегі педагогика кадрларының кәсіби даму бағдарламасы мұғалімге арналған нұсқаулық
5. Негізгі және жалпы орта мектеп мұғалімдеріне арналған критериялды бағалау бойынша нұсқаулық.

ЗАНЯТИЯ ПО ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОМУ ИСКУССТВУ ДЛЯ ОБУЧАЮЩИХСЯ С ООП

С.В. Руденко

Дворец школьников им. М. Утемисова г. Нур-Султан

Аңдатпа. Мақалада дәстүрлі өнер сабақтарын онлайн форматқа көшіру тәжірибесі, көру қабілеті бұзылған балалардың сурет салу процесі сипатталған.

Аннотация. В статье описывается опыт перехода традиционных занятий изобразительным искусством на онлайн формат, процесс выполнения рисунка детьми с ослабленным зрением

Abstract. The article describes the experience teaching art in the online format for learners with visual impairments.

Түйін сөздер: сынып форматы, онлайн сынып,

Ключевые слова: формат занятий, онлайн занятие,

Key words: online format, art class, learners with visual impairments

Вся образовательная система в 2020 году, во время пандемии COVID-19, была вынуждена перейти на новый формат обучения. Для детей и родителей большой стресс, всеобщие сомнения перед неизвестностью и новшествами. Передо мной встала задача в кратчайшие сроки организовать занятия по изобразительному искусству в онлайн формате.

У каждого взрослого, а тем более у ребенка, есть свои комплексы и установки, боязнь заниматься перед камерой. У меня возникла идея внедрить в программу обучения техники рисования, которые возможно донести до обучающихся в онлайн режиме. Трудность заключалась в том, что обучающиеся с особенностями образовательных потребностей т.е. слабовидящие. Соответственно, невозможно предлагать занятия за маленьким монитором или экраном смартфона.

В первую очередь пришлось решить техническую часть. Для удобства работы я подключалась с двух устройств, ноутбук, с которого я могла видеть всю группу и наблюдать за их процессом работы (рис.1). Второе устройство, смартфон, устанавливала

на штатив, важный момент, смартфон надо устанавливать на уровне глаз, чтобы контролировать трансляцию. Смартфон обязательно направлен на рабочую поверхность, и, чтобы детей ничего не отвлекало, работала на белом фоне.

Рис.1

Так как дети со слабым зрением, предложила вариант работы с монитором: для бережного отношения к зрению каждый родитель подключал трансляцию занятия на экран телевизора (рис.2).

Рис.2

Для эффективного временного проведения занятия прописала правила нового формата занятий:

- вход в конференцию с выключенным микрофоном;
- если закончил, использовать функцию «поднятая рука»;
- если закончил один из этапов рисования, ждать остальную группу;
- после завершения занятия отправлять рисунки в общий чат для обратной связи.

Чтобы снять напряжение в начале каждого занятия мы играли в игры, например: показать различные предметы определенных цветов, угадывали эмоции по смайликам. От занятия к занятию происходит смена темы и художественных материалов. Разнообразие стимулировало их интерес к данному формату занятия. Первые упражнения направлены на снятие эмоционального напряжения после школьных занятий: рисование клякс красками и закрашивание листа разными цветами, сминание бумаги, различные эксперименты с применением соли, соды, антисептика. Далее из этих листов создавали картины, каждая получалась уникальной (рис.3).

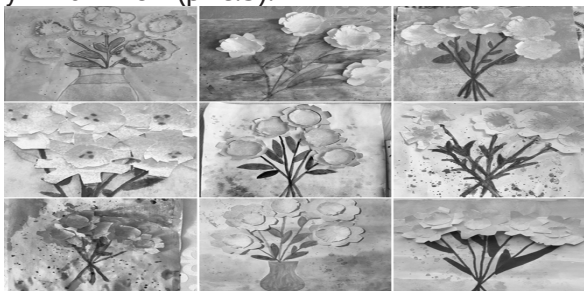

Рис.3

Приступая к основной теме занятия, я показывала детям образец, предлагая обсудить, что изображено на работе. Процесс выполнения проходил в 3 этапа:

- компоновка листа и расположение его на столе;
- поэтапное построение рисунка (здесь важно наблюдать за всеми участниками т.к. формат занятия онлайн);
- работа с цветом и над деталями.

В онлайн формате важно: максимально точный показ каждого движения руки или мазка кистью, подробно рассказывая с демонстрацией, как нужно рисовать, проговаривая каждый этап. За время рисования я вместе с детьми создаю рисунок от чистого листа до завершённой работы, обучающиеся следуют советам и воспроизводят все практические действия.

По завершении занятия дети отправляют фото в чат, чтобы обсудить работы друг друга. После, совместно с детьми, организую онлайн выставку для родителей, размещая все картины в соц.сети (рис.4).

Светлана Руденко сейчас 😊 счастлива в Дворец Школьников Утемисова.
30 апр. 2020 г. · Нур-Султан · 🌐

На занятии, обсудили с ребятами, какие бывают эмоции у людей. И показали их в рисунках.

За год работы в онлайн формате я убедилась, что данный формат обучения изобразительному искусству работает и может быть эффективным, если педагогу прикладывать усилия, а обучающимся

ЖҰМЫС ТӘЖІРИБЕСІНЕН

внимательно выполнять все рекомендации.

Классический метод обучения рисованию всегда будет актуален, но мы живём в мире технологий и нужно использовать новые возможности.

КРИТЕРИАЛЬНОЕ (ФОРМАТИВНОЕ) ОЦЕНИВАНИЕ – ГАРАНТИЯ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ

С.А. Ботищева

КГУ «Опытнопольская средняя школа» отдела образования по Глубоковскому району
управления образования Восточно - Казахстанской области, с. Опытное поле
e-mail lana.botishcheva@mail.ru

Аннотация. Бұл жұмыста қазіргі білім берудегі критериалды бағалау білім сапасын арттырудың кепілі ретінде қарастырылады. Ерекше назар, формативті бағалау, олардың маңызды компоненті болып табылады жетілдіру, оқу қызметі. Жұмыста білім берудің жаңартылған мазмұнында өзекті болып табылатын қалыптастырушы бағалаудың артықшылықтары, әдістері, стратегиялары сипатталған. Бағалаудың формалары, стратегиялары ұсынылған: өзін-өзі бағалау, өзара бағалау, жұмыста қолданылатын және оқыту деңгейін арттыратын, оқушыларды сапалы оқытудың, олардың уәждемесі мен өзін-өзі реттеудің қуатты құралы болып табылатын топтар арасындағы бағалау

Аннотация. В данной работе рассматривается критериальное оценивание в современном образовании. Особое значение уделяется формативному оцениванию, которое является важнейшим компонентом совершенствования учебной деятельности. Описаны преимущества формативного оценивания, приёмы, стратегии, которые актуальны в обновлённом содержании образования. Представлены формы, стратегии оценивания: самооценивание, взаимооценивание, межгрупповое оценивание, используемое в работе и повышающие уровень обучения, являющиеся мощным инструментом в качественном обучении учащихся, повышении их мотивации и саморегуляции

Abstract. This paper examines formative assessment as the most important component of educational activities. The paper describes the advantages of formative assessment, techniques, and strategies that are relevant in the updated content of education. Self-assessment, peer and group assessment contribute to increasing the level of learning, motivation and self-regulation of learners.

Түйін сөздер: Критериалды бағалау, Формативті бағалау, кері байланыс, әдістер, білім сапасы, мотивация, стратегия.

Ключевые слова: Критериальное оценивание, формативное оценивание, обратная связь, методы, качество образования, мотивация, стратегии

Key words: Criteria-based assessment, formative assessment, feedback, methods, quality of education, motivation, strategies.

В Послании Елбасы Назарбаева Н.А. отмечено: «Чтобы стать развитым конкурентоспособным государством, мы должны стать высокообразованной нацией. Необходимо уделять большое внимание функциональной грамотности наших детей, в целом всего подрастающего поколения. Это важно, чтобы наши дети были адаптированы к современной жизни»

[9]

Повышение качества образовательного процесса тесным образом связано с повышением качества знаний и успеваемости учащихся, без формирования положительной мотивации учащихся это решить невозможно.

Проблема оценивания и его объективности остро стоит и перед

учителями, и перед учениками для оценивания успешности своего обучения. Особенно это важно на современном этапе, когда мы через изменение образовательной парадигмы переходим от модели, где учитель находится в центре учебного процесса, к модели, где ученики создают, а учитель лишь направляет.

Оценивание учащихся является самой обсуждаемой и актуальной темой. Поэтому без изменения подходов к системе оценивания в нынешних условиях развития образования невозможно достичь поставленных образовательных целей. Применение системы критериального оценивания на уроках имеет большое практическое значение и определяется следующими компонентами: обеспечение учителем эффективной обратной связи с учащимися; активное участие учащихся в процессе собственного учения; корректировка процесса обучения с учетом результатов оценивания; признание глубокого влияния оценивания на мотивацию и самоуважение учащихся, которые, в свою очередь, оказывают важное влияние на учебу; умение учащихся оценивать свои знания самостоятельно. [6]

Формативное оценивание предполагает использование тщательно разработанных критериев для организации работы обучающихся. Важнейшей целью образования является воспитание ученика, который может учиться самостоятельно.

Между учителем и учеником исчезает зона конфликта, оценивание превращается в совместную работу по критериям, принятым обеими сторонами. [3]

Много говорится об индивидуализации учебного процесса, повышении учебной мотивации и учебной самостоятельности учащихся. Наиболее соответствующим требованиям современного общества механизмом, который учитывает индивидуальные способности учащихся и их возрастные особенности, является формативное оценивание, которое можно еще назвать оцениванием для обучения

Данный вид оценивания помогает устранить пробелы в знаниях, повысить учебную мотивацию и самостоятельность учащихся, индивидуализировать процесс обучения.

При формативном оценивании мы всегда рядом с учеником, ученик принимает непосредственное участие в процессе оценивания. Следовательно, имеет возможность оценить свои сильные и слабые стороны, скорректировать дальнейшие шаги посредством эффективной обратной связи, повысить уровень мотивации и потребности к действиям.

Что же такое формативное оценивание?

Формативное оценивание – вид оценивания, который проводится в ходе повседневной работы в классе, является текущим показателем успеваемости обучающихся, обеспечивает оперативную взаимосвязь между обучающимся и учителем в ходе обучения, обеспечивает обратную связь и позволяет совершенствовать образовательный процесс. [7].

Существует разрыв, между тем, что дал учитель, и тем, чему обучились ученики. Именно поэтому необходимо внедрять в практику формативное оценивание, которое формирует процесс диагностирования процесса обучения на начальной и промежуточной стадии. [1].

Часто формативное оценивание называется «оцениванием для улучшения преподавания и познания учеником мира», «формативным» или формирующим оцениванием, так как оно помогает формировать и развивать личность учащихся.

Формативное оценивание выполняет функции: формирующую, стимулирующую и мотивирующую.

Формативное оценивание используется для развития у обучающихся интереса к обучению, создания гуманной, дружелюбной среды обучения, поддержки учеников в процессе обучения, укрепления дальнейшей мотивации обучающихся к учебе, к участию в исследовательской, творческой деятельности [12].

Формативное оценивание используется на каждом уроке и «является неотъемлемой частью преподавания в целях содействия обучению учеников»[9]. Да, действительно, формативное оценивание на сегодняшний день является эффективным инструментом, который «...помогает каждому учителю получить информацию о том, как много и насколько успешно учатся его ученики»[4]. Я считаю, что формативное оценивание, которое предполагает поощрение к обучению, положительно влияет на мотивацию учащихся к обучению. Оценивание с использованием критериев позволяет сделать данный процесс прозрачным и понятным для всех участников образовательного процесса. Критерии способствуют объективному оцениванию. Цель формативного оценивания состоит в том, чтобы контролировать прогресс учащихся, обеспечить продолжающуюся обратную связь, которая может использоваться учителями, чтобы улучшить процесс обучения и улучшить учение учеников[4].

При использовании формативного оценивания учителю необходимо знать и эффективно использовать различные приемы формативного оценивания. Систематическое и целенаправленное использование данных приемов позволит получить качественный результат обучения. [6]

В своей практике я использую различные стратегии, которые способствуют развитию навыков оценивания. Хочу поделиться опытом использования наиболее успешных способов формативного оценивания обучающихся. Опыт работы подсказал мне, что каждого ученика нужно поставить в такие условия, когда способы оценивания выбираются ими самими. Когда ученик знает, что он сам сможет оценить свои действия, то возрастает его желание учиться лучше, стремление к познанию, открытию способов решения учебных задач, т.е. видеть перспективы своего роста. Использование методов формативного оценивания

помогло моим учащимся выработать навыки самостоятельной работы, работы в группе, у них появился интерес к учебе, желание учиться, повысилось чувство взаимопомощи, коллективизма, позитивного отношения друг к другу. Использование критериев оценивания послужило хорошим руководством для учеников в процессе выполнения заданий. Они научились более объективно оценивать качество своей работы, ведь умение оценивать необходимо им в будущем. Поскольку оценивание направлено на то, чтобы узнать, в какой степени поставленные цели достигнуты, надо выбрать именно такие формы и техники оценивания, которые подходят для конкретных целей.

Методы формативного оценивания можно использовать на разных этапах организации учебной деятельности, как в процессе объяснения темы, выполнения заданий, так и во время проведения обратной связи, предоставляемой учителем обучающемуся для улучшения результата работы[5]. Готовясь к урокам, я находилась в постоянном поиске, хотелось, чтобы учащиеся видели результаты своей работы на разных этапах.

Меня, как учителя русского языка, всегда интересовало развитие устной и письменной речи учащихся. Поэтому и приёмы я выбирала с учётом своего предмета.

Изучение нового материала

Смайлик настроения, «Большой палец», Элективный (выборочный) тест, «Образная рефлексия», Сравнить своё настроение с образом какого-либо животного (растения, цветка). «Солнышко» - Закончи предложение: «Моё настроение похоже на: солнышко; солнышко с тучкой; тучку; тучку с дождиком; тучку с молнией. «Три лица» - Учитель показывает учащимся карточки с изображением трех лиц: веселого, нейтрального и грустного. Учащимся предлагается выбрать рисунок, который соответствует их настроению.

Кластеры, коллажи, ЗХУ (Проводится при

биографии и литературной деятельности. Предварительно ребятам не озвучиваю, что допущены ошибки, и именно это делает работу на уроке интересной, познавательной, что положительно влияет на учебную мотивацию школьников и их самооценку.

«Горячий стул», «Рефлексивная мишень», Метод «Плюс-минус-интересно», «Диаманта».

Также на уроках я использую взаимооценивание, самооценивание. Эти виды оценивания удобны при проверке усвоения материала, рассмотренного на уроке. Самооценка и взаимооценка удобны и тем, что экономят время на уроке. Наиболее часто мною используется самооценивание по критериям или незаконченный смайлик.

Формы взаимооценивания:

«Две звезды и одно пожелание». Зачастую бывает, что группы, работая над своим заданием, не слушают выступление других групп. Применение стратегии «Две звезды и одно желание» воспитывает критическое оценивание ответов других и уважительное отношение к остальным выступающим. Благодаря этой стратегии, дети научились слушать, анализировать, объективно оценивать ответы своих одноклассников.

«Три правды - одна ложь». Обучающимся предлагается составить 4 утверждения по теме урока, одно из которых будет ложным. Ученики обмениваются работами и находят неверное утверждение. Данную стратегию можно провести в конце урока.

«Измерение температуры», Телеграмма для соседа, «Большой палец», «Аплодисменты», «Словесная оценка», «Светофор», «Недорисованная фигура», метод «Благодарю...» (В конце урока я предлагаю каждому ученику выбрать только одного из ребят, кому

хочется сказать спасибо за сотрудничество и пояснить, в чем именно это сотрудничество проявилось).

Применение данных технологий способствует не только развитию критического мышления, но и сознательному отношению к учебе[2].

Таким образом, формативное оценивание на уроках действительно является мощным инструментом в качественном обучении учащихся, повышении их мотивации. Совместная постановка целей урока, разработка критериев, дескрипторов, применение различных техник и стратегий формативного оценивания, обратная связь и правильно организованная рефлексия способствуют повышению качества образования за счет осознания учащимися своей значимости в образовательном процессе. Ученик успешен тогда, когда он не один, когда педагог рядом, и он поможет ему справиться с проблемами, обеспечивая ему успех[4]. Используя различные формы оценивания, я научилась видеть каждого ученика в процессе работы. Формативное оценивание требует каждодневного кропотливого труда, определенного опыта, который приходит с годами. Поэтому я стараюсь вводить новые стратегии по мере их освоения. В результате применения формативного оценивания уровень качества обучения повысился, в глазах детей я увидела искорку желания учиться, интерес к уроку, позитивное отношение друг к другу. Это ли не прогресс? Конечно, прогресс, который способствует достижению эффективности урока. Как сказал М.Форбс, «Успех приходит к тому, кто делает то, что любит»[11].

Мне предстоит еще много работать по освоению новых техник формативного оценивания.

Список использованной литературы:

1. Бенетт Р. Преобразование оценки К-12: Интеграция тестирования, ответственности, формативного оценивания и профессиональной поддержки [2009]
2. Загвоздкин, В. К. Традиционные и современные формы оценки учителя и их эффективность. // <http://centrobrrostov.ru>
3. Иванова С.П. Формативное оценивание на практике. Астана, 2014.
4. Методические пособия АО Назарбаев Интеллектуальные школы по критериальному оцениванию
5. Методы оценивания в классе // <http://edugalaxy.intel.ru>
6. Нурмагамбетова Ж.С., Баяндина З.К. «Критериальное оценивание учебных достижений учащихся и развитие профессиональной компетентности учителя», 2014.
7. Оценивание учебных достижений учащихся. Методическое руководство/Сост. Р.Х. Шакиров, А.А. Буркитова, О.И. Дудкина. – Б.: «Билим», 2012.
8. Пинская, М.А. Формирующее оценивание: оценивание для обучения. Практическое руководство для учителей.
9. Руководство для учителя. с.163 // АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы» 2012г.
10. Руководство для учителя. с. 111-118// АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы» 2012 г.
11. Теории педагогики. Объективное оценивание – фундаментальная задача образования. // <http://teoria.ru>
12. Формативное оценивание на уроках. Практическое пособие для учителя/ Сост. Р.Х. Шакиров, М.Ф. Кыдыралиева, Г.Н. Сахарова, А.А., Буркитова. – Б.: «Билим», 2012. – 76 с.

ТАНЕЦ КАК ЯЗЫК ОБЩЕНИЯ

Х.М. Мациева

педагог дополнительного образования,
художественный руководитель чечено-ингушского ансамбля «Вайнах»
Дворец школьников имени М. Утемисова г. Нур-султан

Аңдатпа. Берілген мақалада адамгершілік мәдениет пен адам өміріндегі бидің алатын ролі мен ерекшеліктері қарастырылады. Биді жеткізу мен оның әйгілілігінің құпиясы ашылады. Рухани хариографиялық әдістер суреттеледі. Жеке тұрғалық көшбасшылық қабілеті топта жұмыс істей алуы, жауапкерш, жауапкершілік пен өз – өзіне деген сенімділік – біздің негізге қағидатымыз болып табылады.

Аннотация. В статье рассматриваются особенности танца, его роль в жизни человека, культуре и духовной нравственности. Раскрывается секрет популярности танца и способы его преподнесения. Описываются методы проведения духовно-хореографических занятий. Развитие личностных, лидерских качеств, умение работать в группе чувство ответственности и уверенности в себе - главный спектр наших задач.

Abstract. This article examines the features of dance, its role in human life, culture and spirituality. The secret of dance popularity and the ways of its presentation are revealed. The methods of conducting spiritual and choreographic classes are described. The development of personal qualities and leadership, the ability to work in a group, a sense of responsibility and self-confidence are the main range of our tasks.

Түйін сөздер: би, хореографиялық сабақтың әдістемес.

Ключевые слова: танец, методы хореографических занятий.

Key words: dance, methods of choreographic lessons.

Особенность любого танца состоит в том, что мысли, чувства, переживания человека передаются посредством движения и мимики. Танец дает многое человеку, а особенно ребёнку, прививает дисциплину и пробуждает чувства, сочетая в себе воспитательную часть искусства, и приносит радость как исполнителю, так и зрителю.

Язык танца богат: выражает самые сокровенные чувства души.

Сегодняшнее исполнение «лезгинки» особенно популярное направление в современном мире.

Все больше людей, от самых маленьких до пожилых, стремятся прикоснуться к прекрасному через лезгинку.

Так в чем же секрет танца «лезгинки»? Что таинственного и загадочного несет в себе?

Народный ансамбль «Вайнах» (я руководитель на протяжении почти 15 лет) неоднократно завоевывает высокие награды на международном уровне, не говоря уже о всех концертных залах нашего родного города.

Безусловно, кавказские танцы окрашены народной музыкой, что придает колорит и выразительность движениям. С каждым занятием мы с теплом и восторгом наблюдаем за нашими воспитанниками и их динамикой успехов в ансамбле [1].

За время работы я установила правила «пяти методов», которые использую системно на своих занятиях.

«Показываю»

Во время разучивания нового движения педагог предваряет точным показом (исполненные педагогом движения

предстают в завершенном варианте), необходимым для художественного воплощения образа.

«Комментирую»

Наглядное обучение не может обойтись без словесных пояснений. Поэтому с первых же занятий мы знакомим ребят со специальными терминами с обязательной интонационной трактовкой для стимулирования активности, вдохновения, уверенности в исполнении.

«Интегрирую»

Не всегда можно рассчитывать на то, что ребята сами научатся чувствовать музыку. Поэтому моя задача научить юных танцоров согласовывать движения с музыкальным ритмом, тактом и народным колоритом. Правильно подобранная музыка несет в себе все те эмоции, которые затем исполнители воплощают в танце.

«Творю»

На занятиях хореографией возможность импровизации: свободного, непринужденного движения под музыкальный колорит, обретая внутреннюю и внешнюю свободу и уверенность.

«Ловзарирую» (играю)

При обучении танцевальным движениям использую «ловзары» (перевод с ингушского языка «ловзар»-игра), способствующие эмоционально-образному пониманию характера движений.

Мои правила «Пяти методов» - основа моей образовательной программы «Самобытность танцев народов Северного Кавказа», эффективность которой подтверждается многолетними результатами обучения.

Вот ещё вчера они приходили скромными мальчишками и девчонками, а уже спустя полгода, невозможно не заметить пластическую выразительность и развитие танцевально-импровизационных способностей: грацию, осанку, статью.

У меня часто спрашивают об истории постановок наших танцев. Я с радостью делюсь, погружаясь в приятную ностальгию этих моментов. Прошедший год запомнился постановкой убыхского танца, начало

которому положено погружением в историю народа с самой трагической судьбой на Кавказе. Изучив историю, прочувствовав ее на себе, все сложилось и музыка, и движения, и сюжет: четырехминутный танец рассказал о жизни убыхских рыбаков.

Наряду с популярными постановками выделяю необычное, нестандартное из фольклорного запаса. Одна из моих любимых постановок - «Танец причерноморских адыгов» (неоднократное Гран при на международных конкурсах (Болгария, Россия) (рис. 1). Мелодия танца, напоминающая шум прибоя, завораживает, как исполнителей, так и зрителей. Именно в такие моменты я понимаю, что все усилия не напрасны.

Рис 1. Танец причерноморских адыгов

Отдельное место в моей практике занимает произвольная часть «Ловзар» (рис.2).

Практически у всех народов Кавказа присутствует так называемая «игра между парнем и девушкой», но у каждого она покрыта вековыми традициями и самобытностью, присущей только им, интересное и завораживающее зрелище. (рис. 3)

Рис 2. Ловзар – парный танец

Рис 3. Ловзар – парный танец

Моя задача, как педагога, передать моим воспитанникам трогательное, трепетное отношение к тому, к чему мы прикасаемся для сохранения поколениям культуры танца без искажений. Наши занятия с особым

колоритом: обучая танцам, обучаем игре на гармошке и «доуле» (ударный инструмент) и занимаемся вокалом [2].

Танец как язык общения - отдушина, позволяющая полностью раствориться и погрузиться в мир гармонии и искусства.

Несмотря на то, что пришло новое понятие «дистанционное обучение» танцевальный язык общения воплотился через онлайн занятия и онлайн выступления на конкурсах. Дистанционное обучение подтолкнуло ребят к самостоятельной работе, к самодисциплине, к творческому поиску для реализации своего танцевального потенциала.

Востребованность обучению танцу определяется основой моего спектра взаимодействия: тактичная направленность юного исполнителя на оригинальный характер музыки, на поиск собственных красок и оттенков в исполнении хореографического этюда в сочетании с национальным колоритом.

Список использованной литературы:

1. Орехов С. Я., Молодкин П. Ф., Дугуян Д. К. По Северо-Западному Кавказу. – Ростов-на-Дону: Изд-во Ротовского ун-та, 1968.
2. Куркиев А.С. Палглай-эрсий дошлорг / Ингушко-русский словарь – Магас: Изд-во: «Сердало», 2005

характера, вкусов, знание друзей».

За время работы обучению вокалу я определила свою систему комплекса упражнений, которые провожу на каждом занятии.

Постановка дыхания.

Работа над артикуляцией.

Речевые упражнения.

Певческая установка

Мелкая и крупная моторика.

Распевание.

Ритмические движения.

Рис.1. Артикуляционная гимнастика

Рис.2. Моторика

Рис.3. Ритмические движения

Рис.4. Распевание

Рис.5. Упражнение на дыхание

Мои рекомендации родителям для выполнения этих упражнений дома: следует посетить несколько занятий в студии, на которых я показываю и объясняю, как правильно выполнять дыхательные, артикуляционные, речевые и пальчиковые упражнения.

Отзывы родителей подтверждают, что им интересно заниматься с детьми, т.к. они укрепляют здоровье и развивают группы мышц, которые не используются в повседневной жизни, становится более оживлённой мимика, чёткой и связной речь.

В марте прошлого года нам пришлось перейти на не привычный формат - онлайн занятия по вокалу.

Из множества платформ, для моих занятий больше всего подошла платформа ZOOM. Для упражнений на дыхание я создала видеоролики из картинок и коротких видео с показом упражнений, часть роликов на распевание и артикуляцию, я взяла на просторах интернета. Мы с детьми, индивидуально работали над различными упражнениями на дыхание, дикцию и артикуляцию, родители помогали детям записать выполненные задания на видео, и эти видео мы использовали на

занятиях онлайн. Яркие, выразительные, запоминающиеся ролики - важный компонент занятий, потому что они привлекают внимание детей любого возраста, и наши занятия приняли более интересный формат.

С детьми среднего и старшего школьного возраста я выбрала интересный формат: создание клипов в режиме онлайн — каждый ребенок записывал свою партию, выученную на онлайн занятии, на видео, далее все детские партии были собраны в один видеоряд. Мы записали несколько видеороликов нашего репертуара с полюбившимися песнями.

Хочется сказать о перспективах. Я вижу потенциал в развитии направления оздоровительного вокала. Некоторым детям по состоянию здоровья противопоказаны подвижные игры или физические упражнения. Отдельная категория детей не может полноценно двигаться ввиду врождённых или хронических заболеваний. Именно для таких детей я разрабатываю методику оздоровительного пения,

уделяя упражнениям и пению пятнадцать — двадцать минут в сутки, дети будут получать регулярную посильную нагрузку. А при одновременном использовании дистанционного обучения ребёнок будет ощущать себя полноценным членом коллектива, что положительно скажется на его самочувствии.

Занятия эстрадным вокалом направлены прежде всего на становление и развитие личности ребенка, формирование его творческого потенциала и развитие его индивидуальных музыкальных способностей [2, с. 185].

На занятиях вокала в студии «Юность Астаны», где уютная и дружеская обстановка, любой ребенок сумеет раскрыть свои творческие способности.

И не стоит думать, что занятия по вокалу необходимы только тем детям, у кого есть к этому способности. В зависимости от природных способностей будет получаться чуть быстрее или чуть медленнее. Развитие голоса необходимо и полезно всем без исключения.

Список использованной литературы:

1. Рудзик М.Ф. Специальные методики музыкально-певческого воспитания: Учебнометодическое пособие с видеоприложением. – Курск: Изд-во Курск. гос. ун-та, 2015. – 140 с.
2. Изюрова О.С. Детская вокальная эстрада в системе дополнительного образования // Известия российского государственного педагогического университета им. Герцена. – 2009. – No 102. – С. 184–186.

ҚОСЫМША БІЛІМ БЕРУДЕГІ STEM ТЕХНОЛОГИЯНЫҢ МАҢЫЗЫ

Г. Н. Таласбаева, Р. О. Алдабергенов

Алматы облысы, Қапшағай қаласы, Қапшағай қаласындағы
«Балдаурен» республикалық оқу-сауықтыру орталығы

Аңдатпа. Балаларға қосымша білім беру бүгінгі күні білім берудің маңызды салаларының бірі болып табылады. Қазіргі уақытта қосымша білім беру жүйесінің сапалы жүргізілуі мақсатында бұл үдеріске STEAM технологияларын қолдану мәселесі орын алуда. Мақалада қосымша білім беру жүйесінде STEAM технологияларын қолдану мүмкіндіктері, оқушылардың дамуы үшін оны болашақта жетілдіру жолдары қарастырылған.

Аннотация. Дополнительное образование детей сегодня является одной из важнейших сфер образования. В настоящее время в целях качественного проведения системы дополнительного образования в этот процесс входит вопрос применения STEAM технологий. В статье рассмотрены возможности применения STEAM технологий в системе дополнительного образования, пути ее дальнейшего совершенствования для развития учащихся.

Abstract. The article considers the possibilities of using STEAM technologies in the system of additional education, the ways of its further improvement for the learners' development.

Түйін сөздер: қосымша білім беру, мектеп, оқушы, мұғалім, STEAM, технология.

Ключевые слова: дополнительное образование, школа, ученик, учитель, STEAM, технология.

Key words: additional education, school, learner, teacher, STEAM-technology.

Бүгінгі таңда дүниежүзі елдерінің көпшілігі қосымша білім беруді одан әрі әлеуметтік-экономикалық прогресс үшін шешуге тура келетін басым міндеттердің бірі ретінде жаңғырту қажеттілігін мойындады. Бұл санға қазіргі уақытта әлемдік қоғамдастық нарықтық экономикасы бар ел ретінде таныған Қазақстан Республикасы да кіреді. Тәуелсіздік алған қысқа тарихи кезеңде Қазақстан елдің әлеуметтік-экономикалық даму перспективаларын айқындап, экономикада серпіліс жасады. Уақыт талабы әлемдік өркениетке интеграциялануды талап етеді, бұл жаңа прогрессивті технологияларды қолдану қажет дегенді білдіреді.

STEM және STEAM - білім беруде шығармашылық және көркемдік пәндерді (өнеркәсіптік дизайн, сәулет және индустриялық эстетика және т.б.) қамтитын креативті бағыт белсенді дамуда. Себебі

тек ғылымға негізделген болашақ ешкімді қуанта алмайды. Бірақ ғылым мен өнердің синтезін жүзеге асыратын болашақ бізді қазірдің өзінде толғандырады. Сондықтан бүгінгі күннің өзінде жақындап келе жатқан болашақтың ең жақсы өкілдеріне сапалы білім мен тәрбие беру керектігін ойлау керек.

Сапалы білім беру мақсатында оқушыларға қосымша білім беру үдерісі тиімді болатыны анық.

Балаларға қосымша білім беру бүгінгі күні білім берудің маңызды салаларының бірі болып табылады. Оған үлкен үміт артылады, олардың спектрі өте кең: жеке педагогикалық мәселелерді шешуден бастап «уақыт пен ұрпақ байланысын» қалпына келтірудің жаһандық әлеуметтік проблемаларына дейін. Көп жағдайда мұндай қарым-қатынас толық ақталды, өйткені қосымша білім беру балалар

өмірі мен ойларының кеңістігін сақтауға ықпал етеді және балаға оның мүдделері мен қабілеттеріне сәйкес келетін шығармашылық қызмет түрін таңдауға, өзін түрлі рөлдерде сынап көруге, әлеуметтік белсенді тұлға болуға мүмкіндік береді [1, 18-19].

Балаларға қосымша білім беру педагогикасының айрықша белгілері:

- әрбір баланың білім беру саласын (қызметтің бағыты мен түрін), бағдарламаның бейінін және оны игеру уақытын, педагогты еркін таңдауы үшін жағдай жасау;
- баланың әртүрлі мүдделерін, бейімділігі мен қажеттіліктерін қанағаттандыратын қызмет түрлерінің алуан түрлілігі;
- тұлғаның таным мен шығармашылыққа, өзін-өзі танытуға және өзін-өзі айқындауына уәждемесін дамытуға ықпал ететін білім беру процесінің жеке-әрекеттік сипаты;
- балаға жеке тұлғаға бағытталған көзқарас, әркім үшін «сәттілік жағдайын» құру. Қосымша білім беру процесінің орталығында нақты бала, оның жеке басы мен даралығының өзін-өзі дамытуы орналасқан. Ол үшін қосымша білім беру мұғалімі әр баланың жеке ерекшеліктері, қажеттіліктері, мүдделері, бейімділігі, оның зияткерлік, эмоционалды-құндылық, еңбек және дене шынықтыру деңгейі; тұлғаның психофизиологиялық қасиеттері, сондай-ақ құрдастарының микроортасы, оның отбасы және т. б. туралы толық ақпарат алуға тырысады;
- жеке тұлғаның өзін-өзі тануы, өзін-өзі анықтауы үшін жағдай жасау;
- баланың таңдау кезіндегі сынақтар мен қателіктер құқығын, өзін-өзі анықтау мүмкіндіктерін қайта қарау құқығын тану;
- баланың жеке басының қадір-қасиетіне нұқсан келтірмей, өзінің даму сатыларын көруге және осы дамуды ынталандыруға көмектесетін, өзі таңдаған қосымша білім беру бағдарламасының (қызмет түрі, білім саласы) шегінде баланың алға жылжуының нәтижелілігін анықтаудың

осындай құралдарын қолдану.

Балаларға қосымша білім беру жүйесіндегі негізгі бағыттардың бірі балалар туризмі мен өлкетануды дамыту болып табылады. «Отан» оқушылардың туристік-өлкетану қозғалысының мақсатты бағдарламасын жүзеге асыруға миллионнан астам балалар мен жасөспірімдер қатысуда. Тарих пен мәдениет, география отандастардың жауынгерлік ерліктері мен тағдырлары, оқиға болған жері, отбасылық шежірелер мен халық шығармашылығы – осының бәрі балалар танымының, олардың әлеуметтік, жеке және рухани дамуының, өз Отанының патриоттарын тәрбиелеудің қайнар көзіне айналады.

Қазіргі уақытта қосымша білім беру жүйесінің сапалы жүргізілуі мақсатында бұл үдеріске STEAM технологияларын қолдану мәселесі орын алуда. Бүгінгі таңда STEM (science, technology, engineering, mathematics) білім беру технологиясы әлемде танымал бола бастады. STEM технология – бұл жаратылыстану, технологиялық, инженерлік ғылымдар мен математикадағы академиялық және кәсіби пәндер кешені, оларсыз инновациялық экономиканы дамыту мүмкін емес ойлаудың жаңа түрі бар мамандарды даярлауға бағытталған. STEM білім беру технологиясы білім беру саласындағы ең перспективалы тренд деп аталады.

STEM-технологиялардың пайда болуы мектепте оқытылатын пәндердің «бытыраңқылық» проблемасымен, оқушылардың әртүрлі пәндерден алған білімдерін бір жобада қолдана алмауымен байланысты. STEM технологиясын қолдану оқушылардың бойында жоғары ұйымдастырылған ойлауды дамытуға және алған білімдерін өмірде тиімді қолдануға үйретуге мүмкіндік береді. STEM білім берудің негізгі мақсаты – шығармашылық ойлауды, нақты мәселелерді шешуде инженерлік тәсілді қолдану дағдыларын дамыту, оларды шешудегі технологиялардың рөлін түсінумен сипатталады.

Сонымен қатар, STEM білімін мектеп

оқушылары еліміздің нарықтық экономика жағдайында кәсіби қызметке сапалы даярлаудың әмбебап моделі ретінде қарастыруға болады.

STEM – тәсілдеме – бұл қоғам мен жеке адамның болашаққа дайын болуына бағдарланған іс-қимылдардың, тәсілдердің, практикалар мен әдістемелердің өте кең кешені. Білім алушылардың түрлі пәндерге деген қызығушылығын ояту және дайындау үшін STEM-технологияға өнердің құрамдас бөлігін қосу туралы шешім қабылданды, нәтижесінде STEAM технологиясы (science, technology, engineering, arts, mathematics) пайда болды.

STEAM - білім беру элементтерін іске асыру бойынша зерттеулер АҚШ, Австралия, Оңтүстік Корея, Канада, Таиланд және т.б. елдерде жүргізілуде. Steam - білім беруді іске асыру тәжірибесін зерттеу көрсеткендей, steam аббревиатурасына енгізілген «art» элементін қосу мүмкіндіктері айтарлықтай әр түрлі және олар оқушылардың негізгі оқыту деңгейлері бойынша ілгерілеген сайын кеңейеді.

STEAM әдістемелік деңгейінде - технологиялық мәселелерді шешуден басқа, оқушылардың жобалау іс-әрекетінде:

- командада жұмыс істеу дағдыларын меңгереді;
- өз пікірін сындарлы түрде сынауға және қорғауға үйренеді;
- презентациялық құзыреттіліктерді меңгереді;
- белгісіздік жағдайында идеяларды құруды үйренеді;
- өнімді құру және жылжыту үшін дизайн және маркетинг принциптерін қолданады;
- түрлі қызмет салаларында технологияларды қолданудың шығармашылық әлеуетін түсінеді.

Бұл процестер білім беру мазмұнын түбегейлі өзгертпестен мүмкін емес. Бүгінгі таңда бірқатар елдерде (Австралия, Ұлыбритания, Израиль, Канада, Қытай, Сингапур, АҚШ және т.б.) STEAM деп аталатын білім танымал болды. Оның тұжырымдамасы STEM-білім беру (science –

ғылым, technology – технология, engineering – инжиниринг, mathematics – математика) идеясына негізделген, бірақ өзінің құрылымына білім беру мазмұнын байытып қана қоймай, білім алушыларды даярлау сапасын едәуір арттыратын шығармашылық пәндерді (arts – өнер) қосуды көздейді.

Қазіргі заманауи мұғалім балаларды оқыта отырып, мектеп қабырғасында алған білімдері өзгермелі әлемге бейімделе алуына көмектесетініне сенімді болуы керек. Себебі ертеңгі күнгі жұмыс орны шығармашылық пен инновацияны талап етеді. Профессор Даниэль Х.Ройн «болашақ басқаша ойлы адамдарға тиесілі» екендігін көрсетті. Қазір еңбек нарығында озықтық веб-дизайнерлер, өнертапқыштар, зерттеушілерге тиесілі. Сондықтан жоғары технологиялы өндірісі дамыған елдерде STEAM білім беруге немесе FTЖШ-ға (ғылыми-техникалық жастар шығармашылығы) басымдылық беріледі. Себебі бүгінде IT-мамандар, программистер, инженерлер, жоғары технологиялы өндіріс мамандары сұранысқа ие. Мысалы, Америка Құрама Штаттарында STEAM-білім беруді жүзеге асыруды үкіметтің деңгейінде шешуге тырысады. АҚШ-тағы барлық білім реформасы америкалық экономиканың бәсекеге қабілеттілігін жақсартуға бағытталған. АҚШ-та соңғы 10 жыл ішінде STEAM саласына 100 мың мұғалімді даярлайтын ұлттық бағдарлама қабылданған. STEAM орталықтары ұйымдарына мемлекеттік қолдау көрсетіледі. Енгізілген бағдарлама білім беру мен спорттық робототехниканы дамытады, сонымен қатар балалар мен студенттерді оқытуда пәндік-бағытталған жобаны жүзеге асыру үшін бизнес-компанияларды белсенді қатыстыруды көздейді. STEAM саласындағы әрекетінің оң нәтижесі стратегиялық бағыттың дұрыстығын дәлелдейді. Демек, STEAM-білім беру балаларға мәселені шешу, өзара қарым-қатынас жасау, шығармашылық амал-тәсілдерді қолдану мен сын тұрғысында ойлау сияқты XXI ғасырдың жасампаз дағдыларын меңгеруге

көмектеседі. Бұл дағдылар барлық оқу кезеңінде кез келген пәннен үлгеру үшін қажет болады. Болжамдар бойынша STEAM сегментіндегі жұмыс орындары жұмыспен қамтудың басқа секторларымен салыстырғанда, алдағы он жылдықта екі есе қарқынмен өседі. Бұл дағдыларды бүгіннен бастап үйрету балалардың болашақ кәсіби қызметке дайын болуына көмектеседі [2, 138-139].

Жаңа тәсіл «технологиялар», «математика», «ғылым» және «инженерия» құзыреті емес. STEAM-ды өмірдің барлық жағынан табуға болады. Бұл әдіс, орта немесе жоғары мектеп болсын кез-келген пәндерге қолданылады. STEAM философиясы ескірген оқыту тұжырымдамасынан алыс, онда оқушы жастар фактілерді жаттап алып, олардың білімін тестілер арқылы тексеріп бағаланады. Мұндай анахрондық білім беру жүйесі, әрине, инновацияға, шығармашылық және сыни ойлауды дамытуға ықпал етпейді.

STEAM - бұл оқушыларға әлемнің күрделілігін түсінуге, өмірдің әртүрлі аспектілері арасындағы көп деңгейлі байланыстарды білуге алғашқы қадам жасауға мүмкіндік беретін құрал. Біраз уақыттан кейін бүгінде жаңа және көптеген революциялық тұжырымдамалар, соның ішінде STEM, STEAM және басқалары үйреншікті болады және біз жаңа нәрсе ойлап табуымыз керек. Бірақ бүгінгі күннің өзінде болашақтың білім беру әдістемелеріне тек ғылым мен математика ғана емес, сонымен бірге философия, өнер, адамның табиғаты мен оның әлемдегі орны туралы түсінік кіреді деп сеніммен айтуға болады.

Ақпараттық коммуникациялық технологиялардың даму заманында оқушыларға сапалы білім беру мақсатында мектептегі оқу үдерісінен тыс қосымша білім беруді де жаңа уақыт талабымен ұйымдастыру міндетті. Сол себепті, қосымші білім алушы оқушыларды STEAM технологиялары арқылы оқыту өте тиімді әдіс деген ойдамыз. Осыған орай, П.Н.Қарақұлова мынандай пікір

білдіреді: «Қазіргі таңда білім беру жүйесінде қосымша білім беру мектептен тыс ұйымдардың бірегей жүйесін сақтау және дамыту, жеке тұлғаны тәрбиелеу, оқыту және шығармашылық дамытуда олардың рөлін арттыру мақсатында ұйымдастырылады. Балаларға қосымша білім беру мазмұны, оны ұйымдастыру түрі, әдістері мен технологиялары сапасын көтеру, педагогикалық шығармашылық жұмысты бағдарлы түрде ұйымдастыру көзделген. Қазақстандағы қосымша білім беру жүйесі білім беру кеңістігінің ең динамикалық және дамушы құрамды бөлігі болып табылады. Ол стандартты жүйеге қарағанда ерекше ашық және еркін дамуды қалыптастырады. Балаларға қосымша білім беру – білім алушылардың білім алу қажеттіліктерін жан-жақты қанағаттандыру мақсатында жүзеге асырылатын тәрбиелеу мен оқыту процесі, үздіксіз білім жүйесінің ажырамас бөлігі. Балалардың қосымша білім беру жүйесі – салауатты өмір салтын қалыптастыру, жеке тұлғаны өздігінен дамыту, шығармашыл дарынды балаларды іздеу, қолдау көрсету және дамыту, өскелең ұрпақ тәрбиесіне және олардың дарындылығын дамытуға, балалардың құқықтарын қорғауға назар аударуды күшейтуге бағыттауға негізделген» [3].

Бүгінгі таңда STEM - және STEAM-білім беру тәсілдері екі негізгі бағыт бойынша жүзеге асырылуда: Барлығына арналған STEM/STEAM-сауаттылықты дамыту және жоғары технологиялық салаларға кадрлар даярлау.

Бірінші бағыт әр оқушыны инновациялық ойлау құралдарымен және әртүрлі кәсіби есептерді шешу үшін математиканы, инженерияны және ғылымды қалай пайдалану тәжірибесімен қамтамасыз етуге әсер етеді. Ол үшін логиканы, цифрлық сауаттылықты, әлемге ғылыми көзқарасты дамыту және мақсатты міндеттерге бөлу қабілетін қалыптастыруға және қойылған мәселені шешуде креативті ойлауды пайдалануға көмектесетін ұжымдық шығармашылық жобаларды орындау қажет.

Бұл тұрғыда балалар мен жастарға қосымша білім берудің болашағы зор, өйткені ол білім берудің өзгермелілігін береді және ұжымдық шығармашылық жобаларды қамтамасыз етеді.

STEAM - білім беру тұжырымдамасы аясында қосымша білім берудің маңыздылығын бірнеше жағынан байқауға болады. Біріншіден, қазіргі білім беру процесі ресми және бейресми білімнің интеграциясымен сипатталады, бұл білім мен дағдыларды алудың нақты орнына қарамастан, білім алу процесінен оны тануға және бағалауға баса назар аударуды білдіреді. Бұл жалпы білім беру жүйесіндегі қосымша білімнің рөлін арттырады, бұл олардың білім алу процесінде маңыздылығын теңестіреді.

Екіншіден, STEAM-білім беруді жүзеге асырудың тағы бір талабы – әр түрлі мамандықтар мен нақты бизнес-сектор мен өнеркәсіп, академиялық және кәсіптік білім беру студенттерінің шығармашылық кеңістіктері мен интеграциялық алаңдарын белсенді пайдалану. Бұл қосымша білім беру аясында ғана мүмкін болады. Мұндай алаңдардың міндетті шарты

қазіргі заманғы мектеп шеңберінде нақты тапсырыс берушілер бастамашылық еткен жобалармен бірлесіп жұмыс істеу болып табылады, өйткені тиісті мамандар мен белгілі бір оқу сағаттары қажет. Бұл үшін әртүрлі пәндік салалардан мазмұнды интеграциялауға көмектесетін интеграцияланған бағдарламалар бар.

Әлеуметтік-экономикалық өсудің болашағы көбінесе білікті кадрлардың болуына байланысты, олардың қалыптасуы орта мектеп деңгейінде басталуы керек, содан кейін Steam технологиясымен қосымша білім беруді қолдау және белсенді енгізу арқылы колледждер мен университеттерде жұмыс жалғасуы керек. Қолдауды оқушылар мен олардың тәлімгерлерін жобалық қызметке белсенді тартуға негізделген нысаналы даму бағдарламалары арқылы жүзеге асырған жөн. Бейресми және ақпараттық білім беру шеңберіндегі «шығармашылық кеңістіктер» жағдайында Жобалық іс-әрекет оның әр қатысушысында цифрлық дәуір адамына қажет дағдылар мен құзыреттіліктерді қалыптастыруға және дамытуға мүмкіндік береді.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. Жарықбаева Д.Р. Қашықтықтан қосымша білім беру үдерісінің тиімділігі. Мега білім журналы, № 5-1, 2020 – 18-19 б.б.
2. Кульбаева А.А. STEM - білім беруді дамытудың әлемдік тәжірибесі және келешегі. «STEAM – білім беруді дамытудың өзекті аспектілері»: облыстық ғылыми-әдістемелік конференцияның материалдар жинағы. – Шымкент: «Өрлеу» БАҰО» АҚ филиалы Түркістан облысы және Шымкент қаласы бойынша ПҚ БАИ, 2020. - 135-139 б.б.
3. Қарақұлова П.Н. Қосымша білім беру жүйесінде жаңа технологияларды қолдану арқылы оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту / <https://bilimainasy.kz/>

ҒАЛЫМНЫҢ МЕРЕЙТОЙЫ /ЮБИЛЕЙ УЧЕНОГО

**АТИРКУЛЬ ЕГЕМБЕРДИЕВНА АГМАНОВА:
УЧЕНЫЙ, ПЕДАГОГ.
К 60-ЛЕТИЮ СО ДНЯ РОЖДЕНИЯ**

Доктор филологических наук, профессор кафедры теоретической и прикладной лингвистики филологического факультета Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева Атиркуль Егембердиевна Агманова является известным ученым, признанным в филологическом сообществе.

Кандидатскую диссертацию «Лексикографическое оформление отглагольных суффиксальных существительных со значением носителя процессуального признака в русско-казахских словарях» защитила в КазГУ им. аль-Фараби в 1990 г. под руководством проф. Исенғалиевой В.А. Защита докторской диссертации «Предикатоцентрическая теория усвоения второго языка» (научный консультант – проф. Сулейменова Э.Д.), состоявшаяся в 2008 году в КазНУ им. аль-Фараби, получила высокую оценку оппонентов и филологической общественности.

Профессиональная деятельность А.Е. Агмановой связана с ведущими вузами страны: КазНУ им. аль-Фараби, ПГУ им.С.Торайгырова, ИнЕУ, Павлодарский педагогический университет, ЕНУ им. Л.Н. Гумилева. Научно-педагогический стаж работы составляет 38 лет.

В Казахстане и за её пределами Атиркуль Егембердиевна получила признание как специалист по теории усвоения второго языка (когнитивные, психолингвистические, социолингвистические, лингводидактические аспекты), контрастивной лингвистике, двуязычной лексикографии, этноязыковым процессам и межкультурной коммуникации в полиэтничном обществе. Она автор более 250 научных трудов, опубликованных в отечественных и зарубежных изданиях, в том числе монографии (Предикативность: теория и моделирование усвоения второго языка. Павлодар, 2007), 10 коллективных монографий (Языковое сознание казахстанских этносов (на материале социо- и психолингвистических исследований/Под общей ред. А.Е. Агмановой. Астана, 2017 и др.), учебника, 9 учебных пособий (Усвоение второго языка: проблемы теории и методологии исследования, Астана, 2016 и др.), 2 словарей (Комплексный русско-казахский идеографический словарь / Под общей ред. А.Е. Агмановой. Астана, 2017; Поликультурный Казахстан: ценностные представления в языковом сознании этносов: ассоциативный словарь. Астана, 2017). Монографии и учебно-методические произведения – это признанные в лингвистическом сообществе исследования, которые востребованы и имеют многочисленные цитирования. Эти труды свидетельствуют о неустойчивом характере, высокой научной компетентности

ученого.

А.Е. Агманова неоднократно принимала и принимает участие в конкурсах на грантовое финансирование, выполняя проекты на актуальные для Казахстана темы. Она в составе исследовательской группы являлась участником 3-х (2010; 2012-2014) и руководителем 2-х научно-исследовательских проектов (2015-2017) по линии МОН РК. Обладатель «Государственной научной стипендии для выдающихся исследователей и молодых ученых» (1996 г.), гранта Международного Фонда Сороса по результатам конкурса учебников для иноязычной аудитории (1996 г.).

Она активно проявляет себя и в общественных организациях. С 1998 года – член Казахстанской ассоциации преподавателей русского языка и литературы (КАЗПРЯЛ), член Совета КАЗПРЯЛ (с 2020 г.), член диссертационных советов Д 14.29.02 (2009-2010 гг.) и «8D023 - Языки и литература» (с 2019 г.) при ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, член международной редколлегии журнала «Вестник Северо-Восточного федерального университета имени М.К. Аммосова» (ВАК РФ), ответственный редактор, член редколлегии научных сборников, член экспертных комиссий по линии МОН РК.

Атиркуль Егембердиевну характеризуют такие качества, как принципиальность, высокие требования к себе, дисциплина, и все это в атмосфере уважения и творческой самоотдачи.

А.Е. Агманова являлась инициатором и в составе оргкомитета организатором проведения международных научно-практических конференций «Текст в системе обучения русскому языку и литературе» (2009 г., 2010 г., 2011 г., 2012 г., 2013 г., 2018 г., 2019 г., 2020 г.), «Евразийская толерантность: формы и виды проявления в Казахстане» (2015 г.), «Языковое сознание и этническая культура в контексте евразийского пространства» (2016 г.), «Межкультурная коммуникация и ее влияние на языковое сознание» (2017 г.), «Актуальные проблемы адаптации и интеграции репатриантов» (2017г.), Первых международных педагогических чтений «Школа – учитель – инновации в современном мире», посвященных 100-летию со дня рождения выдающегося педагога-новатора, общественного деятеля, Заслуженного учителя Казахстана, Героя Социалистического Труда Нуртазиной Рафики Бекеновны (2021 г.).

Вклад ученого в развитие научной мысли Казахстана отмечен правительственными наградами: нагрудные знаки «Почетный работник образования Республики Казахстан» (2006) и «За заслуги в развитии науки республики Казахстан (2021). В 2020 году награждена Медалью А.С. Пушкина, присуждаемой Международной ассоциацией преподавателей русского языка и литературы (МАПРЯЛ).

Как мудрый наставник, Атиркуль Егембердиевна сыграла особую роль в судьбах многих своих учеников, оказав огромное влияние на их формирование. Под её руководством защищены докторские PhD и магистерские диссертации. Сегодня ее ученики активно развивают ее идеи, продолжая ее начинания.

Хочется от всей души поздравить Атиркуль Егембердиевну с юбилеем и пожелать долгих лет жизни, здоровья и новых творческих успехов!

**Журавлева Евгения Александровна,
заведующая кафедрой теоретической и прикладной лингвистики
ЕНУ им. Л.Н. Гумилева**

Мазбаев Орденобек Блисбекович

Мазбаев Орденбек Блисбекович - доктор географических наук, Академик МАИН, профессор кафедры туризма Евразийского национального университета им.Л.Н.Гумилева, Заведующий лабораторией предметов естественно-математического направления и STEM-технологий Национальной академии образования им. И. Алтынсарина и независимый директор АО «Институт географии и водной безопасности»

Родился 28 апреля 1954г. В г.Уштобе. Работал учителем географии,биологии, заместителем директора по учебной работе, директором международного центра туризма учащихся, зав.кафедрой туризма, деканом факультета, директором НИИ Туризма 2016-2017гг.

Кандидат педагогических наук, доктор географических наук. Имеет 560 публикаций в том числе учебные пособия, учебники по туризму, географии и электронные мультимедийные учебники. Имеет 12 авторских свидетельств на объекты интеллектуальной собственности. Автор образовательных стандартов по специальности География (бакалавриат, магистратура, докторантура). Имеет публикации в журналах Томсон Рейтерс-4, Скопус-9, Индекс Хирша-5. Является членом редколлегии четырех журналов зарубежных стран и 8 в РК, из них 2 ККСОН МОН РК. Серебрянный призер чемпионата СССР по автотуризму 1989г. Отличник образования Республики Казахстан 1993 г. Экскурсовод-гид, инструктор горного туризма. Заслуженный инструктор Республики Казахстан 2008г. Лучший преподаватель вуза Республики Казахстан 2012г.

Организатор и научный руководитель экспедиции по маршруту Чокана Валиханова в 2001-2014гг., Казахстанской автомобильной научной экспедиции на Южный полюс в ноябре 2011 г., научно-познавательной экспедиций «Легенды Казахстана» 2012г. Организатор Кашгарской экспедиция 2014года. Участник научной экспедиции «По следам предков» 04 мая по 10 июля 2017.

Является учредителем «Қазақ географиялық қоғамы 2010г.» и «Qazaq Geography» 2013г. ТОО «Қазақсақ». Ведущий –эксперт реалити шоу «24 сағат табиғат құшағында» (выпущен 15 фильм). Автор учебников по географии(6,7,8,10,11кл) для школ и университетов для специальности география и туризм

Награжден Золотым компасом Московской Международной Академии детского юношеского туризма и краеведения, медалью За верность детскому туризму, дипломом европейского качества и Европейской золотой медалью, Медалью КазНПУ имени Абая «Ерен еңбегі үшін» 2013 ж.

1	Баженова Меруерт Даулетхановна	І.Жансүгіров атындағы Жетісу университеті, Талдықорған қ.
2	Баймуханова Зоя Каблановна	КГУ «Средняя школа №4», г. Петропавловск
3	Осадченко Инна Ивановна	доктор педагогических наук, профессор, профессор кафедры педагогики и образовательного менеджмента Уманского государственного педагогического университета имени Павла Тычины, председатель общественной организации «Международная ассоциация современного образования, науки и культуры», Украина
4	Коберник А.Н.	доктор педагогических наук, профессор, заведующий кафедры педагогики и образовательного менеджмента Уманского государственного педагогического университета имени Павла Тычины, Украина
5	Әбдіқалықова Индира Тұрсынбайқызы	Ш.Уәлиханов атындағы № 26 орта мектебі Қызылорда облысы Қармақшы ауданы Жосалы кенті
6	Мазбаев Орденбек Блисбекұлы	Жаратылыстану математика пәндері бағыты және STEM технология зертханасының меңгерушісі, Ы. Алтынсарин атындағы ҰБА
7	Аманжолов Дулат Аманжолұлы	география ғылымдарының магистрі Әдістемелік қызметті үйлестіру және педагогті кәсіби қолдау орталығының сарапшысы, Ы. Алтынсарин атындағы ҰБА
8	Киюазова Мария Болатовна	Атырау облысы, Құрманғазин ауданы, Оларға орта мектеп. Б.Бегалиева
9	Ержігітова Нұрсұлу Оразымбекқызы	Жамбыл облысы Жамбыл ауданы «Бауыржан Момышұлы атындағы мектеп-гимназиясы» КММ
10	Ерханова Гульнара Кездикбаевна	№2 орта мектебі Жамбыл облысы Байзақ ауданы Дихан ауылы
11	Бактигереева Жанар Мендихановна	Б. Бегалиев атындағы жалпы орта мектебі Атырау облысы Құрманғазы ауданы Құрманғазы ауылы
12	Курманова Алия Жасановна	учитель русского языка и литературы КГУ «Школа- лицей № 19» город Сатпаев Карагандинская область
13	Садуалиева Майра Байқоразқызы	Жамбыл облысы Жамбыл ауданы «Бауыржан Момышұлы атындағы мектеп-гимназия» КММ
14	Руденко Светлана Васильевна	Дворец школьников им. М. Утемисова г. Нур-Султан
15	Ботищева Светлана Анатольевна	КГУ "Опытнопольская средняя школа"отдела образования по Глубоковскому району управления образования Восточно-Казахстанской области, с. Опытное поле
16	Мациева Ханифа Муратовна	Педагог дополнительного образования, художественный руководитель Чечено-Ингушского ансамбля "Вайнах" Дворец школьников имени М. Утемисова г. Нур-Султан
17	Убишева Зоя Мухатовна	Общая СШ имени М.Ауэзова село Курмангазы
18	Яроцкая Ирина Александровна	Дворец школьников им.М.Утемисова г. Нур-Султан
19	Таласбаева Гульшат Нусупхановна	Алматы облысы, Қапшағай қаласы, Қапшағай қаласындағы «Балдаурен» республикалық оқу-сауықтыру орталығы
20	Алдабергенов Рүстем Оңғарбекұлы	Алматы облысы, Қапшағай қаласы, Қапшағай қаласындағы «Балдаурен» республикалық оқу-сауықтыру орталығы

1. Материалдар электронды түрде жіберіледі: мәтін редакторы MS WORD, жол аралығы бір интервал, парақтың шеті: сол жағы - 30 мм., оң жағы – 15 мм., үсті және асты – 20 мм.

2. **Мақаланың көлемі** (кестелер, әдебиет тізімін, суреттерді, суреттердің жазбаларын қосқанда) 4 беттен кем болмауы және 10 беттен аспауы тиіс.

3. Суреттер көлемі мақаланың 1/4 көлемінен аспауы тиіс.

4. Мақала міндетті түрде келесі ережелерге сәйкес ресімделуі керек:

- әмбебап ондық жіктеме кестесі бойынша **ӘОЖ**;

- **мақала атауы** мақаланың мазмұнын нақты ашуы тиіс; техникалық параметрлері: кегль – 14-пункт, қаріп түрі – Times New Roman бас әріппен, қою шрифтмен, азат жол ортаға дәл келтіріледі;

- автор(лар)дың аты-жөн(дер)і, сондай-ақ мекемелердің толық атауы келесі техникалық параметрлерге сәйкес келуі керек: кегль – 14-пункт, қаріп түрі – Arial, азат жол ортаға дәл келтірілуі тиіс;

- **аңдатпа** кіріспе сөздерді қамтымай, тек мақаланың негізгі ақпаратын қамтиды, көлемі 15 қатардан аспауы керек, қазақ, орыс және ағылшын тілдерінде келесі параметрлерге сәйкес жазылады: кегль – 12-пункт, (қазақ тілі үшін) – KZ Times New Roman, (орыс, ағылшын тілдері үшін) – Times New Roman, оң жақ-сол жақ шеті – 1 см., жол аралығы – бір интервал;

- **түйін сөздер** (5 сөзден кем емес) қазақ, орыс және ағылшын тілдерінде;

- мақала мәтіні: кегль – 14-пункт, қазақ тіліндегі мақалалар үшін – KZ Times New Roman, жол аралығы – бір жарым интервал;

- мақала кіріспеден басталады, онда тақырыптың өзектілігі қысқа, ықшам әрі нақты көрсетіледі, ғылымилығы (міндеттері) тұжырымдалады;

- мақала негізі ойды тұжырымдалап, онда кіріспеден қозғалған мәселеге нақты жауап берумен аяқталады;

- сілтемелер тік жақшамен беріледі; пайдаланылған әдебиеттер тізімінің болуы міндетті; жұмыстардың тізбесі оларды мәтінде көрсету тәртібімен ұсынылады;

- мәтіндегі кестелер сілтемелерден соң орналастырылады, мәтінде оларды ескеру тәртібімен нөмірленеді, әр кестенің өз тақырыбы, атауы болуы тиіс. Диаграммалар мен графиктер кестені қайталамауы тиіс. Кестелердегі материалдар мәтінге қосымша мәліметсіз түсінікті болуы тиіс, кестеде пайдаланған барлық қысқартулар кестенің астында орналастырылады.

- суреттер TIFF (*.TIF) немесе JPG форматында (Word-қа орналастырудың қажеті жоқ) жеке файлмен ұсынылады. Әр суреттің мәтінде бір сілтемесі болуы тиіс, суреттер реттік нөмірмен белгіленеді, суреттердің астындағы жазбалары толық ақпаратты қамтуы тиіс;

- қысқартулардың тек жалпы қабылданған нұсқаларына ғана рұқсат етіледі – өлшемдердің, физикалық, химиялық және математикалық шамалар мен терминдердің және т.б. атауларына рұқсат етіледі;

- математикалық формулалар Microsoft Equation ретінде терілуі тиіс (әр формула – бір объект).

5. Редакция мақалаға әдеби және стилистикалық өңдеу жүргізбейді. Қолжазба авторларға қайтарылмайды.

Талапқа сәйкес ресімделмеген мақалалар журнал бетіне жарияланбайды.

6. Мақала қолжазбасын және электронды нұсқасын келесі мекенжай бойынша жолдауларыңызға болады: 010000, Қазақстан Республикасы, Нұр-Сұлтан қ., Мәңгілік ел к-сі, 8, «Алтын орда» БО, 15-қабат. Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы.

7. Байланыс

Тел: 8 (7172) 57-63-53

E-mail: nao12@list.ru // жазылу индексі 75382

8. Автор туралы мәліметтер бөлек бетте (қағазда және электронды нұсқада) жазылады:

- ТАӘ, ғылыми дәрежесі және ғылыми атағы, жұмыс орны (журналдың «Біздің авторлар» бөлімінде жариялау үшін) толық берілуі тиіс;

- пошталық мекенжайы, қызметтік және үй телефондарының нөмірлері, E-mail (редакцияның авторлармен байланысуы үшін, электронды мекенжай журналға жарияланбайды) толық көрсетілуі керек;

- мақала атауы және автор(лар)дың аты-жөн(дер)і қазақ, орыс және ағылшын тілдерінде жазылуы тиіс («Мазмұны» үшін).

Реквизиттер: РНН 600900611860, ИИК KZ826010111000202462, БИН 080940006848, КБЕ 16, БИК HSBKKZKX,

КНП 859, «Қазақстан Халық жинақ банкі» АҚ.

1. Материалы представляются в электронном виде: текстовый редактор MS WORD, с одинарным межстрочным интервалом, поля: левое – 30 мм, правое – 15 мм, верхнее – 20 мм, нижнее – 20 мм.

2. Объем рукописи (включая таблицы, список литературы, подписи к рисункам, рисунки) не менее 4 страниц, не больше 10 страниц.

3. Объем рисунков не должен превышать 1/4 объема статьи.

4. Статьи должны быть оформлены в строгом соответствии со следующими правилами:

– УДК по таблицам универсальной десятичной классификации;

– заглавие статьи должно точно отражать ее содержание; технические параметры: кегль – 14 пунктов, гарнитура – Times New Roman, заглавные, жирные, абзац центrovанный; – инициалы и фамилия (-и) автора(-ов), а также полное название организации образования должны соответствовать следующим техническим параметрам: кегль – 14 пунктов, гарнитура – Arial, абзац центrovанный;

– аннотация должна быть лишена вводных фраз, содержать только главную информацию из статьи, объем не должен превышать 15 строк,

выполняться на казахском, русском и английском языках по следующим параметрам: кегль – 12 пунктов, гарнитура – Times New Roman (для русского, английского и немецкого языков), KZ Times New Roman (для казахского языка), курсив, отступ слева-справа – 1 см, межстрочный интервал – одинарный;

– ключевые слова (не менее 5 слов) на казахском, русском и английском языках;

– текст статьи: кегль – 14 пунктов, гарнитура – Times New Roman, межстрочный интервал – полуторный;

– статья начинается с введения, в котором очень кратко, лаконично отражается обоснование актуальности темы, формулировка научной проблемы (задачи);

– статья завершается формулировкой основного вывода, который должен содержать конкретный ответ на вопрос, поставленный во введении;

– сноски на литературу оформляются в квадратных скобках; наличие списка литературы обязательно; список работ представляется в порядке упоминания их в тексте;

– таблицы помещаются после ссылки в тексте, нумеруются в порядке упоминания их в тексте, каждая таблица имеет свой заголовок. Диаграммы и графики не должны дублировать таблицы. Материал таблиц должен быть понятен без дополнительного обращения к тексту. Все сокращения, использованные в таблице, должны быть пояснены в Примечании, расположенном под ней;

– рисунки (только черно-белые) представляются отдельными файлами с расширением TIFF (*.TIF) или JPG (не встраивать в Word). На каждый рисунок должна быть одна ссылка в тексте, нумерация у рисунков – сквозная, подписи к рисункам должны содержать достаточно полную информацию;

– сокращения разрешаются применять только общепринятые – названия мер, физических, химических и математических величин и терминов и т. п.;

– математические формулы должны быть набраны как Microsoft Equation (каждая формула – один объект).

5. Редакция не занимается литературной и стилистической обработкой статьи. Рукописи не возвращаются.

Статьи, оформленные с нарушением требований, к публикации не принимаются.

6. Рукопись и электронный вариант с материалами следует направлять по адресу: 010000, Республика Казахстан, г. Нур-Султан, ул. Мәңгілік ел, 8, БЦ «Алтын орда», 15-й этаж. Национальная академия образования им.

И. Алтынсарина.

7. Контакты:

Тел. (8 7172) 57-63-53

E-mail: nao12@list.ru // подписной индекс 75382

8. На отдельной странице (в бумажном и электронном варианте) приводятся сведения об авторе:

– Ф.И.О. полностью, ученая степень и ученое звание, место работы (для публикации в разделе «Наши авторы»);

– полные почтовые адреса, номера служебного и домашнего телефонов, E-mail (для связи редакции с авторами; не публикуются);

– название статьи и фамилия (-и) автора (-ов) на казахском, русском и английском языках (для включения в «Содержание»).

Реквизиты: РНН 600900611860, ИИК KZ826010111000202462, БИН 080940006848, КБЕ 16, БИК HSBKKZKX,

КНП 859, АО «Народный Банк Казахстана».

Журналдың құрылтайшысы:

Қазақстан Республикасы
Білім және ғылым министрлігінің
«Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық
білім академиясы» РМҚК.
Журнал 2000 жылдың
мамырынан шыға бастады.
Басылым 3 айда бір рет шығады.
Журнал Қазақстан Республикасының
Мәдениет және ақпарат
министрлігінде есепке қойылды
(2009 жылғы 16 қаңтарда Бұқаралық
ақпарат құралын есепке қою туралы
№9839-ж куәлік).

**Құрметті оқырмандар
мен авторлар!**

Журналда жарияланған
материалдар редакцияның
көзқарасын білдірмейді.
Фактілер мен мәліметтердің
анықтығына, сондай-ақ
стилистикалық қателерге
авторлар жауапты.
Журналға шыққан материалдарды
редакцияның келісімінсіз
көшіріп басуға болмайды.

Мекенжайы:

010000, Нұр-Сұлтан қ.,
Мәңгілік Ел даңғ., 8
«Алтын Орда» БО, офис-1500.
тел.: 8 (7172) 72-58-79
E-mail: nao12@list.ru

Басуға 01.02.2022 ж. қол қойылды.
ш.б.т. - 5,8. RISO басылым.
Таралымы - 158 дана.
Ы. Алтынсарин атындағы
ҰБА-ның дизайн және
полиграфиялық қызмет бөлімінде
басылып шығарылды

Учредитель журнала:

РГКП «Национальная
академия образования
им. И. Алтынсарина»
Министерства образования и науки
Республики Казахстан.
Журнал издается с мая 2000 года. Перио-
дичность 1 раз в 3 месяца.
Журнал поставлен на учет
в Министерстве культуры и информа-
ции РК (свидетельство о постановке на
учет средства массовой информации №
9839-ж
от 16.01.2009 г.).

**Уважаемые читатели
и авторы!**

Опубликованные в журнале
материалы не отражают точку
зрения редакции.
Ответственность за достоверность
фактов и сведений в публикациях,
а также за стилистические ошибки
несут авторы.
Перепечатка материалов,
опубликованных в журнале,
допускается только с согласия
редакции.

Наш адрес:

010000, г. Нур-Султан,
пр. Мангилик Ел, 8,
БЦ «Алтын Орда», офис 1500.
тел.: 8 (7172) 72-58-79
E-mail: nao12@list.ru

Подписано в печать 01.02.2022 г.
усл.печ.л. - 5,8. Печать RISO.
Тираж - 158 экз.
Отпечатано
в отделе дизайна и
полиграфических услуг
НАО им. И. Алтынсарина